

ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบ
เห็นคุณโทษและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา
จังหวัดนครราชสีมา

นางระพีพรรณ ดวงใจ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2550

**The Effects of the Four Noble Truths Teaching Method on Learning Achievement
and the Thinking Skill of Immoral Consequence and How to Escape of
Mathayom Suksa III Students at Phimai Wittaya
School in Nakhorn Ratchasima Province**

Mrs. Rapipan Duangjai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2007

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลการสอนแบบอริยสังคีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะ
การคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนา
เศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพินายวิทยา
จังหวัดนครราชสีมา

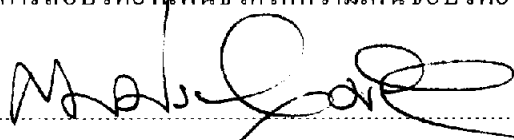
ชื่อและนามสกุล นางระพีพรรณ ดวงใจ

แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน

สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

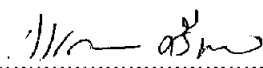
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศรีพหล
2. รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทรัตนศิริกุล
3. รองศาสตราจารย์อมรา รอดคารา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

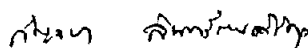
ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศรีพหล)

กรรมการ

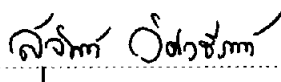
(รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทรัตนศิริกุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อมรา รอดคารา)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ วิทวธีรานนท์)

วันที่ 9 เดือน กันยายน พ.ศ. 2551

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลการสอนแบบอริยสังคีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัย นางระพีพรรณ ดวงใจ **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน)
อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล (2) รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา
สินทรตันศิริกุล (3) รองศาสตราจารย์อมรา รอดคารา **ปีการศึกษา** 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคี (2) เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบอริยสังคี จำนวน 7 แผน รวม 14 ชั่วโมง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดด้วยวิธีสอนทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยวิธีการสอนแบบอริยสังคี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออกหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ การสอนแบบอริยสังคี การคิดแก้ปัญหาแบบเห็นคุณค่าและทางออก

Thesis title: The Effects of the Four Noble Truths Teaching Method on Learning Achievement and the Thinking Skill of Immoral Consequence and How to Escape of Mathayom Suksa III Students at Phimai Wittaya School in Nakhorn Ratchasima Province

Researcher: Mrs. Rapipan Duangjai; **Degree:** Master of Education (Curriculum and Instruction); **Thesis advisors:** (1) Dr. Siriwan Sripahol, Associate Professor; (2) Dr.Kanchana Lindratanasirikul, Associate Professor; (3) Amara Rawddara, Associate Professor; **Academic year:** 2007

ABSTRACT

The purposes of this research were to (1) compare learning achievements of students before and after learning the topic of Dhamma Principles for Sufficiency Economy Development under the Four Noble Truths teaching method; and (2) compare the thinking skills on realization of beneficial and harmful consequences and solutions of students before and after learning the topic under the Four Noble Truths teaching method.

The research sample consisted of 50 Mathayom Suksa III students studying in the first semester of the 2007 academic year at Phimai Wittaya School in Nakhon Ratchasima Province, obtained by cluster sampling. The research instruments consisted of seven lesson plans under the Four Noble Truths teaching method with the total instructional time of 14 hours; an achievement test, and a test of thinking skills on realization of beneficial and harmful consequences and solutions. The t-test was employed for data analysis.

Research finding showed that (1) students' learning achievement after learning under the Four Noble Truths teaching method was significantly higher than their pre-learning counterpart at the .05 level; and (2) students' post-learning thinking skills on realization of beneficial and harmful consequences and solutions were significantly higher than their pre-learning counterparts at the .05 level.

Keywords: Four Noble Truths teaching method, Thinking skills on realization of beneficial and harmful consequences and solutions

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล รองศาสตราจารย์ ดร. กัญจนา ลินทร์คนศิริกุล
รองศาสตราจารย์อมรา รอดคารา อาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง
ต่างๆ จนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีความรู้สึกซาบซึ้ง ในความเมตตา กรุณาของท่านเป็น
อย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณ ไว้เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณพระครูภิบาล กิจจานุกิจ นายพิชิต ถนัดคำ นางสาวสุภาวดี กิตติ
วิศิษฎ์ ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา พร้อมทั้งครู
อาจารย์นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการทดลองใช้เครื่องมือ
และเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างดียิ่ง

ขอระลึกถึงคุณบิดา มารดาสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนๆที่คอยกระตุ้นและให้
กำลังใจช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมา

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพื่อนนักศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้
กรุณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ระพีพรรณ ดวงใจ

มกราคม 2551

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
หลักการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง.....	6
วิธีคิดแบบอริยสัจและวิธีสอนแบบอริยสัจสี่.....	31
ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออกแบบโยนิโสมนสิการ.....	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	51
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	60
สรุปการวิจัย.....	60
อภิปรายผล.....	62
ข้อเสนอแนะ.....	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	73
ก. รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือทดลอง	74
ข. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียง	76
ค. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก	91
ง. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่	104
ประวัติผู้วิจัย	192

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3.....	16
ตารางที่ 2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.3และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี.....	17
ตารางที่ 2.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและสาระการเรียนรู้.....	20
ตารางที่ 2.4 มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ ม. 1-3.....	26
ตารางที่ 2.5 หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง.....	27
ตารางที่ 2.6 ชั้นของอริยสังคี กิจในอริยสังคี และวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัง.....	35
ตารางที่ 2.7 เปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหาและวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัง.....	37
ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ พอเพียง ระหว่าง ก่อนเรียนและหลังเรียน.....	58
ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก โดยการสอน แบบอริยสังคีก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	59

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งปัจจุบันผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมตะวันตกที่หลังไหลเข้ามามีผลทำให้ทั้งเจริญก้าวหน้าและสร้างปัญหาให้สังคมไทย ความก้าวหน้าที่เป็นผลดี คือด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ผลเสียที่ได้รับในด้าน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี สารสนเทศ และสิ่งแวดล้อม นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมที่เน้นวัตถุนิยม การบริโภคนิยม เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม มีการแข่งขันกันเพื่อให้เป็นผู้ชนะ ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ซึ่งกล่าวไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา 2540:10) ดังนั้นการศึกษาจึงนับว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุด ในการสร้างสรรค์ความเจริญและแก้ไขปัญหามากมาย ในสังคม การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองด้านต่างๆตั้งแต่การวางรากฐาน พัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถต่างๆ จึงจะดำรงชีวิตอย่างมีความสุข รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ความเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2540:2) การศึกษาคือการเล่าเรียนให้รู้ ให้เป็นคนเก่ง ทำความก้าวหน้าอย่างถูกต้อง เพื่อมนุษย์รับสิ่งที่ดีที่สุด ทุกชั้นทุกตอน แห่งวิวัฒนาการ การรู้จักทำมาหากิน (พุทธทาสภิกขุ 2549:10) การศึกษาที่ดีจะต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี (รุ่ง แก้วแดง 2542:1)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย เป็นแหล่งกำเนิดทางวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของความเป็นคนไทยมาช้านาน การจะก้าวต่อไปข้างหน้า การจะใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ (พระมหาจรรยา สุทธิญาโน 2538:43) สถาบันการศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล กำหนดให้เยาวชนของชาติได้รับการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม โดยกำหนดให้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทุกระดับชั้น เพื่อพัฒนา

ผู้เรียนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข บนพื้นฐานความเป็นไทย และมีความเป็นสากล การจัดการศึกษาที่ผ่านมา นักเรียนคุ้นเคยกับการนั่งฟัง อ่านตามที่ครูบอก เมื่อเจอสถานการณ์ จึงขาดความรู้ที่จะหาช่องทางแก้ไขปัญหา ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาความคิดของตนเท่าที่ควร เมื่อพิจารณาแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับก่อนๆ เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าพัฒนาคน ปัญหาต่างๆ จึงตามมา และเป็นปัญหาสังคมที่สืบเนื่องมาจากคนไม่มีคุณภาพ ขาดความรู้ ความสามารถทางการคิด เรียกว่าคิดเองไม่เป็น ทำไม่เป็น แก้ปัญหาตนเองไม่ได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540:1) ได้มุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนการสอนที่พัฒนาคุณภาพด้านกระบวนการคิด จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญ ต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า การสอนกระบวนการคิด เป็นเรื่องคลุมเครือ ไม่ได้มีลักษณะที่เป็นเนื้อหาที่ครูสามารถเห็นได้ง่าย การสอนคิดจะประสบผลสำเร็จ ครูเป็นกลไกสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2536:1-3) ได้รวบรวมสภาพปัญหา ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การสอนหลักธรรมในโรงเรียนประสบความล้มเหลว เพราะการสอนมุ่งเน้นบรรยายเนื้อหาตามหนังสือแบบเรียนแล้ววัดผลสัมฤทธิ์นั้นทำให้ผลการเรียนต่ำเพราะไม่สามารถจำเนื้อเรื่องได้ทั้งหมดขาดการคิดและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541:10-11) กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่มักเป็นการเรียนรู้ที่เครียดและน่าเบื่อ ทำให้สุขภาพจิตของนักเรียนเสีย เน้นการท่องจำ ไม่มีทักษะในการดำเนินชีวิต การเรียนมีคุณภาพต่ำ คิดไม่เป็น ทำไม่เป็น

ฉะนั้นการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลนั้น ควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือให้นักเรียนเข้าใจหลักธรรมและวิเคราะห์สาระสำคัญได้ เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีทักษะการคิดนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนฝึกคิด จากสถานการณ์ต่างๆ ทำให้นักเรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย ค้นคว้าเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมกับตนเอง ประสบการณ์ที่เรียนรู้ในชั้นเรียนจะสะสมให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เมื่อเจอสภาพจริงในสังคม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นอีกกลุ่มหนึ่งตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน จึงนำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนามาใช้สอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุขสามารถพัฒนาตนเองได้ ในช่วงชั้นที่ 3 (ม.1- ม.3) 160 ชั่วโมง/ปี (กรมวิชาการ 2546:9) ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 กำหนดให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ 12 ปี ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อเน้นความเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้รู้จักการคิด วิเคราะห์ สร้างสรรค์ และมีทักษะการคิด โดยนำปัญหาที่พบ จากระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ได้มีโครงการเยี่ยมบ้าน นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 50 คน จากการสังเกต การตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ผู้ปกครอง นักเรียนจะใช้จ่ายเงินค่อนข้างมาก ขาดการคิดวิเคราะห์เรื่องการใช้จ่าย ไม่ประหยัดคอดออม ผู้ปกครองมีหนี้สิน ไม่มีบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว ปัญหาการคบเพื่อน และการตัดสินใจ แก้ปัญหาที่ไม่เหมาะสม การนำหลักธรรมเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนนำไป ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย “สันโดษ ทิฐุธรรมมีกัตถะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของคฤหัสถ์ มัชฌิมา” เป็นหลักธรรมที่จะพัฒนาให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่มีความคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียนตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไข 2545 การจัดการศึกษา มาตรา 24 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญกับสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกทักษะให้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้ศึกษาและพบ ข้อจำกัด พยายามแก้ปัญหาอุปสรรค การจัดการเรียนการสอนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การ แสวงหาวิธีการสอน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนเกิดความคิดในระดับสูง โดยการสอนให้นักเรียน มองเห็นปัญหา รู้จักถาม พิจารณา การคิดหาเหตุผลและเสาะแสวงหาความรู้เพื่อเชื่อมโยงความคิด ไปสู่แนวทางที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง วิธีการสอนแบบอริยสังคีติ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชวรานูนิ (ประยูทธ ปยุตโต 2529:682) ได้กล่าวว่าหลักการหรือสาระสำคัญของวิธีการคิดของอริยสังคีติคือการ เริ่มต้นที่ปัญหาหรือทุกข์ที่ประสบโดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา แล้วสืบค้นหาสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไขและกำหนด เป้าหมายของตนเองแล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนด วิธีการสอนแบบอริยสังคีติจึงเป็นการศึกษาค้นคว้า ทางเลือกในการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างฉลาดเป็นระบบ และการสอนให้นักเรียนมีทักษะการ คิดมีหลายวิธี วิธีการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก ในโยนิโสมนสิการ 1 ใน 10 วิธี ซึ่ง สุมน อมรวิวัฒน์ (2531:54) ได้ให้ความเห็นว่า เป็นวิธีการสอนที่สอดคล้อง กับเจตนารมณ์ของ หลักสูตรปัจจุบัน ที่เน้นการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เน้นการคิดและปฏิบัติจริงเป็นหลักใหญ่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำพุทธวิธีในการสอนแบบอริยสังคีติ และการ คิดแบบเห็นคุณโทษและทางออกเรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง จากปัญหาที่พบใน การเยี่ยมบ้านและที่โรงเรียน โดยฝึกให้เผชิญสถานการณ์จากเนื้อเรื่อง ฝึกพัฒนาทักษะ มาทำการ

วิจัย เพราะกระบวนการเรียนการสอนแบบอริยสังคี และวิธีคิดในโยนิโสมนสิการ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้นและสร้างสรรค์ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ น่าจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก สูงขึ้นเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้มีทางออกที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่ง สอดคล้อง และเป็นหลักสำคัญยิ่งของหลักการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน เรื่อง หลักกรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่าง ก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคี
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก ของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคี

3. สมมุติฐานการวิจัย

- 3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบ อริยสังคี สูงกว่าก่อนเรียน
- 3.2 ทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออกของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสังคี สูงกว่าก่อนเรียน

4. ขอบเขตของการวิจัย

- 4.1 ประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จำนวน 13 ห้องเรียนมีนักเรียน 650 คน
- 4.2 เนื้อหาที่นำมาใช้สอน คือเรื่องหลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง คือ สันโดษ ทิฐฐัมมิกัตถะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของภคทัสถ์ มัชยัสถ์ ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 วิชาพระพุทธศาสนา
- 4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง เวลาที่ใช้สอน 14 ชั่วโมง
- 4.4 ตัวแปรประกอบด้วย

4.1.1 **ตัวแปรอิสระ** คือ วิธีสอนแบบอริยสังคีติ

4.1.2 **ตัวแปรตาม** คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็น

คุณโทษและทางออก

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 **วิธีสอนแบบอริยสังคีติ** หมายถึงวิธี การสอนที่เน้นให้ผู้เรียน ศึกษาค้นคว้า ทางเลือกในการคิดแก้ปัญหาด้วยหลักเหตุและผล ประกอบด้วย 4 ขั้นคือ ทุคข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

5.2 **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึงคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5.3 **หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึงหลักธรรมที่สอดคล้องกับการ พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ สัน โคช ทิฏฐธัมมิกัตถะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของ กฤหัสถ์และมรยัสถ์

5.4 **การคิดแบบเห็นคุณโทษและหาทางออก** วิธีคิดแบบนี้เป็นวิธีคิดที่ใช้หลักในการ แก้ปัญหาและการปฏิบัติ การคิดแบบนี้ต้องได้มีการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงทุกแง่ทุกด้าน คือมองในแง่ที่เป็นอัสสาหะ (ส่วนดี) อาทีนวะ (ส่วนเสีย) และ นิสสรณะ (ทางออกภาวะหลุด รอดปลอดภัย)

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อให้ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบการสอนที่มีขั้นตอนแบบอริยสังคีติ ในเรื่องต่างๆ

6.2 เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาชีวิต ในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยใช้ทักษะการคิดแบบเห็นโทษและหาทางออก โดยให้สอดคล้องกับปัญหาของตนเอง

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็น ผลการสอนแบบอริยสังคีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแลทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพินายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ปรัชญา ความหมาย ความเป็นมาและความสำคัญ
 - 1.2 หลักธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544
 - 1.3 หลักธรรมที่นำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
2. วิธีคิดแบบอริยสังคีและวิธีสอนแบบอริยสังคี
3. ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออกแบบ โยนิโสมนสิการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

" เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่างๆ มาใช้ในการวางแผนดำเนินการทุกชั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มี

สติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี " สมพร เทพสิทธิ (2549:7)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีมิติ 4 ด้านคือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ พึ่งตนเองได้ พ้นจากความยากจนครอบครัวยังมีความสุข
2. มิติด้านจิตใจ เน้นด้านจิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มียิ่งในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เริ่มที่ตนเอง ปฏิบัติตามทางสายกลาง
3. มิติด้านสังคม มุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุข ประชาชนมีความเมตตา เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ โดยปราศจากความเบียดเบียนกัน เอารัดเอาเปรียบมุ่งร้ายกัน
4. มิติด้านวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม เกิดหนี้สิน การทุจริตคอร์รัปชัน ทำลายความมั่นคงของชาติ

สรุปปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวพระราชดำริ เพื่อน้อมนำไปปฏิบัติ ถึงการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับชั้น ในทางสายกลาง ให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบด้วย 3 ห่วง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัว และ 2 เงื่อนไข คือมีความรู้และคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ความอดทน ในการดำเนินชีวิต

1.1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง " คำว่าพอเพียง มีความหมายอีกอย่างหนึ่ง มีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการมีพอสำหรับใช้ของตนเอง แต่มีความหมายว่า พอมีพอกิน....พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง...."

พระราชทานเนื่องใน วโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541 พระชนมปีฎก (ป.อ. ปยุตโต อ้างใน ปิยนุตร หล่อ ไกลเลิศ 2547:33) เศรษฐกิจพอเพียง มองได้ 2 ด้าน

1. มองอย่างวัตถุนิยม มองภายนอกคือ ต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ สมควรแก่อัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ
2. ด้านจิตวิสัยหรือด้านจิตใจภายในคือคนจะมีความรู้สึก พอเพียงไม่เท่ากัน บางคนมี เป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอเป็นการพอเพียงทางจิตใจ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ " เศรษฐกิจพอเพียงคือวัฒนธรรม " ในระดับกว้างกว่า
มากกว่า เรื่องของการจัดการของเกษตรกรในระดับครัวเรือน แต่เป็นการจัดการเศรษฐกิจทั่ว
ประเทศ

ประเวศ วะสี " เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่
ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค หลายคนอาจคิดและพูดเอง "

อุดมพร อมรรธรรม (2549) เศรษฐกิจพอเพียง คือเศรษฐกิจแบบ
พอมีพอกิน เศรษฐกิจแบบนี้มีความต้องการตอบสนองความต้องการด้านผลผลิตจากธรรมชาติเป็น
สำคัญ จึงอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุด ผู้ปฏิบัติตามนี้จะสามารถอุ้มชูตัวเองได้ มีชีวิตอยู่ดีมีสุข
พอสมควร ไม่เดือดร้อน

อำพน เสนาณรงค์ องคมนตรี (2548: 20) ได้สรุปความหมายของ
เศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำรัส และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเพิ่มเติมขยายความ
ให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจน ซึ่งได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงคือเศรษฐกิจแบบพอมีพอกินคือการอุ้มชูตัวเองได้
ให้มีพอกเพียงพอกับตัวเอง อยู่ได้ไม่เดือดร้อน ถ้าผลิตได้มากเกินความต้องการก็เอาไปขายได้ โดยไม่
ต้องขายไกลซึ่งจะทำให้เสียค่าขนส่ง

สรุปเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ คือความพอมีพอกิน เลี้ยง
ตนเอง อุ้มชูและพึ่งตนเองได้ มีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน ถ้าผลิตมาก
เกินต้องการ ก็นำไปขายได้ โดยไม่ต้องขายไกลทำให้เสียค่าขนส่งมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักเหตุ
และผลของหลักธรรมสัปติธรรม 7 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นคนดี 7 ประการ วิทย์
วิศเวทย์ และคณะ (2547:48-50)

1. การรู้จักเหตุคือการรู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความเป็นไป
ของชีวิต รู้หลักความจริง จะทำอะไรก็มีหลัก รู้ว่ากระทำสิ่งใดจะได้ผลตอบแทนเป็นสุขหรือทุกข์
2. การรู้จักผลเมื่อมีเหตุย่อมมีผล
3. การรู้จักตนหมายถึงการรู้จักตนถึงฐานะ สติปัญญาความรู้ความสามารถ
คุณธรรม ไม่สำคัญผิดจากสิ่งที่เป็นจริง
4. การรู้จักประมาณ คำว่าประมาณ หมายถึงความพอดี ความพอเหมาะ
ความพอควร การรู้จักประมาณคือการรู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่างหรือดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพที่
เหมาะสม
5. การรู้จักกาลคือรู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจการและปฏิบัติให้
ถูกต้องกับกาลเทศะ

6. การรู้จักชุมชน คือรู้จักหมู่คณะหรือชุมชนว่าดีหรือไม่ ควรคบหาสมาคม การวางตนอย่างไร

7. การรู้จักบุคคล คือการรู้จักประเภทบุคคลและเลือกคบให้เป็นคุณประโยชน์ เหมาะสมกับกิจการ

1.1.2 ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำว่า " เศรษฐกิจพอเพียง " ไม่มีในตำราวิชาการ เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้คิดขึ้นเองที่เป็นผลงานจากพระราชกรณียกิจและพระราชกิจที่ทรงบำเพ็ญ กว่า 40 ปี ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจึงหาได้ไม่ง่ายและไม่ชัดเจนนัก (อำพล เสนาณรงค์ 2548: 21) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแก่ชาวไทย มีความเป็นมาโดยสรุปดังนี้

พ.ศ. 2517 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้พระราชดำรัสสำคัญ ครั้งแรกที่เน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมี ความพอกิน พอใช้ การรู้จักความพอประมาณ คำนึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว เป็นพระบรมราโชวาทเนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2522-2526 ทรงตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 6 แห่ง ทุกภูมิภาคทั่วประเทศไทย

พ.ศ. 2540-2541 ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยประสบปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ สถาบันหลายแห่งต้องหยุดกิจการ พนักงานหลายคนตกงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานความหมาย เป็นพระราชดำรัสครั้งแรก ในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 และเพิ่มเติมอีกวาระหนึ่งในวันที่ 4 ธันวาคม 2541

พ.ศ. 2542 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อน ได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาระดมความคิดและยกร่างคำนิยาม ด้วยการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัส คำนิยามได้รับพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542

พ.ศ. 2544 สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อันเชิญมาเป็นปรัชญาในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

พ.ศ. 2545 ประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก สาธารณรัฐแอฟริกาใต้

1.1.3 ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

" คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็จะอยู่เป็นสุข "

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541"

" การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับ ขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐานคือความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป "

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 10 กรกฎาคม 2517

ปิยบุตร หล่อไกลเลิศ (2547:28-30) การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจากพระราชดำริ

1. ยึดความประหยัดตัดทอนค่าใช้จ่ายทุกด้าน ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำริที่ว่า " ความเป็นอยู่ที่ไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง "

2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพ พระราชดำริที่ว่า " ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพชอบเป็นสำคัญ "

3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าขายประกอบอาชีพ แบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง ดังอดีต จากพระราชดำริที่ว่า " ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึงความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนมาจากผู้อื่น "

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ ต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูน จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำริที่ว่า " การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้เพื่อตนเอง เพื่อที่จะให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความรู้สึกรู้สีก พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่าขึ้นได้ด้วยตนเอง "

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วร้ายให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายในครั้งนี้ เพราะมีบุคคลจำนวนมากไม่ใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากอายต่อแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า " พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลด พยายามละความชั่วที่ตนเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้จงงามสมบูรณ์ขึ้น "

ความสำคัญของความพอเพียง

1. ความพอเพียงเป็นปรัชญาสำหรับการดำรงอยู่ การปฏิบัติตนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มิได้เน้นการพัฒนาแบบรวดเร็ว เร่งรัด ก้าวกระโดด แต่พัฒนาเป็นขั้นตอน ด้วยการใช้วิชาความรู้และคุณธรรมในการวางแผนและดำเนินการประเด็นสำคัญ 4 ประการ

1.1 การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง เพื่อการอยู่รอดอยู่ดีของตน แก้ไขปัญหาความยากจนและความเข้มแข็งในการแข่งขันทางธุรกิจ

1.2 การรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากร

1.3 ความสามารถในการปรับตัว พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ

1.4 ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

2. เป็นแนวทางแก้ปัญหา โดยทรงเชื่อมั่นว่า การจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ต้องใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง เพื่อให้ประเทศไทยรอดพ้นจากปัญหาต่างๆ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา 2548:42)

สรุปความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านพัฒนาประเทศจำเป็นต้องสร้างพื้นฐาน ความพอมีพอกิน จึงเสริมสร้างเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้น นอกจากนี้ให้นำหลักการมาปฏิบัติตน ยึดการประหยัด มีอาชีพสุจริต ไม่แก่งแย่งผลประโยชน์ ใฝ่รู้ ละความชั่วที่ไม่ทำลายตนเอง และผู้อื่น มีความอยู่เย็นเป็นสุข

1.2 หลักธรรมที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มุ่งพัฒนาคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย โดยมีจุดมุ่งหมาย ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 8 กลุ่ม คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและ

พลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ และรายวิชาที่สถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามนโยบาย การจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของการศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทย ควบคู่กับความ เป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษา อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนด จุดมุ่งหมายที่ถือเป็นมาตรฐาน การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เกิดลักษณะอันพึงประสงค์ดังนี้

1. เห็นคุณค่าในตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและเทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหาและทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและบริโภค

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพิมายวิทยา ปีการศึกษา 2550

วิสัยทัศน์ (VISION)

ยกระดับ ปรับระบบ มุ่งมั่นพัฒนา ผู้ความเป็นสากล บนพื้นฐานความพอเพียง

พันธกิจ (MISSION)

1. โรงเรียนและชุมชนส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
2. โรงเรียนและชุมชนส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ประสบการณ์ทั้งทางด้านวิชาการและทักษะในงานอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ
3. โรงเรียนและชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนที่มีอัจฉริยภาพแต่ละด้านให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ
4. โรงเรียนและชุมชนนำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษามาพัฒนาการเรียนการสอนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
5. โรงเรียนและชุมชนร่วมกันส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม
6. นำเทคโนโลยี นวัตกรรมทางการศึกษา มาพัฒนาการเรียน การสอนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

เป้าประสงค์ (OBJECTIVE)

1. ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ
2. ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง ใฝ่รู้ ให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ
3. ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญด้านเทคโนโลยี ปรับวิธีทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ เป็นพลเมืองดีและดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข
5. ผู้เรียนมีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ผู้เรียนทุกคนมีระเบียบวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น พร้อมทั้งเห็นคุณค่าในการทำงานที่สุจริต
2. ผู้เรียนทุกคนมีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและมีทักษะในการศึกษาค้นคว้า

3. ผู้เรียนทุกคนมีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความเสียสละ ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม
4. ผู้เรียนทุกคนรู้จักประหยัดและอดออม รวมทั้งรู้จักใช้พลังงานและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและเห็นคุณค่า
5. ผู้เรียนทุกคนมีความรักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นมรดกของบรรพบุรุษ

วิสัยทัศน์กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. เป็นศาสตร์บูรณาการที่มุ่งให้เยาวชนเป็นผู้มีการศึกษาพร้อมที่จะเป็นผู้นำ เป็นผู้มีส่วนร่วมและเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบ

2. ได้บูรณาการสรรพความรู้ กระบวนการและวิจัยต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ตามเป้าหมายของท้องถิ่นและประเทศชาติ การเรียนการสอนต้องใช้ข้อมูลความรู้ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติและระดับโลกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน

3. ผู้เรียนอภิปรายประเด็นปัญหาพร้อมสมัยร่วมกับเพื่อน สามารถแสดงจุดยืนในคำนิยาม จริยธรรมของตนเองอย่างเปิดเผยและจริงใจ ขณะเดียวกันก็รับฟังเหตุผลของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนอย่างตั้งใจ

4. การเรียนการสอนเป็นบรรยากาศของการส่งเสริมการคิดระดับสูง ในประเด็นหัวข้อที่ลึกซึ้ง ทำทนาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างมีความหมาย ได้รับการประเมินที่เน้นการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ทุกมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีการจัดเตรียมโครงการที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงของสังคมที่ให้ผู้เรียนได้นำสิ่งที่เรียนไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต

คำอธิบายรายวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาที่ 3

วิชาพระพุทธศาสนา ส 33101 เวลา 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ ศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าในเรื่องเหล่านี้

พระพุทธ เกี่ยวกับประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา เรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เข้าสู่ประเทศต่างๆทั่วโลก พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง พุทธประวัติ เรื่องปฐมเทศนา โอวาทปาฏิโมกข์ ศึกษาพุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ ชาดก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หลักปฏิบัติตน ศึกษาและวิเคราะห์คุณค่า ผลงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพระพุทธศาสนา มุ่งอนุรักษ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานในท้องถิ่น

พระธรรมเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องพระรัตนตรัย อริยสังคียมงคล 38 พุทธศาสนสุภาษิต พระไตรปิฎก พุทธปณิธาน 4 ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการและเจริญปัญญา พัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2 วิธีคือวิธีคิดแบบอริยสังคีตและวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย

พระสงฆ์เกี่ยวกับประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิก หน้าที่ชาวพุทธ เรื่องหน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตาม หลักพระธรรมวินัย การปลูกจิตสำนึกในการบำรุงรักษาวัด หน้าที่ชาวพุทธตามหลักพุทธปณิธาน 4 การศึกษาองค์ประกอบของพระพุทธศาสนา การรวมตัวขององค์กรชาวพุทธ ทิศ 6 ทิศเบื้องขวา การเข้าค่ายพุทธบุตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ ศาสนพิธี เรื่องพิธีทำบุญงานมงคล งานอวมงคล ข้อปฏิบัติในการเลี้ยงพระ มรรยาทชาวพุทธ การปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดี สัมมนาพระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่องพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้เกิดศรัทธาอย่างยิ่งต่อพระรัตนตรัยและรักการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การทำงานอย่างมีคุณค่า ต่อชีวิตตนเอง และสังคมโดยรวม

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย 5 สาระคือ

สาระที่ 1. ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐานการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับ

ถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

ตารางที่ 2.1 มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3

มาตรฐานการเรียนรู้	มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3
<p>มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถืออยู่ และสามารถนำหลักธรรมของ ศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ ร่วมกัน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมายและ องค์ประกอบ ความสำคัญของศาสนา คัมภีร์ทางศาสนาที่ตน นับถือและวิเคราะห์พระจริยวัตรของศาสนา สาวกที่สำคัญของ ศาสนาต่างๆ 2. สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข 3. รู้และเข้าใจความหมาย ประโยชน์และกระบวนการของการ ฝึกบริหารจิต เจริญปัญญาและใช้ในชีวิตประจำวัน
<p>มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถืออยู่</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. เชื่อมั่นในการทำความดี ตามหลักธรรม โดยใช้ข้อมูล สารสนเทศมาสนับสนุน เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข 2. ตระหนักถึงการทำความดี ของบุคคลที่เป็นแบบอย่าง ทางศีลธรรมจากการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร ความเป็น เหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญและนำเสนอเป็น แนวทางประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชนและ สังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 3. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการบริหารจิตและ เจริญปัญญาและสามารถปฏิบัติได้
<p>มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตน ตามหลักธรรมและศาสนพิธีของ พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับ ถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญ ประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือโดยนำไปประยุกต์ใช้ ในการ พัฒนาดน สังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องและ ประเทศชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข 2. ใช้ภาษาในคัมภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือและร่วมศาสน พิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจ และเห็นคุณค่า 3. มีทักษะในการบริหารจิตและเจริญปัญญาและนำมาใช้ใน การคิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และแก้ปัญหาใน ชีวิตประจำวัน

วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับ

ถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในกายอยู่ร่วมกัน

ตารางที่ 2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.3และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีชั้น ม.3
1. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย และองค์ประกอบ ความสำคัญของศาสนา คัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือและวิเคราะห์ พระจริยวัตรของศาสดา สาวกที่สำคัญของ ศาสนาต่างๆ	1. เข้าใจความเป็นมาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดินแดนต่างๆและการนับถือ ศาสนาในประเทศ เหล่านี้ในปัจจุบันและวิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม และความสงบสุขให้แก่โลก 2. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปางต่างๆ เช่นปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปางลีลา ปาง ประจําวันเกิด ปางปฐมเทศนา โอวาทปาฏิโมกข์
2. สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต อย่างสันติสุข	1. เข้าใจความหมายและองค์ประกอบของหลักธรรม ที่พัฒนาตนเองและสังคมและนำไปปฏิบัติ
3. รู้และเข้าใจความหมาย ประโยชน์และ กระบวนการของการฝึกบริหารจิต เจริญปัญญา และใช้ในชีวิตรประจำวัน	1. วิเคราะห์ฝึกสมาธิเบื้องต้นตามหลักอานาปานสติ และฝึกให้เกิดปัญญาตามหลักพัฒนาปัญญา

มาตรฐาน ส 1.2 ยึดมั่นในศีลธรรม การทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาใน
พระพุทธรศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีชั้น ม.3
1. เชื่อมมั่นในการทำความดี ตามหลักธรรม โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศมาสนับสนุน เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1. วิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศเกี่ยวกับการทำความดีตามหลักจริยธรรม ศีลธรรมของสังคมไทยและสังคมโลกมาเป็นแบบอย่าง
2. ตระหนักถึงการทำความดี ของบุคคลที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมจากการศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลข่าวสาร ความเป็นเหตุเป็นผลของสถานการณ์ที่ต้องเผชิญและนำเสนอเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของตนเอง กลุ่มเพื่อน ชุมชนและสังคมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	1. ตระหนักถึงการทำความดีของบุคคลที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมจากการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารความเป็นเหตุเป็นผลของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ
3. ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการบริหารจัดการและเจริญปัญญาและสามารถปฏิบัติได้	1. วิเคราะห์แนวปฏิบัติของการนำผลการฝึกสมาธิไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง ชุมชนและสังคม

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.3	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีชั้น ม.3
1. รู้และปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ โดยนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้องและ ประเทศชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข	1. ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อม ในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้อง เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข
2. ใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือ และร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาด้วยความเต็มใจและเห็นคุณค่า	1. เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาในคำภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือและร่วมศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนาด้วยความถูกต้องและเต็มใจ
3. มีทักษะในการบริหารจัดการและเจริญปัญญาและนำมาใช้ในการคิดที่ถูกต้องเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน	1. บอกขั้นตอนกระบวนการฝึกสมาธิได้ 2. วิเคราะห์ผลการปฏิบัติการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

วิเคราะห์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นสาระการเรียนรู้รายปี
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับ
ถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในกาอยู่ร่วมกัน

ตารางที่ 2.3 ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและสาระการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้
1. เข้าใจความเป็นมาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดินแดนต่างๆและการนับถือ ศาสนาในประเทศ เหล่านี้ในปัจจุบันและวิเคราะห์ความสำคัญของ พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารย ธรรมและความสงบสุขให้แก่โลก	1. แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสมัย โบราณและสมัยปัจจุบัน 2. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังดินแดนต่างๆทั่ว โลกทวีปยุโรป ทวีปอเมริกาเหนือ ทวีปออสเตรเลีย ทวีปแอฟริกา 3. พระพุทธศาสนาสร้างสรรค์อารยธรรม ด้านการ ปกครอง ด้านการจัดระเบียบสังคม 4. สร้างสรรค์อารยธรรม ความสงบสุขให้แก่โลก การปฏิบัติต่อหลักคำสอน
2. วิเคราะห์พุทธประวัติจากพระพุทธรูปปาง ต่างๆเช่นปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปางลีลา ปางประจำวันเกิด ปฐมเทศนา โอวาทปาฏิโมกข์	1. พระจริยวัตรของศาสดาจากพระพุทธรูปปาง ต่างๆปางลีลา ปางมารวิชัย ปางปฐมเทศนา ปาง ประจำวันเกิด
3. เข้าใจความหมายและองค์ประกอบของ หลักธรรมที่พัฒนาตนเองและสังคมและนำไป ปฏิบัติ	1. หลักธรรม พระรัตนตรัย สังฆคุณ 9 อริยสัจ 4 สัพพริสนธรรม 7 มรรคมืองค์ 8 ปัญญา 3 อุบาทส กรรม 7 มงคล 38
4. พิจารณาเรื่องคัมภีร์ตามหลักอานาปานสติและ ฝึกให้เกิดปัญญาตามหลักพัฒนาปัญญา	1. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา - การบริหารจัดการอานาปานสติ (วิธีปฏิบัติ ประโยชน์) - การเจริญปัญญาคิดแบบโยนิโสมนสิการ (วิธีคิด แบบอริยสัจ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย)

มาตรฐาน ส 1.2 ชีคมันในศีลธรรม การกระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงามและศรัทธาใน
พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้
<p>1. วิเคราะห์ผลการเป็นคนดีตามหลักศาสนาและจริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสันติสุขและแนะนำผู้อื่นให้ทำความดีเพื่อประโยชน์ต่อสังคม โดยใช้ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศมาสืบสนับสนุนเป็นแบบอย่าง</p> <p>2. ตระหนักถึงการทำความดีของบุคคลที่เป็นแบบอย่างทางศีลธรรมจากการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารความเป็นเหตุเป็นผลของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประวัติพุทธสาวกสาวิกา (พระอัญญาโกณฑัญญะ พระมหาปชาบดี พระเขมาเถรี พระเจ้าปเสนทิโกศล) - ชาวพุทธตัวอย่าง (ม.จ.หญิงพูนพิสมัย ดิศกุล ศ.จ.สัญญา ธรรมศักดิ์) - ชาดก (นันทวิศาลชาดก และ สุวรรณหังชาดก)
<p>1. วิเคราะห์แนวปฏิบัติของการนำผลการฝึกสมาธิไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง ชุมชนและสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - คุณค่าและความสำคัญของการบริหารจัดการและการเจริญปัญญาในการพัฒนาการเรียนและการแก้ไขปัญหา ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ส 1.3 ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมและศาสนพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงามและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี	สาระการเรียนรู้
1. ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตน สังคม สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่ตนเกี่ยวข้อง เพื่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิบัติตนตามหลักธรรม ค่านิยมที่ดีงามในพระพุทธศาสนา - พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา - พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง
1. เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาในคัมภีร์ที่ใช้ในศาสนาที่ตนนับถือและร่วมศาสนพิธี พิธีกรรมวันสำคัญทางศาสนาด้วยความถูกต้องและเต็มใจ	<ul style="list-style-type: none"> - พุทธศาสนสุภาษิต คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา และพระไตรปิฎก - หน้าทีชาวพุทธ - มรรยาทชาวพุทธ - ศาสนพิธี - วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
1. บอกขั้นตอนกระบวนการการฝึกสมาธิได้ 2. วิเคราะห์ผลการปฏิบัติการบริหารจัดการและเจริญปัญญาไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน	1. ขั้นตอนในการบริหารจัดการแบบอานาปานสติ การฝึกปฏิบัติและการนำการบริหารจิตและการเจริญปัญญาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3)

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1. อริยสัจ 4 หมายถึงหลักความจริงที่ทำให้คนเป็นผู้ประเสริฐ เป็นหลักการสำคัญในการแก้ปัญหาชีวิต โดยสรุปคือหลักเหตุและผล

2. สันโดษ หมายถึงความพอใจในของของตนคือพอใจในสิ่งที่ตนมีและหามาได้โดยชอบธรรม คนที่สันโดษไม่ใช่คนที่อยู่เฉยๆ ไม่ยอมทำอะไรทั้งๆที่ตนมีความสามารถและสิ่งที่จะทำนั้นสุจริต สันโดษมี 3 อย่างคือ

2.1 ยถาลาภสันโดษ หมายถึงความยินดีที่ได้มาโดยชอบธรรม

- 2.2 ขาดพลสันโดษ หมายถึงความยินดีตามกำลังที่ตนมีอยู่
- 2.3 ขาดสารูปสันโดษ หมายถึงความยินดีตามสมควรแก่ภาวะความเป็นอยู่
3. ความมักน้อยคืออยากได้ในสิ่งที่ควรได้ หรือสันโดษ
4. ทิฏฐธรรมมีกัตถะ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน
 - 4.1 อุฏฐานสัมปทา คือความขยันหมั่นเพียร รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักดำเนินการ ด้วยเศรษฐกิจทำการงานประกอบอาชีพให้ได้ผลดี
 - 4.2 อารักขสัมปทา คือพร้อมด้วยการรักษา สามารถปกป้องคุ้มครองรักษาทรัพย์ที่หามาได้
 - 4.3 กัลยาณมิตตา รู้จักคบคนดีหรือมีกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้เจริญก้าวหน้าในอาชีพ
 - 4.4 สมชีวิตา ความเป็นอยู่ที่พอดี สมดุล คือเลี้ยงชีพแต่พอดี ไม่ให้ฟุ่มเฟือย ไม่ฝืดเคือง หารายได้เหนือรายจ่าย มีเหลือเก็บไว้
5. โภควิบาก 4 วิธีการจัดสรรทรัพย์ในการใช้จ่ายเป็นส่วน บริโภค เลี้ยงคนให้มีสุข เลี้ยงครอบครัวและคนที่รับผิดชอบให้มีความสุข บำเพ็ญประโยชน์
6. สุขของภคหัตถ์ 4 คือสุขผู้ครองเรือน 4 ประการ
 - 6.1 อติสุข สุขจากการมีทรัพย์เป็นหลักประกันชีวิต โดย กำลังความขยันหมั่นเพียร
 - 6.2 โภคสุข สุขเกิดจากการบริโภคหรือใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ทั้งตนและผู้อื่น
 - 6.3 อนนสุข สุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจเป็นกังวล
 - 6.4 อนวัชชสุข สุขเกิดจากการประพฤตินี้ไม่เป็นโทษ
7. สัมมาอาชีวะคือการเลี้ยงชีพที่พอเหมาะถูกต้อง การดำเนินชีวิตด้วยการผลิต จำหน่าย การใช้สอยอย่าง เหมาะสม เป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ
8. มัชยัตถ์ หมายความว่าไม่ทำอะไรเกินพอดี ไม่ใช้จ่ายเกินพอดี แต่ก็ไม่ขัดสน แร้นแค้น ไม่ให้ขาดแคลนจนเกินไป เป็นการประหยัด อุดม รู้จักทำบุญช้ หารับ หารายจ่าย
9. มรรคมืองค์ 8 มรรคเรียกเต็มๆว่าทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาแปลว่าทางหรือมรรควิธีที่จะนำไปสู่การดับทุกข์หรือดับค้นหา ประกอบด้วย
 - 9.1 สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) หมายถึง ความเข้าใจในทางที่ถูกต้อง
 - 9.2 สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) หมายถึง ความคิดในทางที่ถูกต้อง
 - 9.3 สัมมาวาจา (เจรจาชอบ)หมายถึงเว้นจากการพูดจาในทางที่ไม่ถูกไม่ควร

- 9.4 สัมมากรรมันตะ (ทำกรงานชอบ) หมายถึง การกระทำที่เป็นกายสุจริต
- 9.5 สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) หมายถึงการทำมาหากินด้วยอาชีพที่สุจริต
- 9.6 สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) หมายถึง เพียรพยายามทางจิตอย่างยิ่งใหญ่
- 9.7 สัมมาสติ (ตั้งสติชอบ) หมายถึง การตั้งสติพิจารณาตามความเป็นจริง
- 9.8 สัมมาสมาธิ (การตั้งจิตมั่นชอบ) หมายถึง การตั้งมั่นให้แน่วแน่ อยู่ใน

อารมณ์ใด อารมณ์หนึ่ง ไม่ฟุ้งซ่าน

10. ปัญญา 3 ปัญญา แปลว่าความรู้ทั่วถึงหมายถึงรู้ แจ่มแจ้งหรือรู้ตลอด ถ้ารู้ไม่ทั่วถึง รู้ไม่แจ่มแจ้งโดยตลอด ไม่นับว่าเป็นปัญญาที่แท้จริง

10.1 สุตมยปัญญา หมายถึงปัญญาที่เกิดจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน

10.2 จินตามยปัญญา หมายถึงปัญญาที่เกิดจากการคิด เมื่อได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่าน อาจยังไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง เมื่อนำมาขบคิดพิจารณาอย่างถี่ถ้วน อาจจะหายสงสัยได้

10.3 ภวานามยปัญญา หมายถึงปัญญาเกิดจากการลงมือทำ

11. สัมปปริชธรรม 7 หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัมปบุรุษ คือคนดี 7 ประการ

11.1 การรู้จักเหตุ คือการรู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความเป็นไปของชีวิต หรือรู้หลักความจริง

11.2 การรู้จักผล เมื่อมีเหตุย่อมมีผล

11.3 การรู้จักตน หมายถึงรู้ว่าตนคือใคร มีฐานะ สติปัญญา ความรู้ความสามารถและคุณธรรมเพียงใด ไม่สำคัญผิดจากสิ่งที่แท้จริง

11.4 การรู้จักประมาณ "ประมาณ" หมายถึงความพอดี ความพอเหมาะ ความพอควร การรู้จักทำทุกสิ่งทุกอย่างหรือดำเนินชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม

11.5 การรู้จักกาลคือรู้จักเวลาที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมต่างๆและรู้จักการปฏิบัติตนให้ถูกต้องกับกาลเทศะ

11.6 การรู้จักชุมชน คือรู้จักหมู่คณะหรือกลุ่มชนว่าดีหรือไม่ดี ควรคบหาสมาคม ควรเข้าไปอยู่ในพวกหรือไม่ เมื่ออยู่ในชุมชนหรือที่ประชุมต่างๆ ควรวางตัวอย่างไร

11.7 การรู้จักบุคคล ได้แก่รู้จักประเภทของบุคคลแต่ละคนว่าฉลาดหรือโง่ เป็นพาลหรือเป็นบัณฑิต มีความสามารถ มีคุณธรรมหรือไม่ แล้วเลือกคบหาให้เป็นคุณประโยชน์

1.3 หลักธรรมที่นำไปใช้พัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

รายวิชา ส 33101 พระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้กำหนดโครงสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดปี

การศึกษา และนำหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สัมมนาพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง นำ
 หลักธรรม พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและพัฒนา จัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามหลักสูตร
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544

การจัดหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 หน้าที่ชาวพุทธ มรรยาทชาวพุทธ ชาวพุทธตัวอย่าง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธี

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 สัมมนาพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง หลักธรรมทางพระพุทธ
 ศาสนากับการแก้ปัญหาและพัฒนา

หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐานที่ ส 1.1 เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่
 ตนนับถือและสามารถนำหลักธรรมของศาสนาเป็นหลักปฏิบัติในกายอยู่ร่วมกัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม. 1-3

1. รู้และเข้าใจประวัติความเป็นมา ความหมาย องค์ประกอบ ความสำคัญของศาสนา
 คัมภีร์ทางศาสนาที่ตนนับถือ
2. สามารถนำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข
3. รู้และเข้าใจความหมาย ประโยชน์และกระบวนการของการฝึกบริหารจัดการ เจริญ
 ปัญญาและใช้ในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 2.4 มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ ม. 1-3

มาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ ม.1-3		ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ รายปี ชั้น ม.3	
มาตรฐานการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	สาระการเรียนรู้
2. สามารถนำ หลักธรรมทางศาสนา ไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตอย่างสันติสุข	1. หลักธรรมเพื่อ พัฒนาเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อแก้ปัญหา ในการดำเนินชีวิตและ พัฒนาตนเอง	1. รู้และเข้าใจ ความหมาย องค์ประกอบหลักของ ธรรม	1. หลักธรรมเพื่อพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียง - สันโดษ - ทิฐุธรรมมีกัตถะ - ความอดทน - สัมมาอาชีวะ - สุขของคฤหัสถ์ - มัชฌิมา
	.2. ตัวอย่างบุคคล จากเรื่องจริง เรื่องเล่า นิทาน สถานการณ์ จำลอง ที่สอดคล้อง ในการพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ พัฒนาตนเอง	2. วิเคราะห์การกระทำ ของตัวอย่างบุคคลเพื่อ เป็นแนวทางในการ นำไปปฏิบัติ	1. สถานการณ์ จำลอง เรื่องเล่า นิทานที่ สอดคล้องกับหลักธรรม เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ พอเพียงสันโดษ ทิฐุธรรมมีกัตถะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของคฤหัสถ์ มัชฌิมา
	3. แนวทางในการ แก้ปัญหาใน ชีวิตประจำวันของ ตนเองเพื่อการอยู่ ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติสุข	3. ปฏิบัติตนและ เสนอแนะแนวทางใน การแก้ปัญหาเพื่อการอยู่ ร่วมกันในสังคมอย่าง สันติสุข	3. แนวทางการ แก้ปัญหา โดยใช้ ขั้นตอนอริยสังคีติและ ทักษะการคิดแบบเห็น คุณโทษและทางออก

หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่า โทษและทางออก
กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เวลาเรียน 2 ชม./สด.

ตารางที่ 2.5 หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ชื่อแผนการ จัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ ที่คาดหวัง	เวลา (ชั่วโมง)
1	หลักธรรม	หลักธรรมเพื่อ พัฒนา เศรษฐกิจ พอเพียง	1.ปรัชญา ความหมาย ความสำคัญ คามเป็นมา - การนำหลักธรรมไปใช้ ในชีวิตประจำวัน - สันโดย - ทิฏฐธรรมมีกัตถะ - ความอดทน - สัมมาอาชีวะ - สุขของคฤหัสถ์ - มัชยสถ์	1. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง 2. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจใน หลักธรรมที่สอดคล้อง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ พอเพียง 3. นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	2
2		สันโดย	- ความหมายของ สันโดย - ประโยชน์ของ สันโดยและโทษของ การขาดสันโดยแนว ทางการปฏิบัติตาม หลักธรรมเรื่อง สันคคช	1. อธิบายความหมาย และประเภทของ สันโดยได้ 2. วิเคราะห์ประโยชน์ หรือโทษของการขาด สันโดย 3. แนวทางปฏิบัติคน ให้มีสันโดย	2

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย การเรียนรู้	ชื่อแผนการ จัดการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	เวลา (ชั่วโมง)
3	หลักกรรม	ทฤษฎีมิมิกัดละ	-ความหมาย ของทฤษฎีมิมิกัดละ -แนวทางปฏิบัติ -ทฤษฎีมิมิกัดละ(ข้อ กัลยาณมิตตาการ รู้จักคบมิตร	1.อธิบายความหมายทฤษฎีมิมิกัดละได้ 2.วิเคราะห์โทษการขาดและ คุณค่าของทฤษฎีมิมิกัดละ 3. นำหลักกรรมไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตได้	2
4		ความอดทน	- ความหมาย ประเภท วิธีฝึก ประโยชน์ของความ อดทน	1.อธิบายความหมายได้ วิเคราะห์คุณค่าและการ แสดงออกถึงความอดทนเห็น ประโยชน์ได้ 3.เสนอแนวทางการพัฒนา ตนและนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	2
5		สัมมาอาชีวะ	-ความหมายของ สัมมาอาชีวะ -ประเภทประโยชน์ สัมมาอาชีวะ	อธิบาย วิเคราะห์การ ประกอบอาชีพสุจริตและ โทษการมีอาชีพทุจริต สามารถเลือกประกอบอาชีพ ได้	2
6		สุขของคฤหัสถ์	-ความหมาย -ประเภท -ผลการปฏิบัติสุข ของคฤหัสถ์	อธิบายความหมายวิเคราะห์ ถึงโทษและคุณค่า การนำ หลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ไป ใช้ได้	2
7		มัชฌิมา	-ความหมายของ ความมัชฌิมา -ความสำคัญของ ความมัชฌิมา	1.อธิบายความหมาย วิเคราะห์ประโยชน์และโทษ การขาดมัชฌิมาได้	2

หลักการที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนา

1. สันโดษ มาจากภาษาบาลีว่าสันโตสะ สันแปลว่า คน โตสะแปลว่ายินดี สันโดษ จึงแปลว่ายินดี ขอบใจ พอใจ อิ่มใจ จุใจ สุขใจ กับของของคน คือให้รู้จักพอ รู้ประมาณ ลักษณะของความสันโดษ 3 อย่าง

1. สแกนสันโดษ ยินดีตามมีหมายถึงยินดีกับของที่ตนมีอยู่แล้ว ไม่คิดแย่งชิงของของคนอื่นมาเป็นของตน เป็นเครื่องกำจัดความเกียจคร้าน เบื่อหน่าย

2. สันเตนสันโดษ ยินดีตามได้ หมายถึง ยินดีกับของส่วนที่ตนได้มา คือแสวงหาประโยชน์อันใดแล้ว ได้เท่าไรก็พอใจเท่านั้น ไม่กระวนกระวายเป็นทุกข์

3. สมนสันโดษ ยินดีตามควร หมายถึง ยินดีกับของที่สมควรกับตนเท่านั้น ประเภทสันโดษ 3 ประการ

1. ขดาลากสันโดษ หมายถึง ความยินดีที่ได้มาโดยชอบธรรม ได้เท่าใดก็ยินดีเท่านั้น ถ้าต้องการให้ได้มาก ก็ใช้ความพยายามไม่เบียดเบียนหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน

2. ขดาพลสันโดษ หมายถึงความยินดีตามกำลังที่ตนมี คนเรามีกำลังความสามารถไม่เท่ากัน ควรรู้จักประมาณ คนไม่รู้จักประมาณชีวิตจะไม่เป็นสุข

3. ขดาสารูปสันโดษ หมายถึง ความยินดีตามสมควรแก่ภาวะความเป็นอยู่ของตน ซึ่งจะเหมือนกันหมดไม่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะงอมืองอเท้าอย่างเดิมตลอด

วิธีฝึกให้สันโดษ

1. ให้หมั่นพิจารณาความแก่ ความเจ็บ ความตาย จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านี้ไม่ได้

2. ให้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร กินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน

3. ให้หมั่นรักษาศีล

แบ่งเป็น 3 ประการคือ

1. ขดาลากสันโดษ หมายถึง ความยินดีที่ได้มาโดยชอบธรรม ได้เท่าใดก็ยินดีเท่านั้น ถ้าต้องการให้ได้มาก ก็ใช้ความพยายามไม่เบียดเบียนหรือทำให้คนอื่นเดือด

2. ขดาพลสันโดษ หมายถึงความยินดีตามกำลังที่ตนมี คนเรามีกำลังความสามารถไม่เท่ากัน ควรรู้จักประมาณ คนไม่รู้จักประมาณชีวิตจะไม่เป็นสุข

3. ขดาสารูปสันโดษ หมายถึง ความยินดีตามสมควรแก่ภาวะความเป็นอยู่ของตน ซึ่งจะเหมือนกันหมดไม่ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะงอมืองอเท้าอย่างเดิมตลอด

2. **ทฤษฎีรัชมักัดอะ** หมายถึงประโยชน์เฉพาะหน้า หรือผลที่มองเห็นในชีวิตประจำวัน

แนวทางการปฏิบัติเพื่อประโยชน์

1. **อุฏฐานสัมปทา** คือความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานเป็นอาชีพ
สุจริต
2. **อารักขาสัมปทา** คือการเก็บรักษาคุ้มครองป้องกันทรัพย์สินและผลงานอันตนได้ทำ
3. **กัลยาณมิตตา** คือรู้จักคบคนดีเป็นมิตร เลือกเสวนาตามอย่างท่านที่ทรงธรรม
4. **สมชีวิตา** คือรู้จักกำหนดรายได้ รายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือ

ฟุ่มเฟือย

3. **ความอดทน**มาจากคำว่าขันติ หมายถึงการรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ไม่ว่าจะถูกกระทบด้วยสิ่งอันพึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความหนักแน่น ไม่หวั่นไหว อดทนต่อความลำบากในการทำงานตามหน้าที่

ระดับประกอบกายและจิตใจให้อยู่ในสภาพเหมือนเดิมได้ คือความข่มใจเป็นมงคลสูงสุดในสถานทั้ง 4 ประการ คือ

- 3.1 อดทนต่อความลำบากในการทำงานตามหน้าที่
- 3.2 อดทนต่อเวทนาที่เกิดจากการเจ็บป่วย
- 3.3 อดทนต่อถ้อยคำหรือกิริยาที่คนอื่นแสดงอาการเหยียบหยาม
- 3.4 อดทนต่อกิเลสตัณหาที่ยั่วยวนใจให้ใฝ่หาความสำราญทาง ตา หู จมูก ลิ้น

และกาย

4. **สัมมาอาชีวะ** คือการทำมาหากินด้วยทางสุจริต การเลี้ยงชีวิตที่เหมาะสม ถูกต้อง หรือแปล อีกอย่างหนึ่งว่าเศรษฐกิจพอเพียง ขยายความว่า การเลี้ยงชีวิตคือการดำเนินชีวิตด้วยการผลิต การจำหน่าย การใช้สอย พอเพียงก็คืออย่างเหมาะสมถูกต้องเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ อาชีวะสมบัติหมายถึง การเลี้ยงชีวิตหรือมีอาชีพที่ดี ซึ่งตรงข้ามกับการเลี้ยงชีวิตที่ไม่ดีคือ อาชีวะวิบัติ เป็นการประกอบอาชีพที่ไม่ดี อันจะนำชีวิตและจิตใจใกล้เข้าไปสู่หายนะ

4.1 **งดเว้นการประกอบอาชีพที่ใช้วิธีการคดโกงหรือการหลอกลวง การประจบสอ**
พอ การบีบบังคับขู่เข็ญ

4.2 **งดเว้นการประกอบอาชีพ 5 ประเภท ได้แก่ ค้ามนุษย์ ค้าอาวุธ ค้าสุรา และ**
ยาเสพติด การค้ายาพิษ และการค้าสัตว์เพื่อนำเป็นอาหาร

5. **สุขของคฤหัสถ์ 4** คือสุขของผู้ครองเรือน 4 ประการ

- 5.1 **อัตติสุข** สุขจากการมีทรัพย์สินมีหลักประกัน โดยกำลังความขยันหมั่นเพียร

5.2 โภคสุข สุขจากการบริโภคหรือใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

5.3 อนนสุข สุขจากการไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจเป็นกังวล

5.4 อนวิชชสุข สุขจากการประพตติที่ไม่เป็นโทษ

6. มัชยัสถ์ แปลว่าปานกลาง ตั้งอยู่ในท่ามกลาง หมายความว่าไม่ทำอะไรเกินพอดี ไม่ใช่จ่ายเกินพอดี แต่ก็ไม่ขัดสน ไม่ให้เร้นแค้น ไม่ให้ขาดแคลนจนเกินไป ความมัชยัสถ์ที่เกี่ยวกับการใช้จ่าย จึงหมายถึงการใช้จ่ายอย่างพอเหมาะพอดี

2. วิธีคิดแบบอริยสัจและวิธีสอนแบบอริยสัจสี่

2.1 ความหมายของอริยสัจ

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระเทพเวที,2531:18) อริยสัจจ์ หมายถึงความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ 4 ประการ ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์สภาวะบีบคั้น สภาพที่ทนได้ยาก ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบสิ่งไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อคืออุปทาน ชั้น 5 เป็นทุกข์

1. ทุกข์ สมุทัย หมายถึงเหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิดได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา ภวตัณหาและวิภวตัณหา

2. ทุกข์ นิโรธ คือความดับทุกข์ ได้แก่ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระคือนิพพาน

3. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หมายถึง ข้อปฏิบัติให้เกิดการดับทุกข์ ได้แก่มัชฌิมาปฏิปทา คือทางสายกลาง มรรคมีองค์ 8 สรูปลงในไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2530:526) ได้ให้ความหมายของอริยสัจจ์ไว้ว่า อริยะ หมายถึงบุคคลผู้บรรลุนิพพานวิเศษ คำว่าสัจจะหมายถึง ความรู้เรื่องแห่งความจริง ดังนั้น อริยสัจจ์จึงหมายถึง ความจริงของพระอริยะหรือความจริงอันประเสริฐเป็นชื่อธรรมสำคัญหมวดหนึ่งในพุทธศาสนา 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

อริยสัจจ์ ข้อที่ 1 ความทุกข์ที่มีประจำอยู่ในสิ่งที่มีชีวิตทั้งปวง เป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์แต่สัตว์ทั้งหลายไม่รู้ ไม่ทราบ ไม่เห็น ว่าเป็นทุกข์ ถ้าทราบก็คงไม่อยาก คือปฏิบัติผิดต่อความจริงของสิ่งทั้งปวง

อริยสัจจ์ ข้อที่ 2 มูลเหตุแห่งความทุกข์ซึ่งได้แก่ความอยากได้

อริยสังข์ ข้อที่ 3 บอกถึงความที่ว่า ถัดจากความอยากเสีย ความทุกข์ก็จะต้องดับไปด้วย เพราะความทุกข์มาจากความอยาก ที่แสดงว่านิโรธหรือพระนิพพาน สัตว์ทั้งหลายไม่รู้จักไม่ปรารถนาจะนิพพานเพราะไม่มีความรู้ว่าจะอะไรเป็นพระนิพพาน

อริยสังข์ ข้อที่ 4 บอกวิธีจะดับความอยากเสียให้ได้ด้วยวิธีอย่างไร คือไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร ไม่รู้ว่าอริยมรรคนี้จะดับความทุกข์ให้เด็ดขาดอย่างไร

คุณค่าที่เด่นของอริยสังข์

อริยสังข์ นอกจากเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีคุณค่าเด่นหลายประการสรุปได้ดังนี้

1. เป็นวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรับระบบแห่งเหตุผล เป็นระบบวิธีแบบอย่าง ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามที่จะมีคุณค่าและสมเหตุผล จะต้องดำเนินไปในแนวเดียวกันเช่นนี้

2. เป็นการแก้ปัญหาและจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญาของมนุษย์เอง โดยนำเอาหลักความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ไม่ต้องอ้างอำนาจคนบันดานของตนเอง พิเศษเหนือธรรมชาติ หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ

3. เป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนทุกคน ไม่ว่ามนุษย์จะเติบโตออกไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสิ่งที่อยู่ห่างไกลตัวกว้างขวางมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าเขาจะต้องมีชีวิตของตนเองที่มีคุณค่าและสัมพันธ์กับสิ่งภายนอก เหล่านั้นอย่างมีผลดีแล้ว เขาจะต้องเกี่ยวข้องและใช้ประโยชน์จากหลักความจริงนี้ตลอดไป

4. เป็นหลักความจริงกลางๆ ที่คิดเนื่องอยู่กับชีวิต หรือเป็นเรื่องของชีวิตเองแท้ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะสร้างสรรค์ศิลปวิทยาการ หรือดำเนินกิจการใดๆ ขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความเป็นอยู่ของตนและไม่ว่าศิลปวิทยาการหรือกิจการต่างๆ นั้นจะเจริญขึ้น เสื่อมลง สูญสลายไป หรือเกิดมีใหม่อย่างไรก็ตาม หลักความจริงนี้ก็คงยืนยงและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาล

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต 2543:24) วิชิตินแบบอริยสังข์มีหลักสำคัญ คือ การเริ่มต้นปัญหา หรือกำหนดรู้ ทำความเข้าใจกับปัญหาหรือความทุกข์ แล้วสืบค้นหาสาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข แล้วจึงวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องกับที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดรู้ทุกข์ คือ แยกแยะแกลงปัญหา ทำความเข้าใจสภาพและขอบเขตของปัญหา สภาพสิ่งที่เป็นปัญหา ให้เข้าใจชัดเจนว่าเป็นอะไร คืออะไรว่าเป็นที่ตรงไหน เหมือนแพทย์ตรวจดูอาการของโรค ความผิดปกติของร่างกาย วินิจฉัยให้รู้ว่าเป็นอะไร เป็นที่ตรงไหน รู้เข้าใจโลกและร่างกาย เฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นที่ตั้งของโลกให้ชัดเจน (ทุกข์)

ขั้นที่ 2 สืบสาวเหตุแห่งทุกข์ ที่จะพึงละคือวิเคราะห์ค้นหาข้อมูล หรือต้นตอของปัญหา ซึ่งจะต้องแก้ไขหรือกำจัดให้หมดไป เหมือนแพทย์ค้นหาสมุติฐานของโรค ฐูนิดของเชื้อโรค ความผิดปกติของร่างกายหรือสาเหตุภายนอกอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นสาเหตุแห่งโรค ความผิดปกติของร่างกายหรือสาเหตุภายนอกอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นสาเหตุแห่งโรค ซึ่งจะเยียวยาได้อย่างถูกต้องตรงจุดโดยมิใช่รักษาแต่เพียงอาการ (สมุทัย)

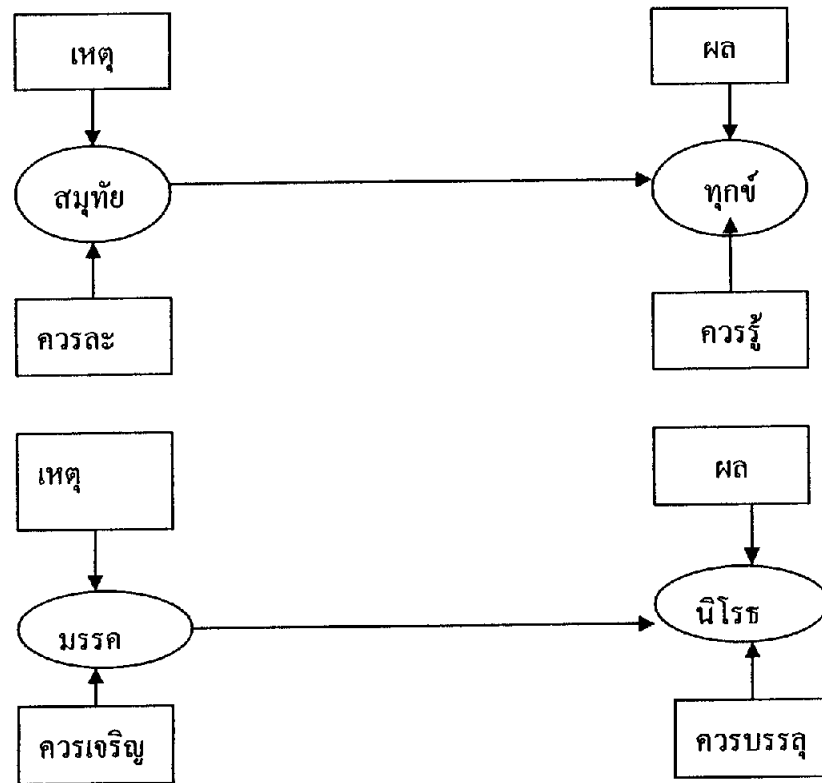
ขั้นที่ 3 เล็งหมายชัดซึ่งการดับทุกข์ ที่จะทำให้สำเร็จ คือเล็งเห็นชัดที่ปราศจากปัญหาซึ่งเป็นที่มุ่งหมาย ว่าคืออะไรเป็นได้จริงหรือไม่ เป็นไปได้อย่างไร อะไรกันแน่ที่เราต้องการและสามารถต้องการ ชีวิตของเราต้องการอะไร อะไรควรเป็นจุดมุ่งหมายชีวิตของเรา มีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไป หรือตัดกระบวนการของการแก้ปัญหา ก่อนที่จะวางรายละเอียดหรือกลวิธีปลีกย่อยในขั้นดำเนินการ เหมือนแพทย์รู้ว่าโรคนั้นๆรักษาได้ ภาวะที่จะหายจากโรคนั้นแค่นั้น อย่างนั้น มองเห็นกระบวนการของโรคชัดเจนว่าจะหายไปได้อย่างนั้นๆ เพื่อไม่ได้รับการสุ่มๆ ไป (นิโรธ)

ขั้นที่ 4 จัดวางวิธีการดับทุกข์ ที่จะต้องปฏิบัติ คือเมื่อมีความชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปแล้ว ก็กำหนดวางวิธีการ แผนการและรายการสิ่งที่ต้องทำ ในการที่จะแก้ไข กำจัดสาเหตุของปัญหาให้สำเร็จ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการทั่วไปนั้น เพื่อเตรียมลงมือแก้ไขปัญหา ต่อไปเหมือนแพทย์ เมื่อมีความชัดเจนเหมือนกระบวนการของโรคจะหายไปอย่างไร เชื้อโรคหรือสมุติฐาน จะถูกกำจัดด้วยอะไร แล้วก็วางยา วางรายละเอียด ขั้นตอนวิธีการรักษา วิธีการปฏิบัติตัวของคนไข้ เมื่อบำบัดโรคให้สำเร็จต่อไป (มรรค)

อุ้นตา นพคุณ (2530:12) ได้กล่าวไว้ว่า อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการแห่งปัญญา ดำเนินการแก้ไขปัญหตามระบบเหตุและผล เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาที่ช่วยให้บุคคล สามารถดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักความจริงที่มีอยู่ ตามธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ ตามหลักการกว้างๆ วิธีการแก้ปัญหด้วยการใช้สติปัญญาของบุคคลที่คิดเป็น คือการนำข้อมูลที่มีอยู่ในสังคม มาใช้ประกอบการคิด การพิจารณาแก้ไขปัญหา กระทบการหรือหาทางแก้ไขปัญหา อย่างรอบครอบและดีที่สุด ที่บุคคลพึงกระทำได้ ในแต่ละสถานการณ์

อริยสัจ 4 หมายถึง หลักความจริงอันประเสริฐหรือหลักความจริงที่ทำให้คนเป็นผู้ประเสริฐ เป็นหลักการสำคัญในการแก้ปัญหาชีวิต โดยสรุปคือหลักเหตุและผล จรัสพัคณราช ศักดิ์และคณะ (2548:77)

แผนผังแสดงหลักแห่งเหตุและผลของอริยสัจ 4

เนื่องจากพระพุทธศาสนา เป็นแหล่งกำเนิดวิถีชีวิต ของคนไทยมาช้านาน การแก้ปัญหาของคนไทย จึงอาศัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง และการแก้ปัญหาวิธีหนึ่งที่เป็นหัวใจ ของสังคมไทย นั่นคือการแก้ปัญหาอริยสัจของพระพุทธเจ้า

ศาโรช บัวศรี (2526:6) ได้กล่าวย้าวิธีการสอน เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติ เป็นการประยุกต์ จากกิจหรือข้อปฏิบัติ ในขั้นต่างๆของอริยสัจ โดยถือด้านปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ มิได้ประยุกต์โดยตรงจากตัวอริยสัจ เรียกว่าเป็นการประยุกต์จากส่วนหนึ่งของอริยสัจเท่านั้น จึงได้เสนอชั้นของอริยสัจสี่ กิจของอริยสัจสี่และวิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ ของอริยสัจดังนี้

ตารางที่ 2.6 ชั้นของอริยสังขี กิจในอริยสังขี และวิธีสอนตามชั้นทั้งสี่ของอริยสังขี

ชั้นของอริยสังขี	กิจในอริยสังขี	วิธีการสอนตามชั้นทั้งสี่ของอริยสังขี(ให้ดูคำอธิบาย ของอริยสังขี และกิจอริยสังขี พร้อมกันไปกับการกำหนดวิธีการสอน)
1. ทุกข์	1. ปริญญา	1. ชั้นกำหนดปัญหา (หรือชั้นทุกข์) ครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษา พิจารณา ดูปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขต ของปัญหาที่ผู้เรียนต้องคิดแก้ไขให้ได้
2. สมุทัย	2. ปหานะ	2. ชั้นตั้งสมมติฐาน (หรือชั้นสมุทัย) ก. ช่วยผู้เรียน ให้ได้พิจารณาด้วยตนเอง ว่าสาเหตุปัญหาที่ยกมา กล่าวในชั้นที่ 1 นั้นมีอะไรบ้าง ข. ครูช่วยผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจ ว่าในการแก้ปัญหาใดๆนั้น จะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอ หรือแก้ที่สาเหตุของปัญหาเหล่านั้น ค. ครูช่วยผู้เรียนให้คิดว่า ในการแก้ปัญหาที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำอะไร ได้บ้างหรือกำหนดสิ่งที่จะกระทำนี้เป็นข้อๆ
3. นิโรธ	3.สังขิกิริยา	3. ชั้นการทดลองและเก็บข้อมูล (ชั้นนิโรธ) ก. สังขิกิริยา หมายถึง การทำให้แจ้ง หรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ทำอย่างไรจึงทำให้แจ้งได้ ถ้าเจริญรอยตามพระพุทธองค์ ก็ต้องทำด้วยตนเอง จะเห็นว่าพระพุทธองค์ทดลองวิธีต่างๆ ด้วยพระองค์เอง เช่น โยคะ ตบะ และทรงอดพระกระยาหาร เมื่อทรงเห็นว่า การทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลของการทดลอง แต่ละอย่างหรือที่เรียกว่า ข้อมูล ได้พิจารณาในชั้น ไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ จึงควรใช้วิธีการสมถะ และวิปัสสนา กรรมฐาน ดังนั้นในการสอนชั้นนี้ ครูต้องช่วยผู้เรียนให้ได้ กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเอง ตามหัวข้อต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้ว่าจะกระทำ ดังข้อต่างๆ

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

ขั้นของอริยสังคี	กิจในอริยสังคี	วิธีการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคี(ให้ดูคำอธิบาย ของอริยสังคี และกิจอริยสังคี พร้อมกันไปกับการกำหนดวิธีการสอน)
4. มรรค	4. ภาวนา	<p>4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล (หรือขั้นมรรค)</p> <p>ก. จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลายๆอย่างนั้น ย่อมได้ผลออกมา ให้เห็นว่าแก้ปัญหาไม่ได้เลย ผลประการนี้ชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว เหล่านี้หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบ ข้อมูลที่ได้บันทึกไว้ ในขั้นที่ 3 นั้น จนแจ่มแจ้งว่าทำอะไร จึงแก้ปัญหาที่กำหนดในข้อ 1 ได้สำเร็จแล้ว</p> <p>ข. จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใด แก้ปัญหาได้จริง ต่อไปก็ให้สรุปการกระทำ ที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อๆ หรือเป็นระบบหรือเป็นแนวทางปฏิบัติ แล้วลงมือกระทำ หรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ ตามแนวทางนั้น</p>

วิธีการสอน แบบอริยสังคีนั้น มุ่งส่งเสริมให้เกิดการคิดค้นวิจัยและสร้างสรรค์ หรือเป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ วิธีการสอน เป็นการกระทำอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นมา ในการประยุกต์การสอน ต้องประยุกต์ใน “ กิจในอริยสังคี ” ซึ่งเป็นเรื่องของการกระทำ หรือการปฏิบัติ ไม่ใช่จากอริยสังคีโดยตรง

วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคี ซึ่งถือเป็นวิธีสอนแม่บทที่แท้จริงที่เป็นวิธีการแก้ปัญหา สุนทร สุนนท์ชัย (2524:204) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหากับวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีได้ดังนี้

ตารางที่ 2.7 เปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหาและวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัง

วิธีการแก้ปัญหา	วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัง
1. การกำหนดปัญหา (location of problem)	1. ทุกข์
2. การตั้งสมมุติฐาน - อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา - อาจมีหลายๆอย่าง (Setting up of Hypothesis)	2. สมุทัย - อะไรเป็นสาเหตุแห่งทุกข์ - อาจมีหลายสาเหตุ
2. การทดลองและการเก็บข้อมูล (Experimentation and Gathering of Data)	3. นิโรธ - ความดับทุกข์ - ทดลองเพื่อทราบ่วิธีใดจะดับทุกข์ได้ - เหตุใดเป็นเหตุที่แท้จริง
3. การวิเคราะห์ (Analysis of Data)	4. มรรค - ทางปฏิบัติเพื่อดับทุกข์
4. สรุปผล (Conclusion)	

ทีมา อังใน อาลัย พรหมชนะ (2541:26)

นอกจากนี้ วีรยุทธ วิเชียรโชติ (2526: 59-60) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์และวิธีแห่งอริยสังสี่ว่า วิธีทางวิทยาศาสตร์นั้นมีทั้งทางโลกและทางธรรม

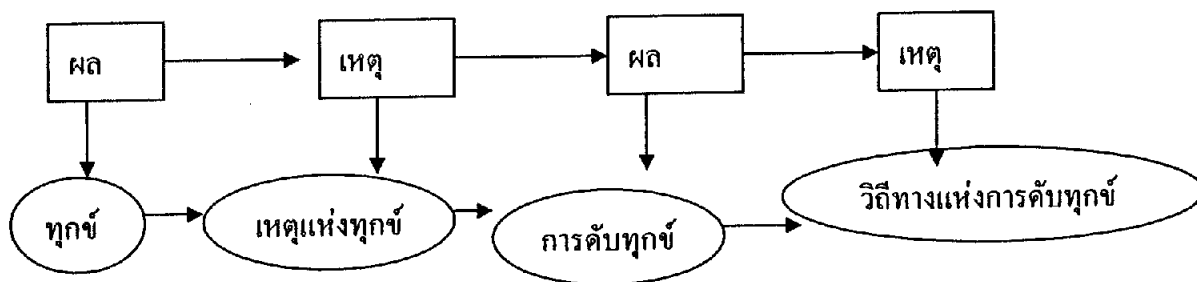
กระบวนการวิธีวิทยาศาสตร์ทางโลกคือวิธีวิทยาศาสตร์ที่แสวงหาความจริงทางวัตถุโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง ห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัส เป็นอุปกรณ์สำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัตถุเพื่อแก้ปัญหา เมื่อกล่าวโดยสรุป วิธีวิทยาศาสตร์ทางโลกก็คือ วิธีแก้ปัญหาคด้วยเหตุผล และข้อมูลที่เป็นรูปธรรม

วิธีวิทยาศาสตร์ทางธรรมคือ วิธีแห่งอริยสัง เป็นวิธีแก้ปัญหทางจิตใจ อาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้าและใจ เป็นอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลทางวัตถุและจิตใจเพื่อแก้ปัญหา สรุปว่าวิธีวิทยาศาสตร์ทางธรรม ได้แก่อริยสังเป็นการแก้ปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม

อริยสัจสี่ ประกอบด้วยระบบเหตุผลเชื่อมโยงกัน กล่าวคือระบบเหตุผลเชิงปฏิบัติ และเป็นการวิเคราะห์ระบบแบบย้อนหลังจากผลไปหาเหตุ ดังนี้

ระบบเหตุผลเชิงทฤษฎี			ระบบเหตุผลเชิงปฏิบัติ		
ทุกข์	เป็น	ผล	นิโรธ	เป็น	ผล
สมุทัย	เป็น	เหตุ	มรรค	เป็น	เหตุ

เมื่อนำระบบทั้งสองมาเชื่อมโยงกัน ก็จะเป็นวิธีวิทยาศาสตร์ทางธรรมเกิดขึ้น

จากการเปรียบเทียบวิถีทางวิทยาศาสตร์ทางโลกและทางธรรม จะมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันคือ เริ่มต้นที่ปัญหาเหมือนกันและมุ่งแก้ปัญหาที่สาเหตุ โดยอาศัยระบบเหตุผลทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติเหมือนกัน วิธีวิทยาศาสตร์ทางโลกมุ่งควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก วิธีวิทยาศาสตร์ทางธรรมมุ่งควบคุมสิ่งแวดล้อมภายในคือจิตใจเป็นครั้งแรก

สรุปได้ว่า วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่ มุ่งส่งเสริมให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ อย่างสร้างสรรค์ และมีเหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษา ที่ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้เกิดขึ้น การฝึกจากสถานการณ์ต่างๆในแบบฝึกประกอบการเรียนในชั้นเรียน จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. ทักษะการคิด แบบเห็นคุณโทษและทางออกแบบโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต 2549:29-30) ได้อธิบายความหมายของ โยนิโสมนสิการว่า โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับมนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา วิธี ทาง ส่วนมนสิการแปลว่า การทำในใจ การคิด คำนี้ถึง ไส้ใจ พิจารณา รวมความว่าการทำในใจโดยแยกกาย ซึ่งแยกเป็นสาระสำคัญดังนี้

1. อุปายมนสิการ แปลว่า การคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือการคิดอย่างมีวิธีหรือคิดถูกวิธี ที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้ากับสังขะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะ และสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ มีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึงความคิดเป็นระเบียบ ตามแนวเหตุผล ไม่ยุ่งเหยิงสับสน

3. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนว ความสัมพันธ์สืบทอดตามเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปปาทมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ ถึงถึงความคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศล เช่นปลูกเรือให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้वादกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง

พจนานรด บัวเขียว (2535:11) กล่าวถึงวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หมายถึง การจัดระบบความคิดของบุคคลให้ตรงกับความจริงของสิ่งนั้น โดยไม่นำเอาความรู้สึก หรืออารมณ์ของตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องและการคิดนั้นต้องต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไม่ยุ่งเหยิงสับสน เป็นไปตามแนวทางของเหตุและผล สามารถคิดสืบสาวหาสาเหตุและปัญหานั้นได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ต้องมีการกำหนดเป้าหมายความคิด ไว้ชัดเจนว่า ต้องการคิดเพื่ออะไร

อาลัย พรหมชนะ (2541:5) ทักษะการคิดตามแนวโยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดตามแนวทางพระพุทธเจ้าหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่าพุทธธรรม เป็นวิธีทางแห่งปัญญา เป็นการฝึกอบรมตนเอง เพื่อพัฒนาปัญญา เป็นวิธีคิดโดยแยกกาย คิดถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ มีเหตุผล คิดเร็ว

พระราชวรมณี (ประยูรค์ ปยุตโต 2528:66) ให้ความหมายของคำว่าโยนิโสมนสิการ หมายถึงการใช้ความคิดถุวิธิ ทำในใจโดยแยกคายมองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึง ต้นเค้าสาเหตุผลจนตลอดสายแยกแยะออกพิเคราะห์ด้วยปัญญาคิดเป็นระเบียบ โดยอุบายวิธิ ให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆตามสภาวะความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย เป็นองค์ประกอบภายใน (ปัจจัยภายใน)เรียกง่ายๆว่าวิธีการแห่งปัญญา

พระเทพเวที (2531:245) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ คือการพิจารณาเพื่อเข้าถึงความจริงโดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นตัว สภาวะ และความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย หรือครีตรองให้รู้จักสิ่งดี สิ่งชั่ว ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นโดย อุบายที่ชอบ ซึ่งจะมีให้เกิดอวิชาและตัณหา ความรู้จักคิด ถุวิธิ

- พระธรรมปิฎก (2538:647) กล่าวถึง โยนิโสมนสิการว่า มิใช่ใช้เฉพาะฟังธรรม หรือ ฟังคำอธิบาย แต่เป็นธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งในการรับรู้ เผชิญสถานการณ์ ความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายทุกกรณี เป็นการใช้ความคิดอย่างถุวิธิ ซึ่งในทางธรรมแสดงหลัก ใ้วว่า เป็นอาหารหล่อเลี้ยงสติ ช่วยให้สติที่ยังไม่เกิดขึ้น ช่วยให้สติที่เกิดขึ้นแล้วเกิดต่อเนื่องไปอีก คนที่มีความคิดดีเป็นระเบียบ ความคิดจะแล่นไปเรื่อยๆ เดินเป็นแถวเป็นแนว ย่อมคุมเอาสติไว้ ใช้ได้เรื่อย

การทำหน้าที่ของโยนิโสมนสิการ คือการคิดที่สกัดอวิชา ตัณหา (พูดแ่งบวกว่าปลุก เร้าปัญญาและกุศลธรรม) กล่าวคือ เมื่อมีการรับรู้อารมณ์หรือได้รับประสบการณ์อย่างใดอย่าง หนึ่ง ตามปกติกระบวนการคิดก็จะแล่นต่อไปทันที ตอนนี่คือจุดหรือขั้นตอนของการช่วงชิง บทบาทกัน ถ้าอวิชาหรือตัณหาช่วงชิงเอาความคิดไปได้ก่อน ความคิดต่อจากนั้นก็จะเป็น กระบวนการของอวิชาตัณหา หรือคิดหลงผิด แต่ถ้าโยนิโสมนสิการเข้ามาสกัดอวิชาตัณหา เป็นกระบวนการแห่งวิชาวิมุตติแทน เป็นการมองตามความเป็นจริง มองตามเหตุ ไม่ใช่มอง ตามที่เราอยากให้เป็น หรือไม่อยากให้เป็น โดยทั่วไปปุณชนพอรับรู้ความคิดก็จะสู่ความชอบใจ ไม่ชอบใจทันที โยนิโสมนสิการจะทำหน้าที่เข้าสกัดหรือตัดหน้า จะเป็นผู้ใช้ความคิดหรือเป็น เจ้านายความคิดนั้นๆ จึงมักรวมความในแง่ที่ว่า โยนิโสมนสิการคือความคิดสกัดอวิชาตัณหา

จากความหมายที่ประมวลข้างต้น สามารถจะสรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิด โดยถือหลักความจริง ความถูกต้อง จากการดูเหตุและผลที่จะเกิดขึ้น รู้จักสิ่งดีหรือชั่ว เป็นความคิดที่ถูกและคิดเป็น ทำให้เกิดปัญญาเมื่อนำไปใช้ฝึกทักษะผู้เรียนจะทำให้ มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานและนักเรียนสามารถดำเนินชีวิต เป็นคนเก่ง คนดีและมี ความสุขได้

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการซึ่ง พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต 2538:676-708) ต้องอธิบายการคิดแบบโยนิโสมนสิการว่ามี 10 วิธีดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การคิดด้วยการค้นหาเหตุ พิจารณา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นผลของการกระทำ แล้วสืบค้นสืบสาวไปถึงสาเหตุและส่วนประกอบที่ทำให้เกิดผล อาจทำได้โดยการหาความสัมพันธ์หรือการตั้งคำถามแล้วหาคำตอบก็ได้
2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หมายถึง การคิดแบบแยกแยะองค์รวมของสรรพสิ่งออกเป็นองค์ประกอบย่อยๆ แล้วยังมีการวิเคราะห์และจัดประเภทหมวดหมู่ขององค์ประกอบย่อยๆ นั้น
3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หมายถึง การคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา วิธีคิดแบบนี้ต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์ที่มากพอและต้องสามารถคิดสืบค้นเหตุผลและคิดจำแนกแยกแยะได้ พร้อมกันไปด้วย ผู้คิดแบบนี้ได้มักเป็นผู้มีสติไม่ว้าวามไปตามอารมณ์และความรู้สึกและเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ดี หรือร้ายประการใด ก็รู้เท่าทันถึงสภาพลักษณะองค์รวม องค์ประกอบย่อยและลักษณะอันธรรมชาติธรรมดาของสภาพนั้น
4. วิธีคิดแบบอริยสัง หมายถึง การคิดแบบแก้ปัญหาเป็นการคิดแบบดับทุกข์ เป็นวิธีคิดที่สามารถครอบคลุมวิธีคิดอื่นๆ ได้หมด วิธีคิดลักษณะทั่วไปมี 2 ประการ คือคิดตามเหตุผล เป็นไปตามเหตุผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ และต้องกำหนดรู้และทำความเข้าใจให้ชัดเจน แล้วคิดแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงความมุ่งหมาย และต้องเป็นการแก้ไขที่ปฏิบัติได้จริง
5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ หมายถึง การคิดพิจารณาตามหลักและความมุ่งหมาย คือคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรม กับอรรถ หรือหลักการกับความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก เมื่อจะลงมือปฏิบัติธรรม หรือทำการตามหลักการ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมาย ไม่เป็นการกระทำที่คาดเคลื่อน เลื่อนลอย หรืองมงาย
6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก หมายถึง การคิดวิเคราะห์สรรพสิ่งและเหตุการณ์ทั้งหมดตามความเป็นจริง (ตามสภาพที่เป็นอยู่จริง) โดยมองเห็นและยอมรับความจริงว่ามีทั้งด้านดี (เป็นคุณ) ด้านเสีย (เป็นโทษ) และเมื่อมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสียแล้วหาทางออกคืออะไร หรือเป็นอย่างไร
7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม หรือการคิดแบบสัจหรือบรรเทาค้นหา เป็นขั้นแบบฝึกหัดขัดเกลากิเลสหรือตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้วชักจูงพฤติกรรมต่อไป คุณค่าแท้หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่อาศัยปัญญาเป็นเครื่องวัด และเป็นคุณค่า

หรือเป็นประโยชน์ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง คุณค่าเทียบหมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ที่มนุษย์ปรุงแต่ง พอกพูนขึ้นจากประโยชน์และหน้าที่อันแท้จริงของมัน

8. วิธีคิดแบบปลูกเร้าคุณธรรม หมายถึงวิธีคิดที่รู้จักนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านพบมาคิดปรุงแต่งในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เป็นกุศล ทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคล เหตุการณ์ สิ่งแวดล้อมและมีจิตใจสะอาดแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมในทางสร้างสรรค์

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน เป็นการคิดที่ใช้สติ รู้คิดเท่าทันกระบวนการและสภาวะต่างๆตลอดเวลา ก่อให้เกิดวินัยในตนเองมีความตั้งใจปฏิบัติภารกิจที่กำลังทำอยู่อย่างใช้ปัญญา

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นการคิดที่เชื่อมโยงกับการพูด วิภาษวาทมาจากคำว่า วิภาษ(แยกแยะ จำแนก วิเคราะห์) วาท (การพูด การแสดงคำสอน) ลักษณะที่สำคัญของความคิดและการพูดคือ การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็น แต่ละแงแต่ละด้าน พบทุกแง่ทุกด้าน

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ

1. โยนิโสมนสิการแบบปลูกปัญญา มุ่งให้เกิดความรู้แจ้งตามสภาวะ เน้นที่การจัดอวิชาเป็นฝ่ายวิปัสสนา มีลักษณะเป็นการส่องสว่าง ทำลายความมืดหรือชำระล้างสิ่งสกปรก ให้ผลไม่จำกัดกาลหรือเด็ขาด นำไปสู่โลกุตระสัมมาทิฐิ

2. โยนิโสมนสิการแบบสร้างเสริมสุขภาพจิต มุ่งปลูกเร้าคุณธรรมอื่นๆ เน้นที่การสัคคหรือข่มตัณหา เป็นฝ่ายสมณะ มีลักษณะพลังหรือปริมาณฝ่ายดีขึ้นมากข่มทับ หรือบังฝ่ายชั่วไว้ ให้ผลขึ้นกับกาล ชั่วคราวหรือเป็นเครื่องเตรียมหนุนเสริมความพร้อมและสร้างนิสัย นำไปสู่โลกียสัมมาทิฐิ

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 10 วิธี วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็น 1 ใน 10 วิธีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการฝึกทักษะการคิดของผู้เรียน วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (2549 : 66-73)

วิธีการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงอย่างมีเหตุและผล เน้นการยอมรับความจริงที่สิ่งนั้นๆ เป็นอยู่ทุกแง่ ทุกด้าน ทั้งด้านดีและด้านเสีย ให้ครบทั้งอัสสาทะ อาทีนวะ และนิสสรณะ

อัสสาทะแปลว่า ส่วนดี ส่วนอร่อย ส่วนหวานชื่น คุณ คุณค่า ข้อที่น่าพึงพอใจ อาทีนวะหรืออาทีนพ แปลว่า ส่วนเสีย ข้อเสีย ช่องเสียโทษข้อบกพร่อง

นิสสรณะ แปลว่า ทางออก ทางรอด ภาวะหลุดรอดปลอดภัย หรือสลัดออกได้ ภาวะที่ปลอดภัยหรือปราศจากปัญหา มีความสมบูรณ์ในตัว ดำเนินจริงโดยไม่ต้องขึ้นกับข้อดีหรือข้อเสีย ก่อนที่จะแก้ปัญหาคงเข้าใจปัญหาให้ชัดเจน และรู้ที่ไปให้คิก่อน หรือก่อนจะละจากสิ่ง

หนึ่ง ไปหาอีกสิ่งหนึ่ง ต้องรู้จักทั้งสองฝ่ายดีพอที่จะให้เห็นว่า การละและไปหานั้น หรือการทิ้งอย่างหนึ่งไปหาอีกอย่างหนึ่งนั้นเป็นการกระทำที่รอบคอบสมควรและดีจริง

การคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออกมี ลักษณะ 2 ประการ

1. การที่จะมองเห็นทั้งตามเป็นจริง ต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสีย ทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นไม่ใช่มองด้านดีหรือคุณอย่างเดียว และไม่ใช่โทษหรือด้านเสียอย่างเดียว เช่นมองเห็นตามเป็นจริง คือรู้ทั้งคุณและโทษของกาม

2. เมื่อจะแก้ปัญหา ปฏิบัติ หรือดำเนินมรรควิธีออกไป จากภาวะที่ไม่พึงประสงค์เพียงรู้คุณโทษข้อดีข้อเสีย หรือสิ่งที่เป็นปัญหาหรือภาวะที่ไม่ต้องการเท่านั้น ยังไม่เพียงพอ ต้องมองเห็นทางออก จุดหมาย พ้นจากข้อบกพร่อง จุดอ่อนโทษ ส่วนเสีย หรือภาวะที่เป็นปัญหา ไม่ต้องขึ้นต่อคุณโทษ ข้อดี ข้อเสียแบบเก่าต่อไป ไม่พึงผลิผลามละทิ้งสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาหรือผลิผลามปฏิบัติ

วิธีสอนด้วยวิธีคิดแบบ คุณโทษและทางออก ทักษะกระบวนการเห็นคุณโทษและทางออกแล้ว ถ้าเกิดผลดีมากกว่าผลเสีย จึงสมควรดำเนินการได้ (อ้างถึงอาลัย พรหมชนะ 2541:30-31)

การเลือกและตัดสินใจ มีองค์ประกอบดังนี้

1. ขั้นตอนของการเลือกและตัดสินใจ

1.1 รวบรวมข้อมูลดี กำหนดประเด็นสำคัญของสถานการณ์หรือปัญหาได้

1.2 ประเมินค่าตามเกณฑ์ที่ถูกต้องจึงเหมาะสม แยกผลดีเสียในการเลือกและ

ตัดสินใจ

1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นที่ประเมินค่า กำหนดทางเลือกและทางออกของสถานการณ์และปัญหาได้

1.4 เมื่อมีทางเลือกหลายทาง บุคคลต้องอาศัยประสบการณ์ หลักการและการทำนายผล ช่วยกำหนดเกณฑ์เพื่อเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

1.5 ถ้าไม่มีทางเลือกหรือมีทางเลือกทางเดียวที่ตัดสินใจไม่ได้ จะต้องหาทางเลือกใหม่ ที่น่าจะเป็นไปได้

1.6 ตัดสินใจเลือกทางเลือกที่ดีที่สุด

1.7 วางแผนแนวปฏิบัติให้ได้ผล

2. ลักษณะของทางเลือก

เมื่อประเมินค่าของข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์และปัญหาแล้วจะพบกับสถานการณ์ดังนี้

- 2.1 พบทางเลือกหลายทางและดีทุกทาง
- 2.2 พบทางเลือกหลายทางและร้ายทุกทาง
- 2.3 พบทางเลือกหลายทาง ดีบ้างร้ายบ้าง
- 2.4 มีทางเลือกเพียงทางเดียว (ไม่มีทางเลือก ทางตัน) ดีหรือร้ายก็ต้องเลือกและตัดสินใจ (เมื่อพบทางตันน่าจะหาทางออกใหม่ เพราะปัญหาทุกปัญหาย่อมมีทางออก)

3. ลักษณะของการตัดสินใจ

วิธีการตัดสินใจของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกันมาก อาจมีแนวทางการตัดสินใจ ดังนี้

- 3.1 ตัดสินใจทันที เพราะได้สั่งคมความรู้ ประสบการณ์ เดิมมาดีแล้ว
- 3.2 รวบรวมข้อมูล คิดประเมินค่าเวลาสั้นๆ
- 3.3 เกิดความคิดขัดแย้ง มีความยุ่งยากในการตัดสินใจ
- 3.4 ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ต้องปรึกษา ต้องขอความช่วยเหลือ
- 3.5 ตัดสินใจแล้วพบอุปสรรคในการปฏิบัติ ต้องตัดสินใจใหม่ เช่นต้องการเดินทางไปทัศนจร แต่ได้รับทราบการพยากรณ์เรื่องพายุต้องเลือกและตัดสินใจใหม่ไม่กล้าตัดสินใจ(อันตรายเพราะอาจหาทางออกในค้ำนลบโดยการประพฤติชั่ว)

4. องค์ประกอบที่ทำให้ตัดสินใจผิดพลาด

บุคคลมีโอกาสดตัดสินใจผิดพลาดได้ด้วยสาเหตุดังนี้

- 4.1 ข้อมูล ความรู้ การสรุปประเด็นและการประเมินค่าผิดพลาด
- 4.2 สภาพแวดล้อม บุคคลเหตุการณ์บีบบังคับ ให้ต้องตัดสินใจด้วยความลำเอียง เพราะรัก โกรธ เกลียด กลัวและหลงผิด (อคติ 4)

4.3 ขาดสติสัมปชัญญะที่จะกำหนดพิจารณาข่าวสารและการประเมินผล
ขั้นการปฏิบัติ มีหลักการ เหตุและผล เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนเป็นแนวทางในการฝึกอบรม ปรับตัว ปรับจิตใจ คือหลักธรรม สัปริสธรรม 7 เป็นกรปฏิบัติ เพื่อ การรู้จักเหตุ การรู้จักผล การรู้ตน การรู้จักประมาณ การรู้จักกาล การรู้จักชุมชน การรู้จักบุคคล
บุคคลจะปฏิบัติตนได้ดียิ่งขึ้นยึดเกณฑ์ดังนี้

1. ทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ไม่ปฏิบัติตนเอนเอียง ไปสุดโต่งทั้งในทางที่สุขสำราญและในทางที่บีบคั้นทุกข์ทรมาน
2. ประสานประโยชน์ การปฏิบัติตนในสถานการณ์ที่มีทางเลือกหลายทาง เกี่ยว

ข้องกับบุคคลหลายฝ่าย มักจะเกิดความขัดแย้งในด้านความคิดและการปฏิบัติ ดังนั้นการกำจัด
มิจฉาทิฐิเสียได้ จะสามารถประนีประนอม ประสานประโยชน์ให้ทุกฝ่ายเกิดความพอใจ ทำให้
งานประสบความสำเร็จ

3. ปฏิบัติการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ใช้วิธีการที่ละมุนละม่อม สร้างความเข้าใจในทุก
ฝ่าย เพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ถือหลักการและเหตุผล มากกว่าการใช้อารมณ์
ใช้การสร้างสรรค์ มากกว่าทำลาย เว้นจากความโลภ พยาบาทและเบียดเบียนกัน

4. ละเว้นการพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย พูดเพ้อเจ้อ เพราะการกระทำ
เหล่านั้นจะทำให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างรุนแรง

จากข้อมูลสามารถประมวลรูปแบบกระบวนการวิธีการสอนด้วยวิธีคิดแบบคุณโทษ
และทางออกได้ดังนี้

ขั้นตอนการสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ (วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก)

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. ศึกษาปัญหา สาเหตุและความคิดรวบยอด
3. รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการ
4. จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดความคิดแบบคุณโทษและทางออก
5. เปรียบเทียบประเมินค่า
6. ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
7. กิจกรรมฝึกปฏิบัติ
8. สรุปและประเมินผลโดยครู เพื่อนและตัวนักเรียน

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก)

ทักษะการคิดที่บ่งชี้

1. มีการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงทุกแง่ทุกมุม ทุกด้าน
2. มองทั้งแง่ดี แง่เสีย คุณและโทษ
3. หาทางออกเพื่อแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า วิธีการคิดแบบเห็นคุณโทษ และทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตาม
ความจริง ทั้งด้านดีและด้านเสีย ฝึกทักษะการคิดให้ผู้เรียนเป็นคนรอบคอบ สมควร ใช้สติปัญญา
ในการตัดสินใจ อย่างมีหลักเหตุและผลซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรม
สัปปริสรธรรม 7 เพื่อฝึกทักษะการคิด ทำให้เกิดความผิดพลาดน้อยหรือไม่ผิดพลาด และได้รับ
สิ่งที่ดีและมีประโยชน์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวพุทธวิธี การสอนแบบอริยสังคีติ และการคิดแก้ปัญหาแบบโยนิโสมนสิการ

ได้มีผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวพุทธวิธี การสอนแบบอริยสังคีติและการคิดแก้ปัญหาแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งมีทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพุทธวิธี พอสรุปได้ดังนี้

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนตามแนวพุทธวิธี

รสสุคนธ์ เกียรติสพกุล (2530:51) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง "กุศลกกรรมบถสิบ" ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบพุทธวิธีกับแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทดลองเรียน โดยการสอนแบบพุทธวิธี กับกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนโดยการสอนแบบบรรยาย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมและด้านความคิดเห็นของนักเรียนร้อยละ 81.75 เห็นด้วยกับการเรียนโดยการสอนแบบพุทธวิธี

อารมณ กัณทศวีกรม (2536:92) ศึกษาผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีคิดตามแบบคุณโทษและทางออกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยใช้วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออกมีคะแนนความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสามารถในการตัดสินใจเรื่องสิ่งแวดล้อมสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ (2538:43) ได้ศึกษาผลการใช้วิธีการสอนแบบธรรมสาส์นกิจฉา เพื่อสร้างศรัทธาและวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชา ส 0113 พระพุทธศาสนา โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีวิธีคิดแบบสืบสาวหาเหตุปัจจัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีพฤติกรรมด้านการทำงานกลุ่มและความเป็นกัลยาณมิตร พัฒนาขึ้นมาจากการประเมินตนเอง โดยเพื่อนและผู้สอน

ปริญดา ชัยชนะ (2538:46) ได้วิจัยหาประสิทธิภาพ ชุดการสอนเรื่อง "หลักธรรมในพระพุทธศาสนา" รายวิชา ส 019 พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนเรื่อง "หลักธรรมในพระพุทธศาสนา" มีประสิทธิภาพตาม

เกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้ง 5 ชุด คือประสิทธิภาพ 88.42/68,83.24/88.16,87.87/83.42,86.35/81.84และ 83.59/81.57 โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

อาลัย พรหมชนะ (2541:53) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการเรียนวิชา ส 0411 พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีการตามแนวโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิตดา ธรรมวงศ์ผล (2542:47) ได้ศึกษาผลการสอนแบบไตรสิกขา ที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีเรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ในโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบไตรสิกขาสูงกว่าการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อารมณี ชอบศิลป์ประกอบ (2542:ง) ได้ศึกษาผลของการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคสแตดในการเรียนการสอน เรื่องหลักธรรม ในรายวิชา ส 018 พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน โดยการเรียน ร่วมมือที่ใช้เทคนิคสแตด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่ได้รับการสอนในการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคสแตดมีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคสแตดมีคะแนน เจตคติหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบอริยสังคีติ

วีระพงษ์ คุณมณี (2526:57) ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาผลการสอนด้วยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีติ ในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามขั้นตอนของอริยสังคีติกับวิธีการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศน์ กรมสามัญ

ศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529:64) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยขั้นทั้งสี่ของอริยสังกับการสอนตามคู่มือครู หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยขั้นทั้งสี่ของอริยสังกับการสอนตามคู่มือครู หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนด้วยขั้นทั้งสี่ของอริยสังกับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยขั้นทั้งสี่ของอริยสังกับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิภาภรณ์ แสงคี (2538 :56) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนของหน่วยศึกษา นิเทศก์ กรมสามัญศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่านักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนตามคู่มือของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

วัลภา สิงห์บุญ (2539: 88) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาโลกของงานอาชีพด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาโลกของงานอาชีพหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา โลกของงานอาชีพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบอริยสังและนักศึกษาที่เรียนด้วยวิธีสอนตามปกติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโลกของงานอาชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระคำรง จารุวโส (กางทอง) (2542:74) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของสามเณร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วย

วิธีการสอนแบบพุทธวิธีอริยสังข์กับที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า สามเศรที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยวิธีการสอนแบบพุทธวิธีอริยสังข์ กับสามเศรที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัศมีจันทร์ ศรีรัตน์ (2544:40-41) ได้ศึกษาผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังข์ที่มีต่อการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังข์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังข์หลังการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหาแบบโยนิโสมนสิการ

พจนารถ บัวเขียว(2535:ก)ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลในการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการกับการสอนตามคู่มือครู ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยธรรมกับบุคคลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01และความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อังษณา ปุรินทรภิบาล (2537:92) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการคิด แบบโยนิโสมนสิการ ในวิชาพลังงานกับสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า หลังทดลองใช้ชุดการสอน เพื่อพัฒนาการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อม ทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนกลุ่มที่มีผลการเรียนสูงและนักเรียนที่มีระดับผลการเรียนต่ำ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนมีความคิดเห็นว่า การนำชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนมีทักษะการคิดเพิ่มขึ้นและนักเรียนเห็นว่า ทักษะการคิดจำเป็นต่อ การศึกษาวิชาสังคมศึกษามาก

มาลาตี โหมคเขียว (2541: 84) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบกระบวนการสร้างเสริมค่านิยมกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่าผลการเรียน

วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบกระบวนการสร้างค่านิยมกับนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สาคร ธรรมศักดิ์ (2541:86) ได้ศึกษาผลการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึม แบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อมของนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประณีต จันทรจันทร์ (2542:ง) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและ ทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ ทางการศึกษาของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังการเรียนสูง กว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า เป็นการศึกษาวิธีการสอนแบบต่างๆ รวมทั้ง การสอนแบบอริยสังคีติและการคิดแบบ โยนิโสมนสิการ มีผลต่อการพัฒนาด้านความคิด ความ เข้าใจ พัฒนาดนเองและสังคม ความสามารถในการแก้ปัญหา พัฒนาพฤติกรรม และนักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เพื่อศึกษาผลการสอนแบบอริยสังคีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 13 ห้อง จำนวน 650 คน โดยจัดนักเรียนแบบความสะดวกสามารถ

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน จำนวน 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี
- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 2.3 แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.1.1 ศึกษาเอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนพิมายวิทยา พุทธศักราช 2550 ขอบเขตเนื้อหาสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

2.1.2 ศึกษาหลักสูตรตามคำอธิบายสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พระพุทธศาสนากับการแก้ปัญหาและการพัฒนา เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย สันโดษ ทิฎฐธัมมิกัตถะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของคฤหัสถ์ มัชฌิมา กำหนดขอบข่ายของเนื้อหา เพื่อศึกษาค้นคว้ารายละเอียด แล้วนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี

2.1.3 ศึกษาการประยุกต์การสอนตามแนวคิด โดยใช้การสอนแบบอริยสังคี จากหนังสืองานวิจัยและเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

2.1.4 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบอริยสังคี จำนวน 7 แผน รวม 14 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละแผนมีขั้นตอนการเรียนการสอนดังนี้

1) ขั้นทบทวน ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ศึกษาเอกสารใบความรู้ เอกสารประกอบการเรียนเป็นสถานการณ์ต่างๆ ฟังจากครูและการแสดงความคิดเห็นของเพื่อน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันบอกถึงปัญหา โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการ เลขานุการ กลุ่มจดบันทึกในใบงานและครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ

2) ขั้นสมมุติให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันหาสาเหตุว่าปัญหาที่พบในขั้นทบทวนนั้นมีสาเหตุมาจากอะไร ซึ่งอาจมีหลายๆสาเหตุและในขั้นนี้ได้ฝึกให้นักเรียนได้ติดตามขั้นตอนของอริยสังคี ควบคู่ไปพร้อมด้วย

3) ขั้นนิโรธ ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มตั้งเป้าหมาย จากการแสวงหาความรู้ ค้นคว้าข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล นำมาอภิปรายร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายวิธี เพื่อขุดปัญหา

4) ขั้นมรรค ให้แต่ละกลุ่มวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางที่แสวงหาและเก็บข้อมูลไว้ในขั้นนิโรธ เลือกแนวทางที่ดีที่สุดหรือที่เป็นไปได้มากที่สุด กำหนดวิธีการปฏิบัติ เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือขุดปัญหา หลังจากนั้นส่งตัวแทนนำเสนอวิธีปฏิบัติที่กลุ่มเลือกหน้าชั้นเรียน ครูและนักเรียนกลุ่มอื่นๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นและครูช่วยสรุปให้เข้าใจเป็นแนวทางร่วมกันหลังจากกลุ่มอภิปรายเสร็จ

2.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ โดยได้แนะนำ ให้เขียนแผนให้ละเอียดเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มกิจกรรม เช่นการสวดมนต์ไหว้พระ การนั่งสมาธิ การนำแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทาง ออกมาฝึกทักษะเป็นรายบุคคล การเขียนขั้นสรุป และได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว

2.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ ตามข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา (ตามรายนาม ผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ก) ตรวจสอบความสอดคล้องและภาษาที่ใช้ โดยเนื้อเรื่องสถานการณ์ และภาษาที่ใช้ บางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ยังไม่สอดคล้อง เช่นเรื่อง สัมมาอาชีวะเนื้อเรื่อง ใน แบบฝึก ภาษาที่ใช้ไม่เหมาะสมและได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำแล้ว

2.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียน จำนวน 50 คน เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ต้นโคข วิทยุธรรมมีกัตตะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของคฤหัสถ์ มัชยัสถ์ มี ขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.2.1 ศึกษาคำอธิบายสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาและขอบเขตของเนื้อหา สาระการเรียนรู้ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง จากหนังสือ สาระพระพุทธศาสนาและหนังสือ บทความ อื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหนังสือและ เอกสารที่ว่าด้วยการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

2.2.3 สร้างผังการออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและ ระดับพฤติกรรมที่วัด

2.2.4 กำหนดจำนวนข้อสอบให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและระดับ พฤติกรรมที่วัด

2.2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบเลือกตอบ จำนวน 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและระดับพฤติกรรมที่วัด จำนวน 60 ข้อ และได้ คัดเลือกข้อสอบที่ไม่ถูกต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและพฤติกรรมที่ต้องการวัด เหลือข้อสอบจำนวน 40 ข้อ โดยสร้างเป็น 2 ฉบับ คู่ขนานกันคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ

2.2.6 นำแบบทดสอบที่สร้างเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาปรับปรุงข้อสอบตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คำแนะนำคือการทำข้อสอบคู่ขนาน ข้อสอบบางข้อไม่สอดคล้องผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และ การนำไปใช้วัดพฤติกรรมและได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2.7 นำแบบทดสอบที่สร้างทั้งสองฉบับ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (ดังรายชื่อในผนวก ก) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ได้คำแนะนำวิธีเขียนตัวเลือกในแนวเดียวกัน เพื่อยากในการตอบ ชื่อบุคคลในคำถาม คำตอบ ให้เหมาะสม และได้พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกับระดับพฤติกรรมที่วัด โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence : IOC) ได้ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่า 0.67-1.00 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2.2.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่ได้เรียนเรื่องหลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้ว เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

2.2.9 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยให้ข้อละ 1 คะแนน สำหรับข้อสอบที่ตอบถูกและให้ 0 คะแนนสำหรับข้อสอบที่ตอบผิดหรือไม่ได้ทำ

2.2.10 นำผลการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบ มาหาค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก(r) เป็นรายข้อ เลือกข้อสอบที่มีระดับความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัดที่กำหนดไว้ในแผนผังการสร้างข้อสอบ

2.2.10 หาความเที่ยงของแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งคำนวณโดยใช้วิธีของคูเคอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ที่ 20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.889

ส่วนค่าความเที่ยงแบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งคำนวณโดยใช้วิธีของคูเคอร์- ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) ที่ 20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.848

2.3 แบบทดสอบวัดทักษะความสามารถการคิดแก้ปัญหา มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

2.3.1 ศึกษาการคิดแก้ปัญหาจากเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องการคิดแก้ปัญหาแบบเห็นคุณค่าและทางออก และศึกษาการคิดแบบอริยสัจสี่จากหนังสือพุทธธรรม และหนังสือพุทธศาสนา

2.3.2 สร้างแบบทดสอบ วัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาแบบเห็นคุณค่าและทางออกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยนำขั้นตอนการคิดแก้ปัญหา มาสร้างเป็นคำถาม 4 ขั้นตอนดังนี้

- 1) ขั้นตอนในการตั้งปัญหา หมายถึงนักเรียนสามารถระบุขอบเขตของปัญหา ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยสามารถตอบได้ว่าอะไรคือปัญหาจากสถานการณ์นั้น
- 2) ขั้นตอนในการวิเคราะห์ปัญหา หมายถึงนักเรียนสามารถแยกแยะสาเหตุของปัญหาได้
- 3) ขั้นตอนในการวางเป้าหมาย หมายถึงนักเรียนสามารถคิดค้นและการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาตามการคิดแก้ปัญหา จากส่วนที่ดี ส่วนที่เสีย การหาทางออกปัญหาที่เหมาะสม
- 4) ขั้นตอนในการเสนอวิธีการแก้ปัญหา คือนักเรียนสามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้โดยเสนอเป็นสถานการณ์ 7 เรื่อง ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน และลักษณะของข้อสอบ มีลักษณะ ประกอบด้วย ข้อสอบ แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ 1 ฉบับ

2.3.3 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะว่า ข่าวดุเหตุการณ์จากหนังสือพิมพ์ไม่ควรนำชื่อ นามสกุลจริงของข่าวที่สะเทือนใจ นำมาใช้ในเนื้อเรื่อง ควรเปลี่ยนชื่อและเหตุการณ์เพื่อความเหมาะสม การนำคำมาใช้ไม่เหมาะสมที่นักเรียนจะนำไปเป็นแบบอย่างการนำไปใช้สอน เช่นชกหน้า ช้อปปัง การแก้ไข เพิ่มเติมคำถามที่ไม่สมบูรณ์ และได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะแล้ว ได้แบบทดสอบที่มีความเหมาะสมในด้านความสอดคล้องของเนื้อหา กับจุดประสงค์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (ดังรายชื่อในภาคผนวก ก.) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ระดับพฤติกรรมที่วัด ได้แนะนำ ตรวจสอบภาษา เช่นเรื่อง สันโดษ ในแบบฝึกทักษะ การนำชื่อดารามาใช้กับเหตุการณ์ข่าวในปัจจุบันไม่ถูกต้องเหมาะสมเพราะจะทำให้เสียชื่อเสียงส่วนบุคคลและสถาบันการศึกษา ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จึงนำแบบทดสอบไปหาดัชนีความสอดคล้อง ได้ดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.98-1.00 สำหรับข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คือการสร้างตัวเลือกที่ง่ายเกินไปไม่เหมาะสม

2.3.4 นำแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพินายวิทยา จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่ได้เรียนเรื่อง ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก เพื่อตรวจสอบคุณภาพแบบทดสอบ

2.3.5 นำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยให้ข้อละ 1 คะแนน สำหรับข้อสอบที่ตอบถูกและให้ 0 คะแนน สำหรับข้อสอบที่ตอบผิดหรือไม่ได้ทำ

2.3.6 นำผลการตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบมาหาค่าความยาก (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) เป็นรายชื่อ เลือกข้อสอบที่มีระดับความยากอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาและระดับพฤติกรรมที่ต้องการวัด และหาค่าความเที่ยง ของแบบวัดโดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยง .87

แบบแผนการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แผนแบบการวิจัยแบบ One group pretest - posttest design ซึ่งมีแผนแบบการทดลองตามตารางดังนี้

ก่อนทำการทดลอง	ทดลอง	หลังการทดลอง
O ₁	X	O ₂
สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการวิจัย		
O ₁	แทนการสอบก่อนเรียน	
X	แทนสิ่งทดลอง	
O ₂	แทนการสอบหลังเรียน	

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับที่ 1 และทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก จากนั้นบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 ทำการทดลอง โดยสอนนักเรียน เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหลักกรรมประกอบด้วย สันโดษ ทิฐุธรรมมีกัตตะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของคฤหัสถ์ มัชยัสถ์ จำนวน 7 แผนการเรียนรู้อ ใช้เวลา 14 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสัจสี่

3.3 ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ฉบับที่ 2 และทดสอบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออกด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม จากนั้นบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน

3.4 ตรวจสอบให้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ ของกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ dependent

4.2 เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสังคีติ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ dependent

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่องผลการสอนแบบอริยสังคีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยมีดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียน โดยวิธีการสอนแบบอริยสังคี ผลปรากฏดังตารางที่ 4.1
2. เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก โดยใช้การสอนแบบอริยสังคี ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ระหว่าง ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	S	\bar{d}	t
ก่อนเรียน	50	22.02	3.40		
หลังเรียน	50	30.62	3.67	8.6	18.924*

* $p < .05$

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงหลังเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสังคีสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4.2 เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออกโดยการสอนแบบอริยสัจสี่
ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	S	\bar{d}	t
ก่อนเรียน	50	20.14	2.84		
				10.90	24.562*
หลังเรียน	50	31.04	3.14		

*P < .05

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออกของนักเรียน
หลังเรียนโดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจสี่สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการสอนแบบอริยสังคีตที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน เรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคีต

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคีต

1.2 สมมุติฐานการวิจัย

1.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียน โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคีต สูงกว่าก่อนเรียน

1.2.2 ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออกของนักเรียน โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสังคีต สูงกว่าก่อนเรียน

1.3 วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.3.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จำนวน 13 ห้องเรียน จำนวน 650 คน

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนพิมายวิทยา จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

1.3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี
- 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก

1.3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นกลุ่มทดลอง วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับที่ 1 และทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก จากนั้นบันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล
- 2) ทำการทดลองโดยสอนนักเรียน เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักธรรมประกอบด้วย สันโดษ ทิฏฐธรรมมิกัตถะ ความอดทน สัมมาอาชีวะ สุขของคฤหัสถ์ มัชฌิมา จำนวน 7 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลา 14 ชั่วโมง โดยใช้วิธีการสอนแบบอริยสังคี
- 3) ทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มทดลอง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับที่ 2 และทดสอบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก ด้วยแบบทดสอบฉบับเดิม จากนั้นบันทึกผลการทดสอบไว้ เป็นคะแนนหลังเรียน
- 4) ตรวจสอบให้คะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล

1.3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent

1.3.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

- 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบอริยสังคี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าไทยและทางออก โดยการสอนแบบอริยสังคี หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. อภิปรายผล

การวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เรื่องหลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบอริยสังคีติ จากการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบอริยสังคีติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ทั้งนี้เนื่องมาจากวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ในชั้น ทุกข์ นักเรียนสนใจเรียน เอาใจใส่เมื่อได้พบกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากแบบฝึกทักษะหลาย รูปแบบในเรื่อง หลักกรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง 7 เรื่อง เป็นเนื้อหาทั่วไปที่ไม่เกี่ยวกับเนื้อ เรื่องในบทเรียน เป็นสิ่งเร้าที่ทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้ และทำทลายความสามารถในการคิด ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนุกสนานในการเรียน ชื่นสมุทัย นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม แสดงความคิดเห็นหาสาเหตุของปัญหา จากเนื้อเรื่องในแบบฝึก ซึ่งเป็นเนื้อเรื่องจากเหตุการณ์จริงใน หนังสือพิมพ์ อันเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ เช่นอาชีพค้ามนุษย์ จึงส่งผลให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์ข้อมูล ในแง่มุมต่างๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์จึงทำให้สมาชิกในกลุ่มที่แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย มีอิสระ มีมุมมองแตกต่างกัน โดยประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการ กระตุ้นให้สมาชิกทำกิจกรรม เลขานุการจดบันทึกความคิดเห็น ชั้นนิโรธนักเรียนร่วมกันเก็บข้อมูลเพื่อเสนอแนะแนวทางเลือกที่เป็นความคิดของตนให้แก่กลุ่ม ได้ทางเลือกที่หลากหลาย ชั้นมรรค นักเรียนมีอิสระในการตัดสินใจเลือกและปฏิบัติด้วยวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา เพื่อกำจัดปัญหา หรือทุกข์ที่กำหนดให้หมดไป นับได้ว่าการสอนแบบอริยสังคีติ เป็นการสอนที่ฝึกให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียน สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ทำให้เกิดความคิดอย่าง กว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่ง สอดคล้องกับพระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตโต 2529:682) ได้กล่าวว่า หลักการหรือสาระสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสังคีติคือการเริ่มต้นที่ปัญหาหรือทุกข์ที่ประสบ โดยกำหนดรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ปัญหาหรือความทุกข์นั้นให้ชัดเจน แล้วสืบค้นสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไข ในเวลาเดียวกันกำหนด เป้าหมายของตนให้ชัดเจนว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธี ปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา โดยสอดคล้องที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้คือ นักเรียนเป็นผู้ ดำเนินกิจกรรมเอง โดยครูเป็นผู้ชี้แนะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของวัลภา สิงห์บุญ (2539:88) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาโลกของงานอาชีพ ด้วยวิธีสอนแบบอริยสังคีติ

ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาโลกของการทำงานอาชีพ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัตมีจันทร์ ศรีรัตน์ (2544:40-41) ได้ศึกษาผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีติที่มีต่อการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียน โดยการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีติหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก ของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังคีติหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 2 ทั้งนี้เนื่องมาจากทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออกในขั้นการเลือกและตัดสินใจนักเรียนได้ศึกษาสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจากเรื่องข่าว เหตุการณ์จำลอง กำหนดประเด็นปัญหาให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ประเมินเกณฑ์ที่ถูกต้องดีงามโดยแยกผลดี ผลเสีย นำมาเปรียบเทียบเพื่อกำหนดทางเลือกและทางออก เมื่อมีทางเลือกหลายทางต้องอาศัยหลักการและประสบการณ์ช่วยทำนายผล กำหนดเกณฑ์ที่ดีที่สุด หากไม่มีทางเลือกหรือทางเลือกทางเดียวต้องหาทางออกใหม่ ตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุด วางแนวทางปฏิบัติให้ได้ผล จากการจัดการเรียนรู้และสังเกต นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน จากแบบฝึกการคิด 7 เรื่องให้ฝึกวิเคราะห์ นักเรียนมีอิสระในการคิด สามารถตัดสินใจเลือกแยกแยะส่วนที่ดี และไม่ดี หาทางออกในแต่ละปัญหา การนำประสบการณ์จากสิ่งที่พบเห็น ได้ยิน และการนำหลักธรรม กุศลมูล 3 และอกุศลมูล 3 มาเป็นหลักในการแก้ปัญหาและหาทางออก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาลัย พรหมชนะ (2541:51) ทักษะการคิดของนักเรียนโดยใช้วิธีสอนตามแนว โยนิโสมนสิการหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามวิธีคิดตามหลักพุทธธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูรค์ ปยุตโต 2549:66) ในโยนิโสมนสิการมี 10 วิธี วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เน้นการยอมรับสิ่งนั้นทุกแง่มุม ทั้งด้านดีและด้านเสีย และเป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติ ก่อนจะแก้ปัญหาต้องเข้าใจปัญหาให้ชัดเจนและรู้ที่ไปให้ดีกว่าก่อนหรือก่อนจะละสิ่งหนึ่งไปหาอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการกระทำที่รอบคอบ สมควรและดีจริง

การฝึกคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก ในโยนิโสมนสิการ เป็นการปลูกฝังและสร้างเสริมทักษะการคิดที่หลากหลาย คิดที่แบบคายให้แก่ผู้เรียนได้เกิดเป็นลักษณะนิสัย หล่อ

หลอมปรุ่่งแต่งให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งทางกายและทางปัญญาให้เป็นคนที่ฉลาดทางความคิดที่รู้
แจ้ง

การนำหลักธรรม กุศลมูล 3 วิธีคิดที่เป็นคุณ (ด้านดี) อกุศลมูล 3 วิธีคิดที่เป็น
โทษ(ด้านเสีย) และมาใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือก และหาทางออกที่ดีให้เกิดขึ้นและทำ
ให้ความดีที่เกิดแล้วเจริญงอกงามกุศลมูล คือรากเหง้าแห่งความดี มีผลตรงข้ามกับอกุศลมูล คือ
เมื่อเกิดแล้วทำให้ความดีที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นและทำให้ความดีที่เกิดแล้วเจริญงอกงาม เป็นสิ่งที่
ควรฝึกฝนให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในตัวเรา กุศลมูลมี 3 อย่าง ได้แก่ อโลภะ ความไม่โลภ ไม่
อยากได้ อโทสะ ความไม่โกรธ ไม่คิดประทุษร้ายเขา อโมหะ ความไม่หลง ความรู้ถูกต้องตาม
ความเป็นจริง

อกุศลมูล แปลว่า รากเหง้าแห่งความชั่ว หรือต้นกำเนิดของความชั่ว คือเป็น
ต้นเหตุแห่งการคิด การพูดและการทำชั่วของคนเรา อกุศลมูลมี 3 อย่าง ได้แก่ โลภะ ความโลภ
ความอยากได้ โทสะ ความโกรธ ความคิดประทุษร้ายเขา โมหะ ความหลง ความไม่รู้จริงเมื่อ
เกิดอกุศลมูลขึ้นไม่ว่าเพียงบางอย่างหรือทุกอย่างก็ตาม ความชั่วที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ความชั่วที่
เกิดขึ้นแล้วก็เพิ่มพูนขึ้น อกุศลมูลจึงเป็นสิ่งที่ควรละเว้น

เมื่อต้องตัดสินใจเลือกเพื่อให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุด ควรปฏิบัติโดยการให้ทาน
รักษาศีล เจริญภาวนา คือที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญหรือบุญกิริยา 3 ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็ทำให้
คนเราประพฤติดีงามเกิดความสุขและเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

สรุป การจัดการเรียนรู้โดยการสอนแบบอริยสังคีตช่วยพัฒนาให้นักเรียนมี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและทักษะการคิดด้านเหตุและผลสูงขึ้น สามารถนำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 การวิจัยพบว่าวิธีการสอนแบบอริยสังคีตและทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษ
และทางออก และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และการฝึกทักษะการคิดสูงขึ้นเป็นเหตุผล ซึ่งควร
นำไปใช้จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกคิดสม่ำเสมอ

3.1.2 ควรเตรียมการสอนทำความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนต่างๆ คือ
การเรียนรู้ เพื่อส่งผลให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามเป้าหมาย

3.1.3 การจัดการเรียนการสอน โดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีการแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมทุกครั้ง ครูเป็นผู้ชี้แนะและเสนอแนวทางกว้างๆ และควรให้หลักเกณฑ์การทำงานกลุ่มเพื่อประโยชน์ในการเป็นผู้นำผู้ตาม ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจและเป็นกิจกรรมหนึ่งในการส่งเสริมประชาธิปไตยเพราะเป็นกิจกรรมที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

3.1.4 นักเรียนสามารถนำความคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ช่วยลดการกระทำที่ผิดพลาดเสียหาย เข้าใจหลักการและความมุ่งหมาย เมื่อเผชิญปัญหาสามารถที่จะหยุดปัญหานั้นได้ รู้จักทางเลือกในการแก้ปัญหาหาทางออกที่ถูกต้อง และถ่ายทอดความคิดออกมาได้ สื่อความหมายถูกต้องและใช้วิธีการคิดหลายๆวิธีร่วมกันได้

3.1.4 นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ แก้ปัญหาเป็น ไม่เฉพาะการแก้ปัญหาจากเรื่องที่กำหนดให้ในชั้นเรียนเท่านั้นเพราะการคิดของคนไม่มีขีดจำกัดและไม่หยุดนิ่ง การเลือกวิธีการแก้ปัญหาไปใช้ได้นับเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพราะนับวันมนุษย์ย่อมเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนมากมาย

3.1.5 จากสถานการณ์ที่นักเรียนพบเรื่องเดียวกันอาจนำวิธีการคิดแก้ปัญหา หลายวิธีร่วมกัน เหตุผลคือเรื่องราวเดียวกันอาจเป็นปัญหาใหญ่สำหรับคนหนึ่งและอาจเป็นปัญหาเล็กหรือไม่เป็นปัญหาเลยสำหรับอีกคนหนึ่ง จึงเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึง

3.1.6 นอกจากนี้ผลการวิจัย การสอนแบบอริยสังคีตกับทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออกให้ประโยชน์กับนักเรียน ต่อการปรับตัว เพื่อเผชิญสถานการณ์บ้านเมืองในยุคเศรษฐกิจประสบปัญหา สิ้นค้าราคาแพง ให้สามารถนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ฝึกทักษะการคิดและมีทางออกที่เหมาะสมนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีเหตุผลสูงขึ้นโดยมีระบบ ขั้นตอน ดังนั้นควรให้ความสำคัญโดยให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดโดยใช้สื่อ นวัตกรรม ที่เร้าความสนใจฝึกฝนบ่อยๆ

3.2.1 ควรนำการสอนแบบอริยสังคีตไปทดลองใช้จัดการเรียนการสอนในระดับอื่นๆ เช่นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับประถมศึกษา โดยจัดทำเครื่องมือให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

3.2.2 ควรทำการวิจัยการสอนแบบอริยสังคีตกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการในการฝึกทักษะการคิดแบบอื่นๆ ใน 10 วิธี ให้สอดคล้องกับปัญหาที่พบเพื่อนำไปใช้ฝึกพัฒนาทักษะการคิดในวิธีการต่างๆเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้แก้ปัญหา

3.2.3 ควรทำการวิจัยการสอนแบบอริยสังคีติ นำไปทดลองใช้กับพุทธธรรมหัวข้ออื่น เช่นการสอนแบบไตรสิกขา การสอนโดยสร้างศรัทธา เป็นต้น

3.2.4 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลการสอน โดยใช้การสอนแบบอริยสังคีติและการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออกกับการสอนและการคิดแบบอื่นๆ เพื่อดูความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดและการติดตามผลการนำไปปฏิบัติจริง

3.2.5 การวิจัยนักเรียนให้ความสนใจ ตั้งใจเรียน ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็นตามแบบฝึกที่ให้ทำ และควรนำเสนอ สื่อแบบฝึกทักษะในหลายรูปแบบ เช่นนิทาน กลอน มาใช้เป็นสื่อให้หลากหลายในการเรียนการสอน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ (2546) *การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา* กรุงเทพมหานคร
กรมวิชาการ กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) *หลักสูตร การศึกษาขั้น
พื้นฐาน พุทธศักราช 2544* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2540) *ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*
กรุงเทพมหานคร สำนักนายกรัฐมนตรี
- จรรยา สุทธิญาโณ, ดร.พระมหา (2538) *พุทธปัญญากับการศึกษา* กรุงเทพมหานคร ธรรมสภา
จรัส พัคคมราชศักดิ์ กวี อิศริวรรณ (2548) *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 วัฒนาพานิช* กรุงเทพมหานคร
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548) “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง” *วารสารเศรษฐกิจและ
สังคม* (พฤศจิกายน-ธันวาคม) หน้า 41-42
- นัคดา ธรรมวงศ์ (2542) “ผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องหลักธรรม ในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาของนัก
เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน(วัฒนอุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร” วิทยา
นิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชา
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- นิภากรณ์ แสงดี (2538) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบอริยสังกกับการสอนตามคู่มือครู” ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ปริญญาานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร
- ประณีต จันทร์ขันธ์ (2542) “ผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียน เรื่องหลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนาและทักษะการคิด
แบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำ คุณหญิง
เนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
หลักสูตรและการสอน สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประเวศ ะสี (2541) “ประชาคมเพื่อการศึกษา” กรุงเทพมหานคร มูลนิธิสดศรี - สฤษดิ์วงศ์

- ปริญญา ชัยชนะ (2538) “การวิจัยหาประสิทธิภาพชุดการสอน เรื่อง “หลักธรรมใน
พระพุทธศาสนา” รายวิชา ส 019 พระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
ภัทรญาณ วิทยาจังหวัดนครปฐม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ปิยะบุตร หล่อไกรเลิศ (2547) *เศรษฐกิจพอเพียง* กรุงเทพมหานคร แม็ค พิมพ์ครั้งที่ 2 เอเชีย
แปซิฟิกส์ พรินติ้ง
- พระดำรง จารุวโส (กางทอง) (2542) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิด
อย่างมีวิจารณญาณของสามเนตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เรียน
ด้วย วิธีการสอนแบบพุทธวิธีอริสัจ กับที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามคู่มือครู”
วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุตฺ ญาคูโต) (2549) *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม...* พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร สยาม
- พระราชวรมนี (ประยุตฺ ญาคูโต) (2529) *พุทธธรรม* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พระธรรมปิฎก (ประยุตฺ ญาคูโต) (2543) *ความคิดแหล่งสำคัญของการศึกษา* พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร สหธรรมมิก
- พระเทพเวที (ประยุตฺ ญาคูโต) (2531) *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพมหานคร ด้านสุทธาการพิมพ์
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ญาคูโต) (2538) *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* พิมพ์ครั้งที่ 6
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
- พุทธทาส ภิกขุ (2549) *ชีวิตคืออะไร* กรุงเทพมหานคร เพชรประกาย 2549 ซีแอนด์ เอ็น บู้ค
พจนานุกรมเฉลิมพระเกียรติ พุทธศักราช 2530 (2530) กรุงเทพมหานคร วัฒนาพานิช
- พจนารถ บัวเขียว (2535) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์
ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธี
การคิดแบบโยนิโสมนสิการ” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร

- มาลาตรี โหมคเจิว (2541) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคม โดยการสอนแบบกระบวนการ สร้าง คำนิยมกับการสอนตามคู่มือครู” ปรินิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัย สาขาวิชา มัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- รัสมิจันทร์ ศรีรัตน์ (2544) “ผลการสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสังคีที่มีต่อการคิดปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒปทุมวัน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รุ่ง แก้วแดง (2542) *ปฏิวัติการศึกษาไทย* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มติชน
- รสสุคนธ์ เกียรติสกุล (2530) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง กุศลกรรมบท สิบ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนแบบพุทธวิถี กับการสอนแบบบรรยาย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วัลภา สิงห์บุญ (2539) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาโลกของงานอาชีพด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังข์ของนักศึกษาผู้ใหญ่ ประเภทชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิทย์ วิศทเวทย์และคณะ(2547) *หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พระพุทธศาสนา ม.3 ช่วงชั้นที่ 3--* กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- วีระพงษ์ คุณมณี (2526) “การศึกษาผลการสอนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้ง 4 ของอริยสังข์ในการสอนจริยธรรม กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา มัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- วีรบุรุษ วิเชียร โชติ (2526) *ระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์* ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ 2 ระบบการเรียนการสอน กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักพิมพ์กราฟิอาร์ต
- วิชากร กรม (2536) *คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภา

- สุคนธ์ สันทพานนท์ (2538) “การใช้วิธีการสอนธรรมสาส์นเพื่อสร้างวิธีการคิดตามหลักพุทธธรรม แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมาราช
- ศุมน อมรวิวัฒน์ (2531) คิดเป็นตามนัยแห่งพุทธธรรม กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย
- สุนทร สุนันท์ชัย (2524) เทคนิคและวิธีสอนสังคมศึกษา กรุงเทพมหานคร สหบัณฑิต
- สมพร เทพลีธา (2549) การเดินตามรอยยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ ปัญหาความ
 ยากจนและการทุจริต พิมพ์ครั้งที่ 4 กองทุนอริยมรรคสภา ยวพุทธิกสมาคม
 แห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- สาคร ธรรมศักดิ์ (2541) “ผลการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่ม แบบร่วมมือที่มีผลสัมฤทธิ์ทาง
 การ เรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยม
 ศึกษาปีที่ 4” ปรินญาณิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามัธยมศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- สาโรช บัวศรี (2526) “วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัง” ศีกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์
 กรุงเทพมหานคร สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526 หน้า 1-6
- ศิวพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2529) “การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการสอนตามขั้น
 ทั้งสี่ของอริยสังกับการสอนตามคู่มือครู” ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขา
 วิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- อารมณ ขอบศิลประกอบ (2542) “ผลการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่ใช้เทคนิคสแตกในการ
 เรียนการ สอนเรื่องหลักธรรม ในรายวิชา ส 018 พระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียน
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสีกัน(วัฒนาอุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์
 ปรินญาณิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชา
 ศีกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
- อารมณ กัณษศรีวิกรม (2536) “ผลการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ โดยวิธีคิด
 แบบคุณโทษ และทางออกที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสพ
 การณ์ชีวิตของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5” วิทยานิพนธ์ปรินญาณิพนธ์การศาสตร
 มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาลัย พรหมชนะ (2541) “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในรายวิชา ส 0411 พระพุทธศาสนา เรื่องหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีการสอนตามแนวโยนิโสมนติการ” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อุ้นตา นพคุณ (2530) *แก้ปัญหาเป็น* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
 อุดมพร อมรธรรม (2549) *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว* กรุงเทพมหานคร แสงดาว
 อ่ำพล เสนาณรงค์ (2548) “การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริเพื่อความยั่งยืนระดับชุมชน” *วารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* ปีที่ 3 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม) หน้า 12-13

อังษณา ปุรินทรภิบาล 2537 “การศึกษาผลการใช้ชุดการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนติ การ ในวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” *โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือทดลอง

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือในการทดลอง

1. พระครูภูบาล กิจจานุกิจ ปริญญาตรี มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย
รองเจ้าคณะตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
2. นายพิชิต ถนัดคำ (กศ.ม บริหารการศึกษา)
ครูชำนาญการพิเศษ หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพิมาย
วิทยา อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
3. นางสาวสุภาวดี กิตติวิศิษฐ์ (ศษ.ม. การวัดผลและประเมินผล)
ครูชำนาญการพิเศษ (หัวหน้างานวัดผลและประเมินผล) โรงเรียนพิมายวิทยา อำเภอพิมาย
จังหวัดนครราชสีมา

ภาคผนวก ข

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

แบบทดสอบก่อนเรียน

จำนวน 40 ข้อ

คำชี้แจง ให้นักเรียนกากบาท (X) ข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จาก 4 ตัวเลือก

1. เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มีลักษณะอย่างไร
 - ก. ผลิตเพื่อพอใช้
 - ข. ผลิตเพื่อพอขาย
 - ค. ผลิตเพื่อพออยู่พอกิน
 - ง. ผลิตเพื่อพอขายแจกจ่าย
2. หลักธรรมต่อไปนี้มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธขวินัยข้อใด
 - ก. ไตรลักษณ์
 - ข. การพึ่งตนเอง
 - ค. ความสันโดษ
 - ง. ทิฏฐธรรมมิกัตถะ
3. ทางสายกลางที่สอดคล้องตามหลักธรรมสามารถนำไปใช้อย่างเหมาะสมตามข้อใด
 - ก. ป่าชุ่มทำงานทุกวัน
 - ข. ลูกบุญชูทำงานตามกำลังของคน
 - ค. สมหมายดูหนังสือตลอดเวลาก่อนสอบ
 - ง. สมส่วนรับประทานผักเพื่อลดน้ำหนัก
4. “สันโดษ” มีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. การไม่ค้ำร่น
 - ข. การอยู่คนเดียว
 - ค. ไม่ต้องการมาก
 - ง. ยินดีในสิ่งที่ตนมี
5. สวนป่าแม้นปลูกลำไยนำออกขายทุกปี ได้ผลผลิตน้อยกว่าลุงบุญชู เพื่อนบ้านแต่ป่าก็พอใจ ป่าแม้นมีความสันโดษประเภทใด
 - ก. ขาดพลสันโดษ
 - ข. ขาดลาภสันโดษ
 - ค. ขาดสารูปสันโดษ
 - ง. ขาดบุญสันโดษ

6. ทุกข้อทำให้เรามีความสันโดษ ยกเว้นข้อใด
 - ก. แว่วรรณไม่หลงตนเองว่าสวย
 - ข. วัชรีไม่เกียดคร้านในการทำงาน
 - ค. วัชระไม่โลภมากอยากได้ของคนอื่น
 - ง. อมราพอใจในคะแนนสอบถึงแม้้นสอบตก
7. ยถาสารูปสันโดษ มีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. ยินดีตามกำลัง
 - ข. ยินดีตามที่ได้
 - ค. ยินดีตามสมควร
 - ง. ยินดีตามความพอใจ
8. บุคคลใดได้รับโทษจากการขาดสันโดษ
 - ก. นิคหน้อยกังวลใจที่ขโมยปากกาเพื่อน
 - ข. ปัญญาทุกข์ใจเพราะไม่รู้จักพอ
 - ค. แก้วฮ้วนเพราะชอบทานข้าวขาหมู
 - ง. เจริชขายประมาทในการใช้เครื่องจักร
9. ข้อใดไม่ใช่แนวทางการปฏิบัติคนให้มีความสันโดษ
 - ก. ซื้อสินค้าที่มีความพอใจ
 - ข. ให้ทานเพื่อละความโลภ
 - ค. ประมาทในการบริโภคอาหาร
 - ง. หมั่นพิจารณาความแก่ ความเจ็บ ความตาย
10. สันโดษมีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ได้วัตถุสิ่งของ
 - ข. มีความเป็นอยู่ที่ดี
 - ค. ได้รับยกย่องในสังคม
 - ง. มีความสงบสุขด้านจิตใจ
11. ทิฏฐิทัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึงอะไร
 - ก. ประโยชน์ในปัจจุบัน
 - ข. ประโยชน์ของความดี
 - ค. ประสานประโยชน์ร่วมกัน
 - ง. ประโยชน์ของการลงมือปฏิบัติ

12. ข้อใดคือความขยันหมั่นเพียร
 - ก. สมศักดิ์ทำงานอย่างรวดเร็ว
 - ข. สมชายทำงานหนักเอาเบาสู้
 - ค. ปราณีตทำงานตามความถนัด
 - ง. สวดยทำงานทั้งวันไม่หยุดพัก
13. ข้อใดคือความหมายของการประหยัด
 - ก. ลาวัลย์เลือกซื้อสิ่งที่จำเป็น
 - ข. ชลธิชาซื้อของราคาถูกที่สุด
 - ค. ดำรงเห็นสินค้าชนิดใดดีจึงซื้อ
 - ง. รักเกียรติอยากได้สิ่งใดก็เก็บเงินซื้อ
14. การศึกษาคุณธรรมกัลยาณมิตรตา ช่วยให้มีความรู้เรื่องใด
 - ก. ประเภทของมิตร
 - ข. วิธีการเลือกคบมิตร
 - ค. ความหมายของมิตร
 - ง. แยกแยะมิตรแท้มิตรเทียม
15. บุคคลใดที่มีหลักสมชีวิตา
 - ก. สมชายซื้อของตามที่ต้องการ
 - ข. สมศรีซื้อของราคาถูกที่สุด
 - ค. สมควรซื้อของเท่าที่หามาได้
 - ง. สมส่วนซื้อตามกำลังทรัพย์ของตน
16. การปฏิบัติตนเพื่อให้มีความอดทนสอดคล้องกับข้อใด
 - ก. นานิ่งไหลลึก
 - ข. ต้นร้ายปลายดี
 - ค. เจ็นครกขึ้นเขา
 - ง. อดเปรี้ยวกินหวาน
17. ข้อใดคือหลักธรรมที่นำมาฝึกตนให้มีความอดทน
 - ก. ละอายเกรงกลัวต่อบาป
 - ข. ตั้งใจฟังย่อมเกิดปัญญา
 - ค. ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติ
 - ง. ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย

18. เมื่อนักเรียนมีความอดทนจะได้รับผลอย่างไร
- ได้รับผลสำเร็จ
 - ทำงานด้วยความมั่นใจ
 - ไม่ถูกตำหนิจากนายจ้าง
 - ผู้อื่นไว้วางใจร่วมงานด้วย
19. ข้อใดเป็นพฤติกรรมการอดทนต่อความยากลำบาก
- กึ่งต้องทำการบ้านให้เรียบร้อยก่อนเข้านอน
 - ถึงแม้จะถูกตำหนิ ก็ยก็อดทนเพื่อความสำเร็จ
 - ปีใหม่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไปรักษาความปลอดภัย
 - ถึงแม้แต่อากาศจะหนาวหนาวเขาก็ไม่หยุดเก็บใบชา
20. พฤติกรรมใดเป็นความอดทนต่ออำนาจกิเลส
- หน้อยไปเรียนพิเศษเพื่อให้มีคะแนน
 - วันขึ้นปีใหม่ แจ่มไม่ไปเที่ยวต่างจังหวัด
 - วันเกิด แกนต้องพยายามอดใจไม่โกรธใคร
 - คนศรีมาแสดงโกล์บ้านแต่ใจเลือกทบทวนตำรา
21. ผู้ที่มีความอดทนต่อการเจ็บไข้จะต้องปฏิบัติตนอย่างไร
- ปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์
 - รักษาสุขภาพของตนเองเสมอ
 - ควบคุมตนเองให้สงบในอาการปกติ
 - ร้องไห้เพราะความเจ็บปวดโดยไม่มีใครเห็น
22. สัมมาอาชีวะหมายถึงอะไร
- การเลี้ยงชีพโดยชอบ
 - อาชีพที่ทำให้ฐานะร่ำรวย
 - อาชีพที่นำไปสู่ความเสื่อม
 - การประกอบอาชีพที่ตนชอบ
23. การปฏิบัติตนอย่างไร จึงเป็นผู้มีสัมมาอาชีวะ
- แก้แค้นใจเรียนทุกวัน
 - ก๊อปปล่อยปลาในวันเกิด
 - จ๊อยแต่งตัวตามกาลเทศะ
 - ไก่อ้ทำสวนทุเรียนอย่างตั้งใจ

24. อาชีวะวิบัติจากการปฏิบัติจะมีลักษณะอย่างไร
- งานชนิดนั้นดี คนทำงานดี
 - งานดีแต่คนทำงานไม่ดี
 - งานไม่ดี คนทำงานไม่ดี
 - งานชนิดนั้นไม่ดีอยู่ในตัวของมัน
25. หลักธรรมที่สอดคล้องกับหลักสัมมาอาชีวะคือข้อใด
- ความอดทน
 - ความซื่อสัตย์
 - ความไม่ประมาท
 - ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน
26. การประกอบสัมมาอาชีวะจะเกิดผลคืออย่างไร
- มีเพื่อนมากเป็นที่รักใคร่เชื่อถือ
 - ไม่มีศัตรู เพราะไม่ต้องแข่งขัน
 - ปลอดภัยจากการประกอบอาชีพ
 - มีอนาคตที่ดี มีฐานะมั่นคง มีความสุข
27. ความมัธยัสถ์หมายถึงข้อใด
- การนำเงินฝากธนาคาร
 - การรู้จักประหยัดคอออม
 - การไม่ใช้จ่ายทรัพย์สินเกินรายรับ
 - การใช้จ่ายตามความต้องการ
28. หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความมัธยัสถ์ ตรงกับสุภาษิตข้อใด
- ฝนทั่งให้เป็นเข็ม
 - การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก
 - มีสติพึงบรรจบให้ครบบาท
 - ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์
29. ผลเสียของผู้ขาดความมัธยัสถ์คือข้อใด
- สุขภาพมีบ้านที่ต้องการ
 - สมัครนั่งรถไฟไปทำงาน
 - ก้องเกียรติส่งบุตรเรียนจบมหาวิทยาลัย
 - สุขภาพดีไม่มีอนาคตเพราะขาดการเก็บออม

30. ในวัยของนักเรียนควรประหยัดอย่างไรบ้าง
- การซื้อสินค้ามือสอง
 - การท่องเที่ยวสถานที่ใกล้บ้าน
 - การซื้ออุปกรณ์การเรียนที่จำเป็น
 - การใช้บัตรเติมเงินเดือนละ 20 บาท
31. สถานการณ์ใดควรนำหลักความมัธยัสถ์ไปใช้
- ซื้อของ
 - เล่นกีฬา
 - รับประทานอาหาร
 - การทำทุกอย่าง
32. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของผู้มีความมัธยัสถ์
- มีฐานะมั่นคง
 - ลดน้ำหนักตนเองได้
 - มีผู้ให้ความเคารพนับถือ
 - ประสบความสำเร็จในชีวิต
33. ความหมายของสุขของคฤหัสถ์คือข้อใด
- ความสุขของทุกคน
 - ความสุขของผู้นำครอบครัว
 - การเข้าถึงความสุขของผู้รักษาศีล
 - การเข้าถึงความสุขของผู้ครองเรือน
34. ทุกข้อเป็นความสุขของคฤหัสถ์ ยกเว้นข้อใด
- อนนสุข สุขจากการไม่มีหนี้
 - กัลยาณสุข สุขเกิดจากการมีมิตรดี
 - โภคสุข สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์
 - อัตถธิสุข สุขจากการมีทรัพย์ที่หามาได้
35. ข้อใดไม่ใช่เป็นการปฏิบัติตนตามคุณธรรมอนนสุข
- มีเงินทองใช้จ่าย
 - มีความสุขทั้งกายและจิตใจ
 - ไม่มีเรื่องทะเลาะวิวาทในครอบครัว
 - ครอบครัวมีความสุข ฐานะมั่นคง

36. ข้อใดคือโทษจากการคบเพื่อนที่ติดการพนัน
- เสียทรัพย์สิน
 - ได้รับโทษทางกฎหมาย
 - สังคมประณามการกระทำ
 - ถูกทุกข้อ
37. ข้อใดกล่าวถึง โภคสุขได้อย่างถูกต้อง
- เลี้ยงดูญาติเพื่อนฝูง
 - ใช้จ่ายเพื่อความสุข
 - บริจาคช่วยเหลือคนจน
 - ใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง
38. ข้อใดไม่ใช่การใช้การปฏิบัติตนตามคุณธรรมข้ออัตถิสุข
- ทำงานตามที่ชอบ
 - ขยันขันแข็งในการทำงาน
 - ไม่เลือกงานหนักเอาเบา
 - ทำงานเต็มกำลังความสามารถ
39. บุคคลใดได้รับโทษจากการประพฤติ วจิกรรมไม่เหมาะสม
- สมชายเพื่อนไม่คบด้วยเพราะชอบนินทา
 - บัญชาเพื่อนไม่คบด้วยเพราะชอบทะเลาะวิวาท
 - สมชายเพื่อนไม่คบด้วยเพราะชอบดื่มสุรา
 - สมส่วนเพื่อนไม่คบด้วยเพราะชอบลักขโมย
40. บุคคลใด นำหลักโภคสุขมาใช้ไม่เหมาะสม
- กิ้งแก้วทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา
 - แววดาวเลี้ยงดูพ่อแม่ที่ชราและญาติพี่น้อง
 - สมชายนำเงินที่หาได้จ่ายค่าน้ำค่าไฟแทนพ่อแม่
 - ประทีปเก็บเงินฝากธนาคารครึ่งหนึ่งของเงินที่หาได้

แบบทดสอบหลังเรียน

จำนวน 40 ข้อ

คำชี้แจง ให้นักเรียนกากบาท(X)ข้อที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว จาก 4 ตัวเลือก

1. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ
 - ก. ผลิตเพื่อใช้บริโภคเหลือนำไปขาย
 - ข. ผลิตเพื่อบริโภค ซื้อขายและส่งออก
 - ค. ผลิตเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ
 - ง. ผลผลิตที่ได้เป็นของส่วนกลาง โดยนำมาแจกจ่ายทั่วถึง
2. ข้อใดสอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักธรรมเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. มุ่งการส่งออก
 - ข. มุ่งการพึ่งตนเอง
 - ค. มุ่งการเป็นประเทศอุตสาหกรรม
 - ง. ถูกทุกข้อ
3. ข้อใดนำหลักธรรมทางสายกลางไปใช้ได้เหมาะสม
 - ก. เก่งคูหนังสือตลอดเวลาก่อนสอบ
 - ข. ลูกขึ้นอายุ 60 ปีออกกำลังกายว่ายน้ำทุกวัน
 - ค. แหม่งคอาหารมือเย็นเพื่อให้หน้าหนักลด
 - ง. ป้าเข้มคุละครหลังข่าว หลังจากทำงานเหนื่อยทั้งวัน
4. ข้อใดไม่ใช่ความหมายของสันโดษ
 - ก. ยินดีในสิ่งที่ตนมี
 - ข. สุขใจในสิ่งที่ตนได้รับ
 - ค. การอยู่คนเดียวไม่ติดต่อกับใคร
 - ง. ได้สิ่งนั้นมาด้วยความชอบธรรม
5. วิชาสอบได้เกรดเฉลี่ย 2.50 ซึ่งน้อยกว่าปัญญาเขาก็พอใจ ตามความสามารถตรงกับหลักธรรมสันโดษประเภทใด
 - ก. ขลาพลสันโดษ
 - ข. ขลาภสันโดษ
 - ค. ขลาสรูปสันโดษ
 - ง. ขลาปัญญาสันโดษ

6. ทุกข้อทำให้เรามีความสันโดษ ยกเว้น ข้อใด
 - ก. นิตยาสันเขียนหนังสือ
 - ข. วรรณภาพใจกระเป่าใบเดิม
 - ค. บัญชาซื้อสมุดเล่มสวยๆ
 - ง. ประกอบเก็บของมีค่าได้คืนเจ้าของ
7. ข้อใดต่อไปนี่ตรงกับขณาสารูปสันโดษ
 - ก. เก่งยินดีในคะแนนที่ได้
 - ข. ใฝ่พอใจในรองเท้าคูใหม่
 - ค. กู้รับจ้างเกี่ยวข้าวตามกำลังของตน
 - ง. ก้อยมีบ้านหลังเล็กตามสมควรแก่ฐานะ
8. บุคคลใดได้รับโทษจากการขาดสันโดษ
 - ก. จีรวัดไม้พอใจในรูปร่างของตน
 - ข. วิทยาทุกข์ใจเพราะไม่รู้จักพอ
 - ค. บัญชามีความกังวลใจเรื่องการสอบของตน
 - ง. เจริงชายประมาทในการใช้เครื่องจักรจนพิการ
9. การปฏิบัติตนให้มีความสันโดษ ควรยึดหลักข้อใด
 - ก. ใช้ชีวิตให้คุ้มค่าที่สุด
 - ข. แสวงหาสิ่งที่ต้องการ
 - ค. บริโภคตามความต้องการ
 - ง. หมั่นพิจารณาเสื่อมถอยของร่างกาย
10. นักเรียนควรจะทำอย่างไรให้มีความสันโดษในการเรียน
 - ก. ใช้สมุดอย่างคุ้มค่า
 - ข. ใช้เงินอย่างประหยัด
 - ค. ทำงานพิเศษ ช่วยพ่อแม่หารายได้
 - ง. อยู่บ้านไม่ไปเที่ยวให้เปลืองเงิน
11. พิณฐธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึงอะไร
 - ก. ประสานประโยชน์ร่วมกัน
 - ข. ประโยชน์ของการลงมือปฏิบัติ
 - ค. ประโยชน์ของความดีที่ควรทำ
 - ง. ประโยชน์ในปัจจุบันจากการกระทำ

12. ใครเป็นผู้ขาดความขยันหมั่นเพียร
- ก. กิ่งทำงานหนักเอาเบาสู้
 - ข. เก่งทำงานตั้งใจเพื่อให้งานออกมาดี
 - ค. ก้อยออกจากที่ทำงานตรงเวลาทุกวัน
 - ง. น้อยทำงานด้วยความกระตือรือร้น
13. ใครมีพฤติกรรมการประหยัดที่เหมาะสม
- ก. บุญลือซื้อของราคาถูก
 - ข. บุญชัยซื้อโทรทัศน์เงินผ่อน
 - ค. บุญโชคไม่ดื่มเหล้าเพราะสิ้นเปลืองเงิน
 - ง. ถูกทุกข้อ
14. การศึกษาคุณธรรมกัลยาณมิตตาช่วยให้มีความรู้เรื่องใด
- ก. การใช้จ่าย
 - ข. การคบคน
 - ค. การดำเนินชีวิต
 - ง. การช่วยเหลือผู้อื่น
15. หลักธรรมสมาธิช่วยให้บุคคลใดดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม
- ก. สมศรีสะสมเงิน
 - ข. จีรวาสใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น
 - ค. บรรณเลขซื้อของอย่างที่ชอบ
 - ง. อารมณ์ป่วยจึงเลือกซื้อยารับประทานเอง
16. นักเอาเบาสู้ สอดคล้องกับการกระทำของบุคคลใด
- ก. สมศรีทำงานโดยไม่ทอดทิ้ง
 - ข. สมหมายทำงานตามความสามารถ
 - ค. สมมาตรทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย
 - ง. สมคิดทำงานก่อนและกลับหลังนายจ้าง
17. หิริ โอตปะ เป็นหลักธรรมที่นำมาใช้กับคุณธรรมข้อใด
- ก. ความเพียร
 - ข. ความอดทน
 - ค. ความมักน้อย
 - ง. ความสันโดษ

18. ข้อใดไม่ใช่ผลของความอดทน
- รู้จักปรับปรุงการทำงาน
 - เพื่อนร่วมงานยกย่องชมเชย
 - ได้รับผลสำเร็จ มีอนาคตที่ดี
 - ได้รับความไว้วางใจ ได้เลื่อนตำแหน่ง
19. ข้อใดไม่ใช่การอดทนต่อความยากลำบาก
- วิตกทำงานโดยใช้สติปัญญา
 - ก่อนเข้านอน ก่อ่งทำการบ้านให้เรียบร้อย
 - ถึงแม้จะถูกตำหนิ ก็ยก็อดทนเพื่อความสำเร็จ
 - ปีใหม่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไปรักษาความปลอดภัย
20. การฝึกจิตใจแน่วแน่ใช้ปัญญาพิจารณาเรื่องต่างๆ เป็นการฝึกจิตทำสมาธิ โดยสอดคล้องกับหลักธรรมข้อใด
- ขันติ
 - ปิยวาจา
 - สังคหวัตถุ
 - พรหมวิหาร
21. สมสวยมีความอดทนต่อการเจ็บไข้ในขณะที่อยู่ในโรงพยาบาล ควรปฏิบัติอย่างไร
- รับประทานยาทุกมื้อ
 - ปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์
 - ให้กำลังใจผู้ป่วยด้วยกัน
 - ไม่แสดงอาการจนเกินไป
22. ข้อใดต่อไปนี้ไม่ถูกต้องสอดคล้องกัน
- สัมมาอาชีวะ : การซื้อขายสินค้า
 - สัมมาอาชีวะ : เศรษฐกิจพอเพียง
 - อาชีวะวิบัติ : การประกอบอาชีพไม่ดี
 - อาชีวะสมบัติ : การเลี้ยงชีวิตมีอาชีพที่ดี

23. ผู้ที่ปฏิบัติตนตามหลักสัมมาอาชีวะควรประพฤติตนเช่นไร
- ก. จ้อยทำงานที่ตนชอบ
 - ข. ใ้ทำงานที่ใช้ปัญญา
 - ค. ก้อ่งทำงานด้วยความขยัน
 - ง. กิ่งทำงานที่ไม่ผิดกฎหมาย
24. ข้อใดไม่ใช่อาชีวะวิบัติ
- ก. สุชาติค้ายาเสพติด
 - ข. สมส่วนขับรถประมาทถึงแก่ความตาย
 - ค. ทรงศิลป์ส่งแรงงานเถื่อนออกนอกประเทศ
 - ง. สมทรงเปิดร้านอาหารเบื้องหลังขายบริการ
25. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับผู้ประพฤติตนสอดคล้องกับหลักธรรมสัมมาอาชีวะ
- ก. บุญนำไม่คุ้มเกล้า
 - ข. บุญชูทำงานช่วยเหลือผู้อื่น
 - ค. ปราณีอดทนต่อการถูกนิทา
 - ง. รักชั้ทำงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต
26. การประกอบสัมมาอาชีวะมีผลดีต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
- ก. ไกรสรทำงานมั่นคง
 - ข. บัญชาทำงานได้รวดเร็ว
 - ค. บุญตาทำงานได้รับเงินมาก
 - ง. มานพไม่ต้องกลัวผิดกฎหมาย
27. พฤติกรรมใดต่อไปนี้สอดคล้องกับการรู้จักมัธยัสถ์
- ก. แววดาซื้อในสิ่งที่จำเป็น
 - ข. ใช้เงินซื้อเสื้อผ้าเพียงเล็กน้อย
 - ค. ชัยยศเก็บเงินฝากธนาคารทุกวัน
 - ง. วันชัยนำเงินไปลงทุนจนมีฐานะดี
28. ข้อใดเป็นการประพฤติตนตามหลักความมัธยัสถ์
- ก. การออมเงิน
 - ข. ผ่อนเงินซื้อสินค้า
 - ค. การทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย
 - ง. ถูกทุกข้อ

29. ในวัยของนักเรียน ควรประหยัดค่าใช้จ่ายอย่างไร
- การซื้อเสื้อผ้ามาใช้
 - ทำงานหาเงินช่วยพ่อแม่
 - การซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น
 - การใช้บัตรเติมเงินเดือนละ 50 บาท
30. พฤติกรรมใดเกี่ยวกับความมัธยัสถ์
- วาทีนรับประทานอาหารหมดจาน
 - ทินกรออกกำลังกายสม่ำเสมอ
 - ประทีนรักษาสุขภาพเข้านอนเร็วเพื่อตื่นแต่เช้า
 - ทิพบ้านใกล้โรงเรียนจึงขี่จักรยานแทนขี่จักรยานยนต์
31. พฤติกรรมใดเป็นการประหยัดที่ไม่เหมาะสม
- ปลูกผักรับประทานเอง
 - อดขนมเพื่อซื้อหนังสือเรียน
 - ซื้อของเงินผ่อนเพื่อจ่ายน้อยๆ
 - นำเงินที่เหลือแต่ละเดือนฝากธนาคาร
32. ผู้มีความมัธยัสถ์ย่อมเป็นผลดีแก่ตนอย่างไร
- มีผู้ชื่นชม
 - ผลการเรียนดี
 - ไม่เจ็บป่วยบ่อยๆ
 - ถูกทุกข้อ
33. สุขของคฤหัสถ์มีความหมายตรงกับข้อใด
- ความสุขจากผลบุญ
 - ความสุขของนักบวช
 - ความสุขของคนทั่วไป
 - ความสุขของพุทธศาสนิกชน
34. ทุกข้อเป็นความสุขของคฤหัสถ์ ยกเว้นข้อใด
- อนนสุข สุขจากการไม่มีหนี้
 - อติสุข สุขจากการมีทรัพย์
 - โภคสุข สุขจากการใช้จ่ายทรัพย์
 - อนวัชชสุข สุขจากการประพฤติดี

35. ทุกข้อเป็นการปฏิบัติตนตามคุณธรรม อดทน สุข ยกเว้นข้อใด
- ครอบครัวมีความสุข
 - มีผู้นับถือเป็นแบบอย่าง
 - มีอิสระในการดำเนินชีวิต
 - คนในครอบครัวไม่เจ็บป่วยง่าย
36. ข้อใดไม่ใช่โทษจากการประพฤติดนไม่เหมาะสม ตามหลักของกฎห้าสั
- ถูกนิินทา
 - ได้รับอุบัติเหตุ
 - อยู่อย่างหวาดระแวง
 - ได้รับโทษทางกฎหมาย
37. ข้อใดต่อไปนี้เป็นความหมายของ โภคสุข
- เคารพกฎหมาย
 - ไม่เสพยาเสพติด
 - ตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ
 - ใช้จ่ายทรัพย์สินให้เกิดประโยชน์
38. ทุกข้อคือการปฏิบัติตนตามคุณธรรมข้อ อดทน สุข ยกเว้นข้อใด
- ขยันขันแข็งในการทำงาน
 - รักษาศีลทุกวัน
 - รักษาสุขภาพประจำวัน
 - ให้ทานผู้ยากไร้
39. ข้อใดเป็นโทษจากการประพฤดิวิจกรรมไม่เหมาะสม
- เปรมถูกตำหนิที่พูดจาไม่ไพเราะ
 - สุธิชอบเล่าเรื่อง โททกให้เพื่อนฟัง
 - ประซาชอบด่าว่าเพื่อน ไม่ช่วยทำงาน
 - แจงชอบนินทาเพื่อนลับหลัง เมื่อเพื่อนเผลอ
40. บุคคลใด นำหลัก โภคสุขมาใช้้อย่างเหมาะสม
- กึ่งชอบทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
 - แววตาเลี้ยงดูพ่อแม่ที่ชราและญาติพี่น้อง
 - แววตาว่าเงินที่หาได้จ่ายค่าน้ำค่าไฟแทนพ่อแม่
 - ทุกข้อที่กล่าวมา

ภาคผนวก ก

แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่า โทษและทางออก

แบบทดสอบวัดทักษะการคิด
แบบเห็นคุณโทษและทางออก

เรื่องที่ 1 ความพอเพียง

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้คิดวิเคราะห์ แล้วกากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าข้อที่เห็นด้วยที่สุดเพียงข้อเดียว (ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด 0 คะแนน)

ในเทศกาลงานวัดประจำปีของจังหวัดแห่งหนึ่ง ผู้คนจำนวนมาก ได้เข้าชมงานอย่างมากมายและอีกมุมหนึ่งของบริเวณวัด มีการออกร้านโดยนักรมมอเตอร์ไซค์มาเปิดร้านโชว์ และมีหญิงสาวออกมาแสดงเต้นโชว์ การแต่งกายนุ่งน้อยห่มน้อย ด้วยท่าทางที่ไม่เหมาะสม

1. จากเนื้อเรื่องปัญหาที่สำคัญที่สุดคือเรื่องใด
 - ก. ไม่มีสถานที่ในการแสดงที่ดี
 - ข. ไม่มีการตรวจสอบเพื่ออนุญาต
 - ค. การเต้นโชว์นุ่งน้อยห่มน้อยในวัด
 - ง. มีคนจำนวนมากในบริเวณนั้น
2. ปัญหาน่าจะมาจากสาเหตุใด
 - ก. ต้องการให้ลูกค้าสนใจมียอดขายเพิ่ม
 - ข. เพื่อให้หญิงสาวพนักงานมีงานทำ
 - ค. เพื่อให้ชื่อเสียงของบริษัทเป็นที่รู้จัก
 - ง. วัดมีรายได้จากการเปิดร้าน
3. คณะกรรมการจัดงานควรแก้ปัญหาอย่างไร
 - ก. แข็งความดำเนินคดีกับบริษัทโชว์รถ
 - ข. เสียค่าปรับที่มีการแสดงไม่เหมาะสม
 - ค. ให้อุติการแสดงที่ไม่เหมาะสม
 - ง. จัดให้มีการแสดงใหม่ที่เหมาะสม
4. ถ้าแก้ปัญหาในลักษณะนี้สำเร็จ จะเกิดผลดีอย่างไร
 - ก. คณะกรรมการจัดงานจะไม่ได้รับการตำหนิ
 - ข. จังหวัดมีชื่อเสียงมีผู้มาเที่ยวชมมากในปีต่อไป
 - ค. พนักงานที่แสดงมีรายได้ จากการทำงานที่อื่น
 - ง. สังคมโดยรวมไม่ประณามการกระทำ

5. ผลเสียต่อการกระทำกิจกรรมดังกล่าวคืออะไร
- เสียหายต่อประเพณี วัฒนธรรมที่ดีของไทย
 - วิชาครายได้จากการจัดงาน
 - นักท่องเที่ยวไม่มาเที่ยวงานในปีถัดไป
 - ประชาชนในท้องถิ่นขายสินค้าไม่ได้
6. ถ้านักเรียนมีคณัฐจักษ์ที่ประกอบอาชีพดังกล่าว จะแนะนำให้ปฏิบัติตนอย่างไร
- ตกเดือนว่าเป็นอาชีพที่ไม่เหมาะสมไม่ควรทำ
 - เดือนว่าสังคมไม่ยอมรับอาชีพดังกล่าว
 - ช่วยแนะนำงานใหม่ที่เหมาะสมให้ทำ
 - ถูกทุกข้อ

เรื่องที่ 2 หลักธรรม(สันโดษ)

อ้อเป็นนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัย เธอมีรูปร่างอ้วน แต่ใฝ่ฝันอยากมีรูปร่าง ผอมบาง อ้อจึงอดอาหาร รับประทานอาหารไม่เป็นเวลา และขาดสารอาหารที่มีประโยชน์ ทำให้ปวดท้อง และเป็นลมอยู่บ่อยๆ

- นักเรียนคิดว่าอ้อมีปัญหาในเรื่องใด
 - ต้องการมีรูปร่างผอมบาง
 - รับประทานอาหารไม่เป็นเวลา
 - ขาดสารอาหารที่มีประโยชน์
 - ขาดการออกกำลังกาย
- ปัญหาของอ้อมาจากสาเหตุใด
 - อ้อไม่ออกกำลังกาย เพื่อรักษารูปร่าง
 - อ้อมีความคิดผิดๆเรื่องรูปร่างผอมทำให้สวย
 - ไม่ปรึกษาแพทย์และศึกษาข้อมูลที่ถูกต้อง
 - อ้อไม่รับประทานผักผลไม้
- ผลเสียของวิธีรักษารูปร่างคืออะไร
 - ปวดท้อง เป็นลมบ่อยๆ
 - สุขภาพเสื่อมโทรม
 - ร่างกายขาดสารอาหาร
 - เพื่อนๆเคียดแค้น

4. นักเรียนคิดว่าจะมีวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างไร
 - ก. ลดน้ำหนักที่ถูกต้องควรไปพบแพทย์
 - ข. อ่านหนังสือวิธีการลดน้ำหนัก
 - ค. แนะนำออกกำลังกาย
 - ง. การรับประทานผัก ผลไม้
5. ถ้าอ้อแก้ปัญหาได้สำเร็จจะเกิดผลอย่างไร
 - ก. มีการวางแผนการลดน้ำหนัก
 - ข. มีพฤติกรรมการทานอาหารตรงเวลา
 - ค. ร่างกายได้สารอาหารครบถ้วน
 - ง. มีรูปร่างได้สัดส่วนเหมาะสมอย่างมีความสุข
6. ถ้านักเรียนพบเพื่อนที่ต้องการผอม โดยการลดน้ำหนักแบบผิดๆ นักเรียนจะอย่างไร
 - ก. เตือนเพื่อนว่าการลดน้ำหนักมีอันตราย
 - ข. เตือนเพื่อนว่าให้พอใจในสิ่งที่ตนเป็นอยู่
 - ค. เตือนเพื่อนว่า ถ้าวัดน้ำหนักไม่ถูกวิธีทำให้เกิดโทษ
 - ง. เตือนเพื่อนว่าร่างกายต้องการสารอาหาร

เรื่องที่ 3 หลักธรรม (ทฤษฎีหมักตะ)

นายสมชายและนายประกิจเป็นเพื่อนรักกันมาก ศึกษาที่วิทยาลัยเทคโนโลยีและเป็นปีสุดท้ายของการศึกษา แต่สมชายมีวิชาเรียนที่ไม่ผ่าน 2 วิชา จึงไปบนบานศาลพระภูมิในวิทยาลัยให้สอบผ่านเมื่อผลการสอบครั้งสุดท้ายประกาศ เขาสามารถสอบผ่านทั้งสองวิชา สมชายจึงชักชวนประกิจไปแก้บน โดยว่ายนํ้าข้ามสระในวิทยาลัยเย็นวันหนึ่ง เมื่อว่ายนํ้าไปได้กลางสระเขาเป็นตะกิว หมดแรงประกิจซึ่งเห็นเหตุการณ์ได้ลงไปช่วยเพื่อน ขึ้นมาได้อย่างปลอดภัย และด้วยความรักเพื่อนและหวังดีจึงลงไปในสระเพื่อแก้บนให้เพื่อนต่อ แต่เขาได้หมดแรงและเสียชีวิตในสระนํ้า สร้างความเศร้าโศกให้แก่เพื่อน บิดา-มารดา อาจารย์ของประกิจ เป็นอย่างมาก

1. นักเรียนคิดว่าสมชายมีปัญหาในเรื่องใด
 - ก. ขาดกำลังใจในการเรียน
 - ข. แก้บนโดยขาดการไตร่ตรอง
 - ค. การว่ายนํ้าไม่เป็น
 - ง. ใช้เวลาว่างที่ไม่เป็นประโยชน์
2. ปัญหาของสมชายมาจากสาเหตุใด
 - ก. ผลการสอบไม่ผ่าน 2 วิชา
 - ข. ต้องการแก้บนในสิ่งที่ได้
 - ค. สมชายเป็นคนใจร้อนวู่วาม
 - ง. ว่ายนํ้าไม่เป็นสุขภาพไม่ดี
3. ผลเสียจากการกระทำที่เกิดอันตรายคืออะไร
 - ก. ครูตำหนิ
 - ข. เพื่อนรังเกียจ
 - ค. บิดา-มารดา ครู เสียใจ
 - ง. สังคมประณาม
4. นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างไร
 - ก. เพื่อนขาดจากเพื่อน
 - ข. แก้บนแบบใหม่
 - ค. ฝึกว่ายนํ้าก่อนแก้บน
 - ง. ปรีกษา ครู ผู้ปกครอง

5. ถ้านักศึกษาทั้งสองแก้ปัญหาได้สำเร็จจะเกิดผลอย่างไร
- มีสุข เรียนจบ พ่อแม่ดีใจ
 - ครูได้รับความชื่นชม
 - เพื่อนยอมรับว่าเก่ง
 - สังคมยอมรับ
6. ถ้านักเรียนมีเพื่อนที่ประสบปัญหาดังกล่าวนักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร
- เตือนเพื่อนว่าถ้าครูจับได้จะถูกทำโทษ
 - เตือนให้รู้ว่าเพื่อนจะไม่คบด้วย
 - เห็นใจเพราะเพื่อนยอมตายแทนกันได้
 - ชี้ให้เห็นสิ่งเป็นอันตรายควรปรึกษาผู้ใหญ่

เรื่องที่ 4 หลักธรรม (ความอดทน)

บนลานจอดรถ ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง นายอำนาจ ลูกชายผู้มีชื่อเสียงในสังคม ขับรถด้วยความเร็วสูงเพื่อนำรถไปจอด และผ่าน นายทรงศักดิ์ และนางสาวปรารถนา คู่รัก ที่เดินสวนทางมาเกือบจะถูกเฉี่ยวชน นายทรงศักดิ์จึงบันดลโทสะ ตรงเข้าไปใช้คำพูดคำทอ ชกหน้า นายอำนาจหลายครั้งแล้วหลบหนีไปและนายอำนาจเข้าแจ้งความ ในเวลาต่อมา นายทรงศักดิ์เข้ามาบอคว พร้อมกับสารภาพว่า ทำไปเพราะบันดลโทสะ เนื่องจากนายอำนาจขับรถเร็วจะเฉี่ยวคู่รักที่เดินมาด้วยกัน ได้ยกมือไหว้ออโทษในการกระทำผิดของตน ส่วนนายอำนาจก็ไม่ตั้งใจในเรื่องที่เกิดขึ้น จึงปล่อยให้เป็นที่ของตำรวจต่อไป

- ปัญหาที่สำคัญที่สุดของทรงศักดิ์คือเรื่องอะไร
 - ตนเองและคู่รักถูกรถเฉี่ยวชน
 - ถูกแจ้งความทำร้ายผู้อื่น
 - ถูกสังคมตำหนิ
 - ไม่ได้เรียนหนังสือ
- ปัญหาของทรงศักดิ์น่าจะมาจากสาเหตุใด
 - ห้วงคู่รักถูกรถชน
 - บันดลโทสะทำร้ายผู้อื่น
 - การถูกข่มขืนศักดิ์ศรี
 - การไม่ระมัดระวังตนเอง

3. ผลเสียจากการกระทำของทรงศักดิ์คืออะไร
 - ก. ถูกสังคมตำหนิ
 - ข. เพื่อนรังเกียจ
 - ค. ถูกจับ เสียนาคค
 - ง. ครูตำหนิ
4. นักเรียนคิดว่ามีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร
 - ก. ให้ทรงศักดิ์อดทนควบคุมอารมณ์
 - ข. ยกตัวอย่างเพื่อนที่เป็นคนดี
 - ค. ให้บวชเรียน เพื่อสำรวจดวงชะตา
 - ง. แนะนำว่าไม่ควรทำเพราะจะถูกจับ
5. ถ้าทรงศักดิ์แก้ปัญหาได้สำเร็จ จะเกิดผลอย่างไร
 - ก. พฤติกรรมการอดทน ช่มใจ
 - ข. ครู-อาจารย์ไม่ตำหนิ
 - ค. เพื่อนๆไม่นินทา
 - ง. สังคมยอมรับได้
6. ถ้านักเรียนมีเพื่อนที่อารมณ์ร้อนไม่รู้จักระงับอารมณ์ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร
 - ก. แนะนำให้ไปพบจิตแพทย์
 - ข. ใช้หลักธรรมฝึกจิตใจให้มีสติ
 - ค. ให้บิดา-มารดาอบรม
 - ง. หาหนังสือสมบัตินี้ให้อ่าน

เรื่องที่ 5 หลักธรรม (สัมมาอาชีวะ)

นางสายสมร ประกอบอาชีพทำร้านอาหาร และหลังร้านประกอบอาชีพผัดกัญหมาย โดยเป็นนายหน้าจัดส่ง หญิงสาวขายบริการทางเพศ ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้สืบทราบ จึงถูกจับกุมได้ หน้าโรงแรมแห่งหนึ่ง ขณะนำนักศึกษาจัดส่งให้แก่ลูกค้า ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ปลอมตัวทำที่เป็นลูกค้าเพื่อขอใช้บริการ ขณะรับเงินเป็นหลักฐาน ได้ค้นหลักฐานในตัวและที่บ้านพบบัญชีรายชื่อกู้ค้าและรูปภาพหญิงสาววัยรุ่น บัญชีธนาคาร จึงจับกุมตัวดำเนินคดี

1. นักเรียนคิดว่าสายสมรมีปัญหาเรื่องใด
 - ก. ไม่รู้จักการทำงานที่เป็นประโยชน์
 - ข. การประกอบอาชีพที่ทุจริต
 - ค. คบเพื่อนบ้านที่ไม่ดี
 - ง. ร้านอาหารขาดทุน
2. ปัญหาของสายสมรมาจากสาเหตุใด
 - ก. ต้องการประกอบอาชีพ 2 ทาง
 - ข. การศึกษาน้อยไม่มีความรู้
 - ค. โลกมากอยากได้เงินเพื่อใช้จ่าย
 - ง. มีเพื่อนบ้านแนะนำอาชีพไม่ดี
3. ผลเสียของการประกอบอาชีพแบบสายสมร
 - ก. ถูกสังคมตำหนิ
 - ข. เพื่อนบ้านรังเกียจ
 - ค. ไม่สามารถเป็นแบบอย่างได้
 - ง. ถูกจับและเสื่อมเสียชื่อเสียง
4. นักเรียนคิดว่าจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างไร
 - ก. อบรมคุณธรรมแนะนำอาชีพสุจริต
 - ข. แนะนำให้คู่ตัวอย่างที่ดี
 - ค. ให้รู้จักการเลือกอาชีพที่เหมาะสม
 - ง. ถ้าถูกจับจะเสื่อมเสียชื่อเสียง
5. ถ้าสายสมรได้รับโทษจากการจับกุมและกลับใจได้จะเกิดผลดีอย่างไร
 - ก. ได้รับการชื่นชมจากคนรอบข้าง
 - ข. สถานคุมขังมีชื่อเสียงในการจับกุม
 - ค. มีหน้าตาในสังคม
 - ง. มีอนาคตที่ดีคนในครอบครัวมีความสุข
6. ถ้านักเรียนมีญาติหรือคนรู้จักประพาศิตคนเช่นนี้ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร
 - ก. เตือนว่าถ้าถูกจับกุมได้จะเสียอนาคต
 - ข. เตือนว่าถ้าบุคคลนั้นเป็นบุตรจะต้องเสียใจ
 - ค. เตือนว่าเป็นอาชีพที่สังคมรังเกียจ
 - ง. เตือนว่าทำลายสังคมและผิดกฎหมาย

เรื่องที่ 6 หลักกรรม (สุขของกฤหัสถ์)

นักธุรกิจผลิตเครื่องไฟฟ้า นายนำโชค ก่อเหตุสลด ทำร้ายตนเอง และบุคคลในครอบครัว ในบ้านพักหลังงาม ย่านเตาปูน จากเหตุการณ์สันนิษฐานว่า เกิดจากความเครียดเรื่องปัญหาหนี้สิน เพราะได้ลงทุนขยายกิจการโรงงาน มูลค่ากว่า 500 ล้านบาท นอกจากนี้ยังได้กู้เงินธนาคารอีก จำนวน 100 ล้าน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในโรงงาน แต่ธุรกิจมีปัญหาและมีหนี้สินจำนวนมาก จึงก่อเหตุสลดใจขึ้นในครอบครัว

1. นักเรียนคิดว่านำโชคมีปัญหาในเรื่องใด
 - ก. หนี้สินจากการทำธุรกิจ
 - ข. ปัญหาจากสุขภาพ
 - ค. มีบุตรที่ต้องรับผิดชอบ
 - ง. ขาดญาติให้ความช่วยเหลือ
2. ปัญหาของนำโชคมาจากสาเหตุใด
 - ก. ปัญหาสุขภาพจิตส่งผลกระทบต่อร่างกาย
 - ข. การลงทุนขยายกิจการมากเกินไป
 - ค. คนในครอบครัวไม่เข้าใจ
 - ง. การถูกทวงหนี้สินที่ก่อขึ้น
3. ผลที่เกิดจากการกระทำของนำโชค เกิดการสูญเสียอย่างไร
 - ก. ถูกสังคมตำหนิ
 - ข. ญาติพี่น้องเสียใจ
 - ค. สะเทือนใจต่อสถาบันครอบครัว
 - ง. เจ้าหนี้เสียใจในเหตุการณ์
4. นักเรียนคิดว่าจะมีแนวทางแก้ปัญหาอย่างไร
 - ก. ขอคำแนะนำจากผู้นับถือพร้อมชำระหนี้
 - ข. สายด่วนตอบปัญหาครอบครัว
 - ค. ศึกษาประวัตินักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ
 - ง. ปรึกษาสถาบันการเงิน

5. ถ้านำโชคแก่ปัญหาครอบครัวได้สำเร็จจะเกิดผลคืออะไร

- ก. บุคคลในครอบครัวไม่สูญเสียชีวิต
- ข. พนักงานไม่ตกงาน
- ค. เจ้าหนี้ได้รับเงินที่กู้ยืม
- ง. บุตรได้รับการศึกษา

เรื่องที่ 7 หลักธรรม (ความมัธยัสถ์)

นางสายใจ และนายของอาจ มีอาชีพค้าขาย นายของอาจค้มเหล็กทุกวันและมักจะหาเรื่องทะเลาะวิวาทกับภรรยา เรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว รายรับไม่เพียงพอกับรายจ่าย เงินที่หามาได้ไม่ได้เก็บออม เพื่อเป็นเงินไว้ใช้ในอนาคตและส่งบุตรเรียน หรือใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวมีปัญหา

1. นักเรียนคิดว่าถ้านายของอาจไม่เลิกพฤติกรรมการค้มเหล็กจะมีปัญหาเรื่องใด
 - ก. อนาคตของคนในครอบครัว
 - ข. เพื่อนบ้านตำหนิได้
 - ค. บุตรไม่เชื่อฟัง บิดา-มารดา
 - ง. สังคมประณามการกระทำ
2. ปัญหาของนายของอาจเกิดมาจากสาเหตุใด
 - ก. การค้มเหล็กจนขาดสติ
 - ข. ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง
 - ค. สมองพิการขาดสติ
 - ง. ขาดเพื่อนแนะนำ
3. ผลเสียที่เกิดจากการค้มเหล็กจนขาดสติ
 - ก. ภรรยาตำหนิ
 - ข. เพื่อนฝูงรังเกียจ
 - ค. อนาคตคนในครอบครัว
 - ง. ไม่มีบ้านที่อยู่อาศัย
4. นักเรียนคิดว่าจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร
 - ก. นำตัวอย่างบุคคลที่ต่อสู้ชีวิตมาให้ศึกษา
 - ข. ให้มีกิจกรรมอื่นทำในตอนเย็นเพื่อเลิกเหล้า
 - ค. แนะนำให้เห็นว่าการไม่ค้มเหล็กทำให้สุขภาพดี
 - ง. แนะนำการไม่ค้มเหล็กจะมีเงินออม สุขภาพดี

5. ถ้าองอาจแก้ปัญหาได้สำเร็จจะเกิดผลอย่างไร
- ก. คนในหมู่บ้านน่าเป็นแบบอย่าง
 - ข. ได้รับคำชมจากเพื่อนที่ดื่มเหล้า
 - ค. มีพฤติกรรมกรำค้ำเนินชีวิตที่ดี
 - ง. มีการวางแผนอนาคต

เฉลยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน				เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน			
ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ	ข้อที่	คำตอบ
1	ค	21	ค	1	ก	21	ง
2	ก	22	ก	2	ข	22	ก
3	ข	23	ง	3	ง	23	ง
4	ง	24	ง	4	ค	24	ข
5	ก	25	ข	5	ก	25	ง
6	ง	26	ง	6	ค	26	ง
7	ค	27	ข	7	ง	27	ก
8	ข	28	ค	8	ข	28	ก
9	ก	29	ง	9	ง	29	ค
10	ง	30	ค	10	ก	30	ง
11	ก	31	ง	11	ง	31	ค
12	ข	32	ข	12	ค	32	ก
13	ก	33	ง	13	ค	33	ค
14	ข	34	ข	14	ข	34	ง
15	ง	35	ก	15	ข	35	ง
16	ค	36	ค	16	ก	36	ข
17	ก	37	ง	17	ข	37	ง
18	ก	38	ก	18	ก	38	ค
19	ง	39	ก	19	ก	39	ก
20	ง	40	ง	20	ก	40	ง

เฉลยแบบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

เรื่องที่ 1	1. ก	2. ก	3. ค	4. ก	5. ก	6. ง
เรื่องที่ 2	1. ก	2. ข	3. ข	4. ก	5. ง	6. ค
เรื่องที่ 3	1. ข	2. ก	3. ค	4. ง	5. ก	6. ง
เรื่องที่ 4	1. ข	2. ข	3. ค	4. ก	5. ก	6. ข
เรื่องที่ 5	1. ข	2. ค	3. ง	4. ก	5. ง	6. ง
เรื่องที่ 6	1. ก	2. ข	3. ค	4. ก	5. ก	
เรื่องที่ 7	1. ก	2. ก	3. ค	4. ง	5. ค	

ภาคผนวก ง

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1

สาระ พระพุทธศาสนา ศ 33101

มัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้น

เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระการเรียนรู้

การแก้ปัญหาและการพัฒนาเศรษฐกิจให้ได้ผล ต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการประสานกลมกลืนกับวิถีชีวิต การเป็นผู้รู้จักพอในการบริโภคใช้สอย ทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ชีวิตแบบไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. วิเคราะห์หลักธรรมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้
3. นำหลักธรรมแก้ปัญหาเศรษฐกิจในการดำเนินชีวิตได้

สาระการเรียนรู้

1. พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง
2. หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ด้วยวิธีการสอนอริยสังคี)

1. ชำนาญ

- 1.1 สวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิ 5 นาที
- 1.2 ครูแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องพระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐาน

- 1.4 นำเสนอ รูปภาพโครงการในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และโครงการเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มๆละ 6-7 คน โดยคละนักเรียน กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน ให้นักเรียนเลือกตั้งประธาน และเลขานุการกลุ่ม แจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 1 เรื่อง พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อความเข้าใจสาระ องค์ความรู้ต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม ตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.3.1 ขั้นทุกซ์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม อ่านเอกสารประกอบการเรียนที่ 1 เรื่อง ชีวิตที่ไม่พอเพียง ของชวนพิศ เมื่ออ่านจบให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปรายปัญหาต่างๆที่พบในเรื่อง โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการและเลขานุการกลุ่มบันทึกการอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ขั้นสมุทัย

ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุ ของปัญหาที่พบในขั้นทุกซ์และวิเคราะห์ สรุปลงในแบบฝึกที่ 1 การคิดตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.3.3 ขั้นนิโรธ

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ค้นคว้าหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหาเพื่อไปสู่เป้าหมาย ในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

2.3.4 ขั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ที่เก็บรวบรวมไว้ได้ในขั้นนิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทนนำเสนอแนวทางปฏิบัติ แนวทางแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคน ทำแบบฝึกทักษะ การคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออกพร้อมทั้งส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้น

3. ขั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งแบบฝึกที่ 1 การคิดตามขั้นตอนของอริยสังคีติ เรื่อง พระพุทธศาสนากับการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

3.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาเพื่อสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้ ฉบับที่กลงสมุด

3.3 ครูเฉลยแบบฝึกทักษะการคิด พร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทดสอบความรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้ที่ 1 เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง
3. เอกสารประกอบการเรียนที่ 1 เรื่อง ชีวิตที่ไม่พอเพียงของชนวนพิศ
4. แบบฝึกที่ 1 การคิดตามขั้นตอนอริยสังคี
5. แบบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ทดสอบก่อน หลังเรียน
2. ตรวจแบบฝึก
3. ทดสอบทักษะการคิด

เครื่องมือวัดและการประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน หลังเรียน
2. แบบฝึก
3. แบบฝึกทักษะการคิด

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน ใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกการคิดแบบอริยสังคีใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80
3. แบบทดสอบทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน
2. ห้องสมุดกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่นบทความ หนังสือนิทาน

เอกสารประกอบความรู้ที่ 1
เรื่อง พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

สังคมปัจจุบันประสบปัญหาต่างๆทั้ง ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ปัญหาเศรษฐกิจนับเป็นปัญหาหลักประการหนึ่งของสังคมที่กำลังพัฒนา เพราะปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องปากท้องอันเป็นปัญหาพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีพในสังคม ดังนั้นการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ จึงมุ่งที่จะพัฒนาเศรษฐกิจไปพร้อมๆกับการพัฒนาด้านอื่นๆ

แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำริและพระราชทานแก่ประชาชน ในภาวะที่สังคมไทยประสบปัญหา การพัฒนาระบบเศรษฐกิจไทยกำลังก้าวเดินไป โดยล้มรากเหง้าทางเศรษฐกิจของตนเอง ที่พัฒนามาจากความพออยู่ พอกิน พึ่งพาตนเองได้และเอื้อเพื่อแจกจ่ายต่อส่วนรวมอย่างรู้จักฐานะความเป็นอยู่ของตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียงคือการอยู่ได้ด้วยตนเองหรือการพึ่งตนเอง ไม่พึ่งเพื่อหรือไม่โลก แต่การปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้หมายถึงการอยู่เพียงลำพัง ไม่แสวงหาความเจริญก้าวหน้า หากเน้นถึงการช่วยเหลือตนเอง การพึ่งตนเอง หากไม่พอหรือจำเป็นจึงแสวงหาจากที่อื่น

บางคนกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคล้ายทฤษฎีใหม่ การที่พูดว่าไม่มีในตำรา เศรษฐกิจน่าจะเป็นเกียรติมาก หมายความว่าเราไม่ได้ลอกเขามา เป็นความคิดใหม่ที่จะสามารถปรับปรุง เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศพัฒนาดีขึ้น และเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจชุมชน คือหมายความว่าให้พอเพียงในหมู่บ้าน ไม่ใช่ว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยหิน เพราะว่าสมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ค่อยๆพัฒนาขึ้นมา (พระบรมราโชวาท เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 ณ ศาลาดุสิดาลัย)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้ เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการ

1. ใช้สิ่งที่มีอยู่จำกัดเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างประหยัด โดยควบคุมและลดความต้องการลงมา
2. กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนิน ไปโดยไม่ยุ่งยากซับซ้อน หรือปฏิบัติได้โดยง่าย

1. เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน
2. ประชาชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนและยั่งยืน
3. ฟังตนเองได้

หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเสนอแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีมาจากรากฐานหลักธรรมในพระพุทธศาสนาตามแนวคิดเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ดังนี้

1. ความพอเพียง คือทำโดยพอมีพอกินด้วยการยืบบนขาของตนเอง ฟังตนเองให้มาก ด้วยการลดการกู้ยืม ไม่เป็นหนี้โดยไม่จำเป็น ส่งเสริมการผลิตโดยใช้วัตถุดิบจากภายในประเทศ

2. ความพอใจคือพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภจนเกินไปตามหลักสันโดษ

3. ความพอประมาณคือการรู้จักประมาณในการทำงาน การพูด การบริโภค และการใช้ชีวิต ตามหลักมัตตัญญูตา

4. ความพอดี คือการรู้จักจับจ่ายใช้สอยแต่พอดี มีชีวิตที่สมดุลเป็นสุขทั้งกายและใจตามหลักสมชีวิตา

หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

1. สันโดษ 3

- 1.1 ขณาทาสันโดษ พอใจในสิ่งที่ได้มา
- 1.2 ขณาทผลสันโดษ พอใจตามความสามารถ
- 1.3 ขณาทารูปสันโดษ พอใจตามฐานะ

2. ทิฏฐธัมมิกัตถะ

- 2.1 อุฏฐานสัมปทา มีความขยันหมั่นเพียร ในการประกอบกิจ เครื่องเลี้ยงชีวิตศึกษาเล่าเรียน

- 2.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา รักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความหมั่นไม่ให้เป็นอันตราย รักษาการงานไม่ให้เสื่อมเสีย

- 2.2 กัลยาณมิตตา คบเพื่อนดี

- 2.3 สมชีวิตา ดำรงชีวิตเหมาะสมตามฐานะ

3. สัมมาอาชีวะ คือการเลี้ยงชีวิตที่เหมาะสมถูกต้องสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง คือการดำเนินชีวิตด้วยการผลิต การจำหน่ายและการใช้สอย อย่างเหมาะสมถูกต้อง เป็นชีวิตที่ประสบความสำเริง

4. ความสุขของภคหัตถ์ หมายถึงสุขของผู้ครองเรือนทั้งต่อตนเองและผู้อื่นทั้งต่อตนเองและประเทศชาติ

4.1 อติสุข ความสุขเพราะการมีทรัพย์

4.2 โภคสุข ความสุขเพราะการใช้จ่ายทรัพย์

4.3 อนนสุข ความสุขเพราะไม่มีหนี้

4.4 อนวิชชะสุข ความสุขเพราะความประพฤติที่ไม่มีโทษ

5. ความอดทน หมายถึงการรักษาสภาพปกติของตนเอาไว้ ซึ่งได้ผลกระทบทั้งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนา ควบคุมกาย ใจ ให้ปกติ

6. ความมัธยัสถ์ หมายถึง ไม่ทำอะไรเกินพอดี ไม่ใช้จ่ายเกินพอดี แต่ไม่ขัดสน ไม่ให้เร้นแค้น ไม่ให้ขาดแคลนจนเกินไป ความมัธยัสถ์ที่เกี่ยวกับการใช้จ่าย จึงหมายถึงการใช้จ่ายที่พอเหมาะพอดี การประหยัดและการรูดค้อม การทำบุญชิริยาวัตร ใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ในภายหน้า

เอกสารประกอบการเรียนที่ 1
เรื่อง ชีวิตที่ไม่พอเพียงของชนวนพิศ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง ชีวิตที่ไม่พอเพียงของชนวนพิศ แล้ว
แก้ปัญหาตามขั้นตอนของอริยสัจสี่ ในแบบฝึกที่ 1

ณ บ้านดงใหญ่ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา อยู่ในเขตชนบทห่างไกลจากตัว
อำเภอประมาณ 16 กม. ครอบครัวยุคสุขและป่าชื่น ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและเรียบง่าย มี
บุตรสาว 1 คน ชื่อชนวนพิศ ได้ส่งบุตรเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

ครอบครัวยุคสุขมีด้วยกัน 3 คน ประกอบอาชีพทำไร่นาสวนผสมจำนวนเนื้อที่ 10 ไร่
ได้ทำนา 7 ไร่ ที่เหลือจะแบ่งเป็นขุดบ่อปลา และเป็นบ้านที่อยู่อาศัย เป็นบ้าน 2 ชั้นได้ดูสูง
ลมพัดเย็นสบาย ในบ่อปลาที่เลี้ยงจะมีทั้งปลานิล และปลาดุก และที่ดินที่เหลือก็ถมที่ปลูกพืชสวน
เป็นไร่นาสวนผสม มีมะพร้าว มะม่วง ฝรั่ง ผักสวนครัว และพืชอื่นๆ ที่เป็นรั้วกินได้ และยังสามารถ
นำไปขายได้ และพืชผักบางอย่างขายได้ตลอดปี ได้ข้าวหอมมะลิจากที่นาที่ตัวเอง 15
กระสอบ สามารถเก็บไว้รับประทานได้ทั้งปี นอกจากนี้ป่าชื่นยังทอดผ้าบริเวณใต้ดูสูง เพื่อใช้เอง
เป็นผ้าพื้นบ้าน และที่เหลือก็ขายได้บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวในตัวเมืองใกล้ๆ นอกจากนี้ป่ายัง
เลี้ยงไก่บ้านไว้รับประทานอีกด้วย และมีรายได้เสริมจากการเลี้ยงปลาขาย ซึ่งมีทั้งปลาตากแห้ง
และปลาสดที่ขึ้นชื่อของบ้านดงใหญ่ มีหมูที่เลี้ยงจากเศษอาหารที่เหลือและปลายข้าว มีเวลาที่จะ
ไปทำบุญฟังธรรมที่วัด

ชนวนพิศเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก็สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ และได้เรียนหนังสือ
โดยใช้ชีวิตอยู่ในหอพักกับเพื่อนๆจนจบตามเวลาที่กำหนดและหางานทำได้ในกรุงเทพ ชนวนพิศ
หญิงสาวจากชนบท เป็นพนักงานบริษัทที่ใหญ่โตแห่งหนึ่ง เธอใฝ่ฝันอยากจะมีชีวิตอยู่ที่นี้ จาก
เงินเดือน 15,000 บาทและได้เงินพิเศษเป็นค่าทำงานล่วงเวลา อีก 3,000 บาท รวม 18,000 บาท
โดยเช่าพาร์ตเมนต์ เดือนละ 4,000 บาท ค่ารถเมล์ปรับอากาศ เดือนละ 1,000 บาท นอกจากนี้
มีค่าเสื้อผ้า ค่าเครื่องสำอางแต่งหน้า เดือนละ 3,000 บาท การกินอยู่ต้องซื้ออาหารรับประทานทุก
มื้อ รวมทั้งผักผลไม้ทุกอย่าง การทำอาหารรับประทานเองแทบไม่มีเวลา ส่วนเวลาที่เหลือเธอ
มักจะใช้เวลาอยู่ในห้างสรรพสินค้าที่มีแอร์เย็นสบายกับเพื่อนๆและ เธอต้องใช้เวลาส่วนหนึ่ง
ทำงานนอกเวลา เมื่อเธอมาใช้ชีวิตอยู่ในกรุงเทพ จึงมีรสนิยมค่อนข้างสูง มีการคบเพื่อนที่มี
รสนิยม เพื่อนได้สนับสนุนให้เธอไปผ่อนรถ ที่โฆษณาว่าไม่มีทั้งดอกเบี้ยและเงินค่างวด การนำ
บัตรเครดิตมาใช้ ซึ่งเป็นเงินอนาคต ของเดือนต่อๆไป ที่บวกทั้งดอกเบี้ยที่สูง ทำให้เงินเดือนคิด
ลบกับรายจ่ายในแต่ละเดือน จนบางครั้งต้องขอยืมเพื่อนสนิท บางเดือนต้องถูกทวงหนี้จากบัตร

เกร็ดคิด ทำให้เธอเกิดความเครียด วิตกกังวลและบางครั้งต้องขอให้ทางบ้านส่งเงินมาให้โดยให้เหตุผลต่างๆกับทางบ้าน

ในคืนหนึ่ง เธอฟังเพลงเค็อนเพ็ญ ทำให้เธอหวนคิดถึงบ้าน การใช้ชีวิตในชนบท ทำให้เธอคิดอะไรได้มากเมื่อเปรียบเทียบ จากการใช้ชีวิตในวันนี้เมืองหลวงและการจะใช้ชีวิตในชนบทที่แตกต่างกัน ทั้งเรื่อง ค่าใช้จ่าย เวลา อากาศชนบทที่บริสุทธิ์ และสิ่ง que เธอได้เรียนรู้แนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่พอเพียง

แบบฝึกที่ 1 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่
--

ชื่อเรื่อง ชีวิตที่ไม่พอเพียงของชนวนพิศ

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....
ประธานกลุ่ม

สมาชิก 1..... 2.....
 3..... 4.....
 5..... 6.....

1. ขั้นทุกข์

- จากเนื้อเรื่อง ชนวนพิศ ได้รับความทุกข์อย่างไร

.....

2. ขั้นสมุทัย

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุอะไร

.....

3. ขั้นนิโรธ

- มีวิธีการใดบ้างที่จะแก้ปัญหาและถ้าแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ จะเกิดผลดีต่อ ชนวนพิศอย่างไร

.....

4. ขั้นมรรค

- ให้เลือกวิธีและเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระพุทธศาสนา
 - ก. การรู้จักพอในการบริโภคการใช้จ่าย
 - ข. การนำหลักธรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
 - ค. การใช้จ่ายตามสมัขนิยม
 - ง. การลด ละ เลิก อบายมุข
2. หลักธรรมข้อใดไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพุทธ
 - ก. สัมมาอาชีวะ
 - ข. ความสันโดษ
 - ค. ทิฏฐธัมมิกถะ
 - ง. ไตรลักษณ์
3. ข้อใดต่อไปนี้ไม่เป็นพุทธศาสนสุภาษิตที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ
 - ก. อดตาหิ อดตาโนนาโถ
 - ข. ปมาโทมจจุ โนปท
 - ค. นตถิ โลเกอนินทิตโต
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก
4. ทางสายกลาง สอดคล้องกับข้อใด
 - ก. สายใจใช้โทรศัพท์เท่าที่จำเป็น
 - ข. แสงดาวดาราราภาพยนต์แต่งกายล้อแหลม
 - ค. วิจารณ์ประทานอาหารพรา้เพื่อ
 - ง. สุวรรณลงทุนขยายธุรกิจ 500 ล้าน
5. การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการพัฒนาอย่างไร
 - ก. การพัฒนาแล้วไม่ต้องพัฒนาอีก
 - ข. การพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง
 - ค. การพัฒนาเป็นไปตามกระแสโลก
 - ง. การพัฒนาตามขีดความสามารถของทรัพยากรธรรมชาติ

6. แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเหมาะกับคนกลุ่มใด
 - ก. นักการเมือง
 - ข. นักธุรกิจ
 - ค. นักเรียน-นักศึกษา
 - ง. คนทุกกลุ่มอาชีพ
7. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับขอบเขตเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. มิติด้านเศรษฐกิจ
 - ข. มิติด้านจิตใจ
 - ค. มิติด้านสังคม
 - ง. มิติด้านการสู้รบ
8. นักเรียนสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ยกเว้นข้อใด
 - ก. การใช้จ่ายที่เหมาะสม
 - ข. การแต่งกายแบบนิยมไทย
 - ค. การบริโภคข่าวสารในสิ่งจำเป็น
 - ง. การทำงานขาดความกระตือรือร้น
9. ข้อใดนำพระราชดำริเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ไม่เหมาะสม
 - ก. ลุงแก้วคนขับแท็กซี่เก็บกระเป๋าเงินได้ส่งคืนเจ้าของ
 - ข. พนักงานบริษัทซื้อสตั๊ดต่อนายจ้าง
 - ค. คุณครูเก่งดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงไม่มีหนี้
 - ง. ลุงชัยค้มเหล้าหลังเลิกงานเพื่อผ่อนคลาย
10. ข้อใดกล่าวไม่ถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. ปัดประเทศไม่ติดต่อก้าขาย
 - ข. กู้เงินลงทุนตามกำลังของตน
 - ค. บริโภคข่าวสารอย่างพอเพียง
 - ง. นิยมไทยเพื่อเอกลักษณ์ของชาติ

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง ให้นักเรียนกากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในมิติการดำเนินชีวิต
 - ก. พอเพียงในการบริโภค
 - ข. เล่นเกมส์เพื่อความสนุก
 - ค. การใช้จ่ายตามสมัยนิยม
 - ง. เล่นการพนันเพื่อพักผ่อน
2. หลักธรรมในข้อใดสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. สัมมาสังกัปปะ
 - ข. สัมมาวาจาณะ
 - ค. สัมมาอาชีวะ
 - ง. สัมมาทิฎฐิ
3. พุทธศาสนสุภาษิต อดตาหิ อดตาโนนาโ ได้ความสอดคล้องเศรษฐศาสตร์แนวพุทธข้อใด
 - ก. ความพอดี
 - ข. ความพอใจ
 - ค. ความพอเพียง
 - ง. ความพอประมาณ
4. ข้อใดไม่ใช่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมตามหลักธรรมทางสายกลาง
 - ก. สายสมรใส่เสื้อสายเดี่ยวเข้าวัด
 - ข. สถานพินรับประทานอาหารที่มีประโยชน์
 - ค. ปรากฏองุ่นเงินห้าแสนบาทสร้างบ้าน
 - ง. สายใจคู่ ทิว ในรายการที่เป็นประโยชน์
5. ข้อใดไม่ใช่ผลของการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ก. การพัฒนาที่มีปัญหาตามมาภายหลัง
 - ข. การพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา
 - ค. การพัฒนาที่ได้รับประโยชน์ต่อตนเอง
 - ง. การพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย

6. บุคคลใดนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. ก้องมีเงินฝากธนาคารสัปดาห์ละ 200 บาท
 - ข. เก่งเล่นเกมที่ร้านวันละ 3 ชั่วโมง
 - ค. เก่งใช้บัตรโทรศัพท์เดือนละ 1,000 บาท
 - ง. ไก่เช่าแผ่น ซี ดี ภาพยนต์วันละ 3 เรื่อง
7. เศรษฐกิจพอเพียงตามมิติทางวัฒนธรรม มุ่งเน้นให้เกิดผลอย่างไร
 - ก. วิธีชีวิตเรียนแบบตะวันตก
 - ข. วิธีชีวิตที่ประหยัด อดออม เรียบง่าย
 - ค. วิธีชีวิตที่เน้นวัตถุนิยมเพื่อความเจริญ
 - ง. การดำเนินชีวิตแบบชนบทสู่ชีวิตในเมือง
8. การบริโภคข่าวสารที่เป็นประโยชน์ โดยยึดหลักเศรษฐกิจแนวพุทธอย่างไร
 - ก. ความพอประมาณ
 - ข. ความสมดุล
 - ค. ความรอบครอบ
 - ง. ความพยายาม
9. บุคคลในข้อใดไม่ได้ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิต
 - ก. บุษบาซื้อสินค้าห้างสรรพสินค้าทุกสัปดาห์
 - ข. สมศรีนิยมเที่ยวต่างประเทศ
 - ค. สุวีพรแต่งกายตามแฟชั่นสมัยนิยม
 - ง. ถูกทุกข้อ
10. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
 - ก. ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมส่งออก
 - ข. แข่งขันกันลงทุนเพื่อผลกำไร
 - ค. ผลิตสินค้าพื้นบ้านเป็นสินค้า โอท็อป
 - ง. ไม่ส่งสินค้าออกนอกประเทศ

เฉลยแบบทดสอบก่อน/หลังเรียน
เรื่อง พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง

ก่อนเรียน

1. ค
2. ง
3. ก
4. ก
5. ข
6. ง
7. ง
8. ง
9. ง
10. ก

หลังเรียน

1. ก
2. ค
3. ค
4. ก
5. ก
6. ก
7. ข
8. ก
9. ง
10. ค

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2

สาระ พระพุทธศาสนา ส 33101

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง หลักธรรม (สันโดษ) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความสันโดษคือความพอใจ ยินดี ในสิ่งที่ตนมีและหามาได้ โดยชอบธรรม โดยความสามารถ เพียรพยายามสร้างขึ้น จนทำให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จและชีวิตมีความสุข เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอใช้ การรู้จักพอประมาณ คำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งสอดคล้องกัน จึงควรจะมีการพัฒนาเสริมสร้างให้เกิดขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายและประเภทของสันโดษได้
2. วิเคราะห์ถึงโทษของการขาดความสันโดษและประโยชน์ของการมีสันโดษได้
3. นำหลักธรรมสันโดษไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายและประเภทของสันโดษ
2. ประโยชน์ของความสันโดษและโทษของการขาดสันโดษ
3. แนวทางการปฏิบัติตนให้มีความสันโดษ
4. การนำหลักธรรมสันโดษไปใช้ในชีวิตประจำวัน

กระบวนการจัดการเรียนรู้(ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ)

1. ชำนาญ
 - 1.1 สวดมนต์ไหว้พระทำ ทำสมาธิประมาณ 5 นาที
 - 1.2 ครูแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง สันโดษ เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐาน

1.4 ครูนำเสนอรูปภาพ บุคคลที่ประสบความสำเร็จ ที่ใช้ชีวิตแบบสันโดษ พอเพียง นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนที่พบเห็นบุคคลในสังคมจากการขาดความสันโดษ นักเรียนทุกคนร่วมแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มๆละ 6-7 คน โดยคละนักเรียน กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน ให้แต่ละกลุ่มเลือกตั้ง ประธาน และเลขานุการกลุ่มแจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 2 เรื่องสันโดษ ให้แต่ละกลุ่ม ครูและนักเรียนร่วมกันศึกษาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสาระองค์ประกอบต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละกลุ่มตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.3.1 ขั้นทุกข์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม อ่าน จากเอกสารประกอบการเรียนที่ 2 เมื่ออ่านจบให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่พบในเรื่อง โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการและเลขานุการกลุ่ม จดบันทึกการอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ขั้นสมุทัย

ให้นักเรียนช่วยวิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหาที่พบในขั้นทุกข์ และวิเคราะห์สรุปลงในแบบฝึกที่ 2 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.3.3 ขั้นนิโรธ

นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ค้นคว้าหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อนำไปสู่เป้าหมาย คือการนำหลักธรรมสันโดษไปเป็นแนวทางในชีวิตประจำวัน พอใจในสิ่งที่ตนมีและหามาได้ ตามกำลังหรือพอใจในความเป็นอยู่ จากแบบฝึกในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

2.3.4 ขั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหาที่เก็บรวบรวมได้ในขั้นนิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุด เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทนนำเสนอแนวทางในการปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคน ทำแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก เรื่องที่ 2 พร้อมทั้งส่งตัวแทนออกมานำเสนอ การอภิปรายหน้าชั้นเรียน

3. ขั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งแบบฝึกที่ 2 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่เรื่อง

“ความสันโดษ” เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนของอริยสังคี ที่ใช้การ สอนแบบอริยสังคี

3.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา เพื่อสร้าง ความคิดรวบยอดให้เกิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักธรรมสันโดษไปใช้ ให้สอดคล้องกับ เศรษฐกิจ แบบพอเพียงได้ นักเรียนจบบันทึกลงสมุด

3.3 ครูเฉลยแบบฝึกทักษะการคิดพร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่องสันโดษ เพื่อทดสอบความรู้ตามผลการ เรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้ เรื่องสันโดษ
3. เอกสารประกอบการเรียน เรื่องชีวิตต้องสู้ของลุงอาทิตย์
4. แบบฝึกที่ 2 การคิดตามขั้นตอนอริยสังคี
5. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ตรวจสอบแบบฝึก
2. ตรวจสอบแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
3. ตรวจสอบแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

เครื่องมือวัดและการประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน
2. แบบฝึก
3. แบบฝึกทักษะการคิด

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน ใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกตามขั้นตอนอริยสังคี ใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 80
3. แบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก ใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน
2. ห้องสมุดกลุ่มสาระสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม
3. สิ่งตีพิมพ์ เช่นบทความ หนังสือนิทาน

เอกสารประกอบความรู้

เรื่อง สันโดษ

สันโดษหมายถึง ความยินดี พอใจ สุขใจกับของของตน โดยให้รู้จักพอ รู้จักประมาณ พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตโต) ให้คำจำกัดความว่า “ความเอือมอิ่มพึงพอใจในผลสำเร็จที่ได้สร้างขึ้นหรือเป็นปัจจัยลาภที่แสวงหามาได้ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเอง โดยทางชอบธรรม” สันโดษมี 3 อย่างคือ

1. ขลาดกลัวสันโดษหมายถึงความยินดีตามที่ได้มาโดยชอบธรรมหรือได้อะไรมากก็ยินดีเท่านั้น แต่ถ้าต้องการมากกว่านั้นก็ใช้ความพยายามที่ไม่เป็นการเบียดเบียนคนอื่นหรือทำให้เขาเดือดร้อน

2. ขลาดกลัวสันโดษหมายถึงความยินดีตามกำลังที่ตนมีอยู่ ตามสุขภาพ ขอบเขตการใช้สอยของตน ของที่เกินกำลังก็ไม่หวงแหนเสียดาย ไม่เก็บไว้ให้เสียประโยชน์

3. ขลาดกลัวสันโดษ หมายถึงความยินดีตามสมควรแก่ภาวะความเป็นอยู่ของตนตามสมควรแก่ฐานะ การดำเนินชีวิตของตนแต่ไม่ได้หมายถึงการงอมืองอเท้าอย่างเดิมตลอดไป ประโยชน์ของความสันโดษ

1. ทำให้สบายกายสบายใจ มีความสุข ไร้กังวล
 2. นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ครอบครัว เพราะทุกคนรู้จักพอ
 3. ทำให้สังคมส่วนรวมสงบสุข ไม่เห็นแก่ตัว
 4. พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองเพราะมีการนำหลักธรรมมาปฏิบัติ
- ผลเสียของการขาดสันโดษ

1. ทำให้ตนเองไม่มีความสุข มีความกังวล เพราะใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย
2. ทำให้ครอบครัวเดือดร้อน เพราะความไม่รู้จักพอ ไม่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ขาดการเก็บออม เมื่อเจ็บป่วยไม่สามารถรักษาสุขภาพร่างกายได้
3. ทำให้สังคมไม่สงบสุข เห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม วิธีฝึกตนให้มีความสันโดษ

1. ให้หมั่นพิจารณาถึงความแก่ ความเจ็บ ความตาย อยู่ตลอดเวลา
2. ให้รู้จักประมาณในการบริโภค ควรกินเพื่ออยู่เท่าที่ร่างกายต้องการพลังงาน
4. ให้หมั่นให้ทานอยู่เสมอเพื่อละความโลภ
5. นำหลักธรรมมาประพฤติปฏิบัติ หมั่นรักษาศีล ทำสมาธิ

เอกสารประกอบการเรียนที่ 2 เรื่องชีวิตต้องสู้ของลุงอาทิตย์

อ่านเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง “ ชีวิตต้องสู้ของลุงอาทิตย์ “ แล้วตอบคำถามในแบบฝึกที่ 2 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

ชีวิตที่ต่อสู้ของลุงอาทิตย์

ชายวัย 69 ปี มาเอาดีด้านเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ลุงอาทิตย์เป็นคนรักต้นไม้ “ ผมเป็นคนชอบธรรมชาติและชอบการปลูกต้นไม้ก็คือธรรมชาติ ผมยึดหลักนี้มาตลอด ศึกษาจริงๆและไม่เคยประมาท แม้นจบเพียง ป.4 แต่ความใฝ่รู้ของลุงจึงทำให้กิจการเจริญก้าวหน้าตามลำดับ จนกระทั่งทำให้สวนกล้วยไม้ ที่สร้างมา 20 ปี เจริญก้าวหน้า เพื่อหวังให้สาธารณชนได้เรียนรู้แนวทางการประกอบอาชีพ การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้

ในงานพืชสวนโลก ลุงอาทิตย์ได้รับการเชิญ จากผู้ใหญ่ในกระทรวงเกษตร ให้นำผลงานด้านกล้วยไม้ไปแสดง ซึ่งมีผลผลิตที่สวยงามเป็นจำนวนมาก กล้วยไม้นับว่าเป็นพืชที่เขิดหน้าชูตาของประเทศไทย โดยที่สวน กล้วยไม้ให้ลูกๆและภรรยาช่วยกันดูแล ที่ปลูกสร้างด้วยเงินเริ่มต้น 2,000 บาท ตามกำลังทรัพย์และความสามารถ ด้วยใจที่รักพร้อมครอบครัวที่ปลูกฝังความคิดการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ครอบครัวที่อบอุ่น เอื้ออาทรดูแลซึ่งกันและกันด้วยความรักผสมผสานกับงานเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ที่ตนชอบ เป็นอาชีพที่สุจริตและเลี้ยงตนเองได้

ก่อนเดินทางมาเชียงใหม่ สถานที่จัดการแสดงพืชสวนโลก สถานการณ์น้ำท่วมในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาหนักหน่วง แต่ลุงอาทิตย์ ก็ไม่อาจทิ้งงานความรับผิดชอบได้ โดยให้ครอบครัวดูแล และเฝ้าระวัง จนในที่สุดคั่นกันระดับน้ำไม่สามารถทานกระแสน้ำได้ จึงทำให้สวนกล้วยไม้ของลุงอาทิตย์อยู่ในสภาพจมอยู่ใต้น้ำ

จากสภาพที่เป็นอยู่เขาและครอบครัวต้องสูญเสีย สิ่งที่สร้างมา เขาควรจะเริ่มต้นอย่างไร

แบบฝึกที่ 2 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

ชื่อเรื่อง "ชีวิตต้องสู้ของลุงอาทิตย์"

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....

.....ประธานกลุ่ม

สมาชิก 1..... 2.....

3..... 4.....

5..... 6.....

1. ขั้นทบทวน

- จากเนื้อเรื่อง "ชีวิตต้องสู้ของลุงอาทิตย์" ได้รับความทุกข์อย่างไร

.....

2. ขั้นสมมุติ

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุอะไร

.....

3. ขั้นนิโรธ

- มีวิธีการใดบ้างที่จะแก้ปัญหาและถ้าแก้ปัญหาเหล่านี้ได้จะเกิดผลดีอย่างไร

.....

4. ขั้นมรรค

- ให้เลือกวิธีและเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ความสันโดษ

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. สันโดษหมายถึงข้อใด
 - ก. การนั่งเฉย ไม่ทำอะไร
 - ข. แสดงความชื่นชมผู้อื่นที่ถูกรางวัล
 - ค. พอใจ ยินดี สิ่งที่ได้มาโดยชอบ
 - ง. ไม่ฟังคนอื่น อยู่ตัวคนเดียว
2. “สันโดษ” สอดคล้องกับสุภาษิตข้อใด
 - ก. นกน้อยทำรังแต่พอตัว
 - ข. มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท
 - ค. ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม
 - ง. ระยะเวลาพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน
3. orts ได้เกรดเฉลี่ย 2.5 ก็พอใจตามความสามารถของตน ซึ่งตรงกับสันโดษประเภทใด
 - ก. ขาดผลสันโดษ
 - ข. ขาดลาภสันโดษ
 - ค. ขาดสารูปสันโดษ
 - ง. ขาดบุญสันโดษ
4. ขาดผลสันโดษ มีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. ยินดีตามที่ได้
 - ข. ยินดีตามสมควร
 - ค. ยินดีตามความพอใจ
 - ง. ยินดีตามกำลัง สุขภาพ
5. ขาดลาภสันโดษคือการปฏิบัติตนอย่างไร
 - ก. กมลพอใจในบ้านหลังเล็กที่อาศัยอยู่
 - ข. กำนันหวังทำไร่ตามกำลังของตน
 - ค. สมศรีพอใจในเงินเดือนที่ได้รับ
 - ง. สมทรงพอใจในรูปร่างของตน

6. เปรมปฏิบัติคนตามหลักทฤษฎีสันโดซ เขาจะมีพฤติกรรมอย่างไร
 - ก. เป็นคนไม่ฟังเพื่อ
 - ข. เป็นคนมีความเพียร
 - ค. มีความอดทน
 - ง. มีความมรัชสต์
7. สันโดซมีประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ได้วัตถุดิบของตามต้องการ
 - ข. มีมนุษยสัมพันธ์ดีต่อผู้อื่น
 - ค. มีความสงบสุขด้านจิตใจ
 - ง. มีความร่ำรวยเด่นในสังคม
8. วิธีการฝึกคนให้มีความสันโดซควรทำอย่างไร
 - ก. ปลีกตัวใช้ชีวิตตามลำพัง
 - ข. พอใจกับการสร้างฐานะของผู้อื่น
 - ค. มีความพอใจ ยินดี ดีใจกับความสำเร็จ
 - ง. คิดเสมอว่าเก่งกว่าผู้อื่น
9. คุณสมบัติสันโดซจะมีผลเสียต่อตนเองอย่างไร
 - ก. เบียดเบียนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - ข. ขาดดุลยภาพการค้าต่างประเทศ
 - ค. ครอบครัวยืดหยุ่น ขาดการวางแผน
 - ง. พอใจในค่าจ้างของตนจากการทำงาน
10. ถ้าทุกคนในสังคมปฏิบัติตนตามหลักสันโดซสังคมโดยรวมจะเป็นอย่างไร
 - ก. คนในสังคมพึ่งตนเองได้ไม่มีหนี้สิน
 - ข. ไม่นิยมซื้อสินค้าต่างประเทศเงินไม่รั่วไหล
 - ค. ไม่ต้องพึ่งทุนจากต่างประเทศ
 - ง. พลเมืองขยัน พอเพียง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง ความสันโดษ

คำชี้แจง ให้นักเรียนกากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. สมศรี มีความพอใจ ยินดี สิ่งที่ได้มา โดยความสามารถของตน ตรงกับหลักธรรมในข้อใด
 - ก. ความอดทน
 - ข. ความสันโดษ
 - ค. อุเบกขา
 - ง. ความเพียร
2. สมส่วน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย จึงเก็บออม สร้างฐานะตามความสามารถของตนและจิตใจในสิ่งที่ได้มาตรงกับสุภาษิตข้อใด
 - ก. นกน้อยทำรังแต่พอตัว
 - ค. มีสติพึงบรรจบให้ครบบาท
 - ง. ฝนทิ้งให้เป็นเข็ม
 - จ. ระยะเวลาพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน
3. ขณพลสันโดษ ตรงกับข้อใด
 - ก. อรอุมาได้เกรดเฉลี่ย 2.5 ก็พอใจ
 - ข. กานต์ซื้อรถ วิ โก้ ผ่อนรายเดือน
 - ค. แววพอใจในบ้านหลังเล็กที่อาศัย
 - ง. อนงค์กู้เงินเที่ยวต่างประเทศ
4. ลักษณะคนที่มีความสันโดษคือข้อใด
 - ก. ชอบอยู่คนเดียวตามลำพัง
 - ข. พอใจสิ่งที่ตนได้มา
 - ค. นั่งเฉยไม่ทะเลาะทะเลาะขาน
 - ง. หนักเอาเบาสู้อย่าง
5. สมทรง ทำงานบริษัทได้รับเงินเดือน 10,000 เขาก็พอใจ ตามความสามารถที่มี ตรงกับสันโดษประเภทใด
 - ก. ขณสรูปสันโดษ
 - ข. ขณลาภสันโดษ
 - ค. ขณพลสันโดษ
 - ง. ไม่มีข้อใดถูก

6. ข้อใดไม่ใช่ลักษณะของคนที่มีพฤติกรรมฆาตกรรูปสันโดษ
- ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
 - ไม่อิจฉา ริษยา
 - ไม่ประกอบสัมมาอาชีพะ
 - ไม่กระตือรือร้น
7. โทษของผู้ขาดสันโดษคือข้อใด
- มีความทุกข์กังวล ขาดสุข
 - กรอบคร่ำเคืองร้อน มีหนี้สิน
 - สังคมส่วนรวมวุ่นวาย
 - ถูกทุกข้อ
8. การนำแนวทางปฏิบัติตนให้มีแนวทางสันโดษ ยกเว้น ข้อใด
- หมั่นพิจารณาความแก่ ความเจ็บ ความตาย
 - ประมาณในการบริโภคอาหาร
 - ให้ทานเพื่อละความโลภ
 - พักผ่อนในห้างสรรพสินค้า
9. ผลดีที่ได้รับจากการมี ขาดสันโดษคือข้อใด
- พอใจเท่าที่กำลังจะทำได้
 - พอใจในความเพียรพยายาม
 - พอใจในฐานะของตน
 - ทำให้อดทนต่อความยากลำบาก
10. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานหลักเศรษฐกิจพอเพียง แก่พสกนิกรชาวไทย ได้น้อมนำไปปฏิบัติ สอดคล้องกับข้อใด
- ใช้ชีวิตตามธรรมชาติ
 - พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน
 - ผลิตสินค้าด้วยมือส่งโรงงาน
 - ทุกคนต้องทำเกษตรทฤษฎีใหม่

<p>เฉลยแบบทดสอบก่อน/หลังเรียน</p> <p>เรื่อง สันโดษ</p>
--

ก่อนเรียน

1. ค
2. ก
3. ก
4. ง
5. ค
6. ก
7. ค
8. ค
9. ค
10. ง

หลังเรียน

1. ข
2. ก
3. ก
4. ข
5. ข
6. ก
7. ง
8. ง
9. ก
10. ข

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3

สาระ พระพุทธศาสนา ส 33101

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง หลักธรรม (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ทิฏฐธัมมิกัตถะประ โยชน์คือประโยชน์เฉพาะหน้าผลที่มองเห็นในชีวิตประจำวัน การขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดี การรู้จักหาทรัพย์และใช้จ่ายทรัพย์ คบคนดีเป็นมิตร ย่อมส่งผลที่ดีต่อคน และสังคมโดยรวม สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี ในการคบเพื่อนที่ดีเพื่อนำไปสู่อนาคตดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายของทิฏฐธัมมิกัตถะได้
2. วิเคราะห์ถึงโทษของการขาดและคุณค่าของการมีทิฏฐธัมมิกัตถะ
3. นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของทิฏฐธัมมิกัตถะประ โยชน์
2. ประ โยชน์และโทษของการปฏิบัติหลักธรรมทิฏฐธัมมิกัตถะ

(ข้อกัลยาณมิตตา รู้จักคบคนดีเป็นมิตร)

3. แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรมกัลยาณมิตตา

กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี)

1. ช้่นนำ

- 1.1 สวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิประมาณ 5 นาที
- 1.2 แจ้งผลการเรียนที่คาดหวัง
- 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องทิฏฐธัมมิกัตถะประ โยชน์ เพื่อทดสอบ

ความรู้พื้นฐาน

1.4 ครูนำเสนอ ประวัติบุคคลผู้ประสบความสำเร็จ แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นถึงประโยชน์การปฏิบัติตน

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่มๆละ 6-7 คน โดยคละนักเรียน กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน ให้นักเรียนเลือกตั้งประธาน และเลขานุการกลุ่ม แจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 3 เรื่อง หลักธรรมทฤษฎัมมิกัตถะ เพื่อความเข้าใจในสาระ องค์ประกอบต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละกลุ่มตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.3.1 ขั้นทุกข์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม อ่านเอกสารประกอบการเรียนที่ 3 เรื่อง เพื่อนในรั้วมหาวิทยาลัย เมื่ออ่านจบให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่พบในเรื่อง โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการและเลขานุการกลุ่มบันทึกการอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ขั้นสมุทัย

ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุ ของปัญหาที่พบในขั้นทุกข์ และวิเคราะห์ สรุปลงในแบบฝึกที่ 3 การติดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.3.3 ขั้นนิโรธ

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ค้นคว้าหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อไปสู่เป้าหมาย ในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

2.3.4 ขั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ที่เก็บรวบรวมไว้ในขั้นนิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทนนำเสนอแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคนทำแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก พร้อมทั้งส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้น

3. ขั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งแบบฝึกที่ 3 การติดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่ เรื่อง ทฤษฎัมมิกัตถะ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

3.2 ครูและนักเรียนร่วมสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาเพื่อสร้างความ
 ทิศรวบยอดให้เกิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจแบบพอเพียง
 ได้ จดบันทึกลงสมุด

3.3 ครูเฉลยแบบฝึกทักษะการคิด พร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง หลักธรรมที่กฎฐัมมิกถะ
 เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทดสอบความรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้ที่ 3 เรื่อง หลักธรรมที่กฎฐัมมิกถะ
3. เอกสารประกอบการเรียนที่ 3 เรื่อง เพื่อนในรั้วมหาวิทยาลัย
4. แบบฝึกที่ 3 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่
5. แบบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผลและประเมินผล

1. ทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน
2. ตรวจแบบฝึก
3. ทดสอบทักษะการคิด

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อน หลังเรียน
2. แบบฝึก
3. แบบฝึกทักษะการคิด.

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกการคิดแบบอริยสัจสี่ใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80
3. แบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก ใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน
2. ห้องสมุดกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่นบทความ หนังสือนิทาน

เอกสารประกอบความรู้ที่ 3
เรื่อง หลักธรรม (ทิวฐัมมิกัตตะ)

ทิวฐัมมิกัตตะ หมายถึงประโยชน์เฉพาะหน้าหรือผลที่มองเห็นกันอยู่ในชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่มุ่งหมายกันในโลกนี้ เช่นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลาภยศ สรรเสริญ สุข ฐานะ เกียรติ ไมตรี ชีวิตคู่ที่มีความสุข

แนวทางปฏิบัติเพื่อประโยชน์

1. อุฏฐานสัมปทา คือ มีความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพสุจริตมีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญา สอดส่อง ตรวจสอบ หาอุบาย วิธีสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี

2. อารักขาสัมปทา คือ รู้จักเก็บรักษา คุ้มครอง ป้องกันทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรและโดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

3. กัลยาณมิตตา คือ รู้จักคบคนดีเป็นมิตร เลือกเสวนาศึกษาตามอย่างท่านที่ทรงคุณธรรม มีความสามารถและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพ การงาน

4. สมชีวิตา คือ รู้จักกำหนดรายได้ รายจ่าย เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่าย รู้จักประหยัดคอดออม

ทิวฐัมมิกัตตะ ข้อกัลยาณมิตตา คือ รู้จักการคบคนดีเป็นมิตร มิตรกับมิตรพึงปฏิบัติหน้าที่ต่อกันให้เหมาะสมคือ

บำเพ็ญตนเป็น “มิตรอุปการะ” มีลักษณะ 4 ประการดังนี้

1. เพื่อนประมาทช่วยป้องกันเพื่อน
2. เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
3. เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
4. มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่เพื่อนออกปากขอ

บำเพ็ญตนเป็น “มิตรแนะนำประโยชน์” มีลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. ห้ามมิให้เพื่อนทำความชั่วเสียหาย
2. สนับสนุนให้ทำความดี
3. เมื่อรู้เห็นว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ก็บอกให้เพื่อนรู้
4. แนะนำการดำเนินชีวิตที่ดีให้

บำเพ็ญตนเป็น “มิตรมีใจรัก” มีลักษณะ 4 ประการดังนี้

1. เพื่อนสุขเราสุขด้วย
2. เพื่อนทุกข์เราทุกข์ด้วย
3. เขาคำหนีเพื่อน ช่วยแก้ต่างให้
4. เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

เอกสารประกอบการเรียนที่ 3 เรื่อง เพื่อนในรั้วมหาวิทยาลัย

ให้นักเรียนอ่านเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง เพื่อนในรั้วมหาวิทยาลัย แล้วตอบคำถามตามขั้นตอนของอริยสงฆ์ ในแบบฝึกที่ 3

ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง 29 มีนาคม ประจำปีการศึกษา 2549 เป็นวันสิ้นสุดปีการศึกษาของนักเรียน เป็นวันที่ทุกคนไฝ่ฝันและรอคอยเพื่อจะก้าวสู่รั้วมหาวิทยาลัย หลายคนมีทั้งความรู้สึก ทั้งดีใจที่จบการศึกษาและเศร้าใจ ที่ต้องจากเพื่อนๆ ไป

ปรีดาและปราโมทย์ เป็นเพื่อนที่รักกันมาก ทั้งคู่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ในสถาบันเดียวกันแต่ต่างคณะกัน ทั้งคู่จึงแยกย้ายกันเพื่อศึกษาเล่าเรียน เข้าหอพักอยู่คนละแห่ง ได้แยกย้ายกันเรียนและทำกิจกรรม การคบเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นในระดับมหาวิทยาลัย เป็นการเรียนรู้ที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ปรีดาคบเพื่อนกลุ่มหนึ่งที่แต่งตัวดี มีรถยนต์ส่วนตัวใช้คือ สมชาย กับชาญศักดิ์ มักจะชอบออกเที่ยวเตร่ในเวลาากลางคืนมักเอยปากชวนปรีดาไปด้วยแต่ครั้งแรกๆเขาไม่ได้ไปด้วยจากการที่ปรีดาเรียนเก่งมีห้องพักใกล้เคียงกันเพื่อนทั้งสองคนได้อาศัยให้ปรีดาช่วยในเรื่องการเรียน ช่วยทำรายงาน คั้นคว่า โดยเอยปากให้ค่าตอบแทน ปรีดาได้รับเงินค่าใช้จ่ายจากรอบครัวเดือนละ 7,000 บาท จึงคิดหารายได้พิเศษเพิ่มขึ้นด้วย บางครั้งจึงไม่ปฏิเสธออกเที่ยวเตร่ โดยเพื่อนออกเงินให้ได้เที่ยวเพื่อแลกกับการทำงานให้บ้าง จึงทำให้เขาหลงแสง สี และเสียงเพลงและเริ่มดื่มสุรา และมีเพื่อนจากกลุ่มอื่นๆที่รู้จักกันในสถานบันเทิงที่มีทั้งบุหรีและเหล้าหนักขึ้นจนเขาเริ่มคิดขายในที่สุด เริ่มที่จะขอเงินทางบ้านเพิ่มขึ้น ผลการเรียนตกต่ำ อาจารย์ที่ปรึกษาเรียกมาตักเตือนเรื่องผลการเรียน และสืบทราบว่าเขาคิดยาบ้า จึงต้องส่งจดหมายเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองรับทราบในความประพฤติ

ส่วนเพื่อนที่จบมัธยมปลายด้วยกันคือปราโมทย์ เขามีเพื่อนที่สนิทในมหาวิทยาลัย คือ บัญชา และนรา ซึ่งตั้งใจเรียนและทำกิจกรรมมหาวิทยาลัย เข้าเรียนตรงตามตารางเรียน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับ มักจะแบ่งเวลา และชวนกันเข้าห้องสมุดเพื่อร่วมกันทำงาน ไม่ชอบที่จะไปเที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิงต่างๆทุกคนตั้งเป้าหมายที่จะจบการศึกษาภายใน 4 ปีและจะนำปริญญาไปฝากพ่อ แม่ที่รอคอยอยู่พร้อมกับเป็นวิศวกรซึ่งเป็นอาชีพที่เขารักที่สุด

เมื่อวันนั้นมาถึงปราโมทย์ได้รับปริญญาตามที่เขาหวังไว้ และมีงานทำในบริษัทแห่งหนึ่งส่วนปรีดาเมื่อครอบครัวได้รับทราบการกระทำผิดของลูก พ่อ แม่ เสียใจมาก เขาถูกส่งไปบำบัดยา ต้องหยุดพักการเรียน เหตุการณ์ครั้งนี้ ทำให้ปรีดาคิดอะไรได้มาก จึงมองการคบเพื่อนต้องเลือกคบเพื่อนที่ดี ต้องรู้จักการยับยั้งชั่งใจ การปฏิเสธสิ่งเสพติด แต่ก็สายเกินไปที่จะแก้ไขสำหรับอนาคต

แบบฝึกที่ 3 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

ชื่อเรื่อง เพื่อนในรั้วมหาวิทยาลัย

ชื่อกลุ่ม.....

ชั้น.....

.....ประธานกลุ่ม

สมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

5.....6.....

1. ขั้นทุกข์

- จากเนื้อเรื่องปริศนาได้รับความทุกข์อย่างไร

.....

2. ขั้นสมุทัย

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุใด

.....

3. ขั้นนิโรธ

- มีวิธีการใดบ้างที่จะแก้ปัญหาในข้อ 2 ได้ ถ้าแก้ปัญหาได้จะเกิดผลดีต่อปริศนาและ
 ครอบครัวยังไงบ้าง

.....

4. ขั้นมรรค

- ให้เลือกวิธีที่ดีที่สุดและเสนอแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุผลในข้อ 3

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง หลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตตะ

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ทฤษฎีธรรมมิกัตตะมีความหมายตรงกับข้อใด
 - ก. การสร้างวัดเพื่อผลบุญในภพหน้า
 - ข. การทำความดีปัจจุบัน
 - ค. บุคคลร่วมเกื้อหนุนประ โยชน์กัน
 - ง. ธรรมะที่กล่าวถึงประเภทของประโยชน์
2. ข้อใดไม่ใช่หลักปฏิบัติของทฤษฎีธรรมมิกัตตะ
 - ก. การขยันทำงานประกอบอาชีพ
 - ข. การรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้
 - ค. การคบคนดีเป็นมิตร
 - ง. การมีสัมมาคารวะ
3. การรักษาทรัพย์ที่หามาได้อย่างเหมาะสมควรทำอย่างไร
 - ก. ฝากธนาคารออมสินดอกเบี้ยร้อยละ 6
 - ข. นำเงินเล่นหุ้นเพื่อผลกำไรเพิ่มขึ้น
 - ค. นำเงินเล่นแชร์ลูกโซ่
 - ง. ตั้งบริษัทเครดิตปล่อยเงินกู้
4. สุภาษิตที่ว่า “คบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วนำตัวอัปราชัย” บ่งบอกถึงสิ่งใด
 - ก. ลักษณะของมิตรที่ดี
 - ข. วิธีการเลือกคบมิตร
 - ค. มิตรที่ดีหายากในสังคมปัจจุบัน
 - ง. คนดีเป็นศักดิ์ศรีวงศ์ตระกูล
5. ข้อใดไม่ใช่ผลการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตตะประโยชน์
 - ก. อ้อยเก็บเงินปลูกบ้านใหม่
 - ข. เด็ลมีเพื่อนที่ดีช่วยแนะนำ
 - ค. นุ่มแสดงภาพยนตร์อย่างตั้งใจ
 - ง. แจงถูกสรรพากรทวงภาษี

6. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
- ระมัดระวังการใช้จ่ายให้เหมาะสม
 - ซื้อสิ่งของที่จำเป็นได้เป็นตามต้องการ
 - วางแผนการเรียนให้บุตร
 - ซื้อเครื่องเสียงเงินผ่อน เวลา 12 เดือน
7. ข้อใดคือผลจากการคบเพื่อนที่ดี
- ไม่ได้รับความไว้วางใจ
 - ญาติพี่น้องเดือนร้อน
 - สังคมโดยรวมไม่สงบสุข
 - ถูกทุกข้อ
8. บุคคลทั่วไปชื่นชมว่าปัญญาเป็นคนดี ขยันทำงานในหน้าที่ ความรับผิดชอบ เขาปฏิบัติตามหลักธรรมใด
- สัมมาชีวิตา
 - กัลยาณมิตตา
 - อารักขสัมปทา
 - อุฏฐานสัมปทา
9. มิตรแท้คือบุคคลในข้อใด
- ให้เพื่อนดื่มสุราเพื่อคลายความทุกข์
 - ชวนเพื่อนเข้าห้องสมุดเพื่อค้นคว้ารายงาน
 - ไม่อยากให้เพื่อนสอบตกจึงให้ลอกข้อสอบ
 - ส่งเสริมขุมเพื่อนทะเลาะวิวาทกับกลุ่มอื่น
10. ข้อใดแสดงถึงเหตุผลในการคบเพื่อน
- ป้องกันไม่ให้ตกไปในทางที่เสื่อม
 - ได้ผลประโยชน์จากการคบเพื่อน
 - รู้เล่ห์กลทำให้ไม่ถูกหลอก
 - ช่วยเหลือเพื่อนจากกลุ่มอิทธิพล

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง หลักธรรม (ทฤษฎีธรรมิกัตตะ)

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรหน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ทฤษฎีธรรมิกัตตะหมายถึงอะไร
 - ก. การทำงานที่หวังประโยชน์
 - ข. ประโยชน์จากความสำเร็จ
 - ค. ประโยชน์ในปัจจุบัน
 - ง. การแบ่งผลประโยชน์การทำงาน
2. ความขยันหมั่นเพียรสอดคล้องกับการกระทำใด
 - ก. การทำงานอย่างหนักเอาเอาสู้
 - ข. การทำงานเร่งรีบ
 - ค. การทำงานตลอดไม่หยุดพัก
 - ง. การทำงานเลือกเฉพาะงานที่ชอบ
3. ลัคนามีอาชีพรับราชการ ควรสะสมรักษาทรัพย์อย่างไร
 - ก. ซื้อธนบัตรสะสมทรัพย์
 - ข. นำเงินไปเล่นหุ้นเก็งกำไร
 - ค. ให้เพื่อนกู้เงินเก็บดอกเบี้ยสูง
 - ง. ร่วมหุ้นตั้งบริษัทเครดิต
4. ทุกข้อเป็นคุณธรรมอารักขสัมปทา ยกเว้นข้อใด
 - ก. กิตติเล่นการพนันบอล
 - ข. แววนำเงินบริจาคสร้างโรงพยาบาล
 - ค. ประกอบเสียดาญีให้รัฐ
 - ง. กิ่งแก้วซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล
5. ข้อใดคือความหมายของการประหยัด
 - ก. อยากได้สิ่งใดก็ซื้อสิ่งนั้น
 - ข. สินค้าชนิดใดถูกใจก็ซื้อ
 - ค. รับประทานอาหารมือเดียว
 - ง. ใช้จ่ายน้อยกว่ารายรับ

6. ข้อใดคือผลของการประหยัด
 - ก. มีเพื่อนมากขึ้น
 - ข. มีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้น
 - ค. นำหนักตัวลดลง
 - ง. งดอาหารมือเย็นได้
7. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ในการคบมิตร
 - ก. มนุษย์เป็นสัตว์สังคมอยู่คนเดียวไม่ได้
 - ข. ต้องมีมิตรไว้ช่วยเหลือพึ่งพิง
 - ค. มิตรจะพาเจริญรุ่งเรือง
 - ง. มิตรจะช่วยเหลือแนะนำ
8. การศึกษาคุณธรรมกัลยาณมิตรตลา ช่วยทำให้เรานำความรู้ไปใช้เรื่องใด
 - ก. ประเภทของมิตร
 - ข. ความหมายของมิตร
 - ค. วิธีการเลือกคบมิตร
 - ง. แยกแยะมิตรแท้มิตรเทียม
9. สมชีวิตาหมายถึงการทำตามข้อใด
 - ก. หาได้เท่าไรก็เก็บหมด
 - ข. เหมาะกับกำลังทรัพย์ของคน
 - ค. ใช้อย่างประหยัด
 - ง. ซื้อทุกอย่างที่ต้องการ
10. หลักธรรมที่ภูริทัตมมีกัตถประโยชน์เหมาะกับบุคคลใด
 - ก. ทุกกลุ่มบุคคล
 - ข. นักการเมือง
 - ค. บิดา มารดาผู้ปกครอง
 - ง. นิสิต นักศึกษา

เฉลยแบบทดสอบ
เรื่อง หลักกรรม ทัศนคติ

ก่อนเรียน

1. ข
2. ง
3. ก
4. ข
5. ง
6. ข
7. ง
8. ง
9. ข
10. ก

หลังเรียน

1. ค
2. ก
3. ก
4. ก
5. ง
6. ข
7. ก
8. ค
9. ข
10. ก

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี

แผนการเรียนรู้ที่ 4

สาระ พระพุทธศาสนา ส 33101

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง หลักธรรม (ความอดทน) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

ความอดทนเป็นการรักษาสภาพปกติของตนเอาไว้ ซึ่งได้ผลกระทบทั้งสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา ควบคุมกาย ใจ ให้ปกติและได้รับผลในการนำไปพัฒนาตนเอง ครอบคร้วและสังคมได้ สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงในการประกอบอาชีพต้องอาศัยความอดทนในการทำงาน งานทุกชิ้นไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่จะสำเร็จต้องอาศัยปัญญา และคุณธรรมคือขันติเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ไม่ให้สิ่งแวดล้อมภายนอกมากระทบทั้งร่างกายและจิตใจ การฝึกความอดทนของจิตใจให้เข้มแข็ง มีความอดกลั้นต่ออำนาจกิเลส อำนาจใฝ่ต่ำ ย่อมส่งผลสำเร็จในการทำงานและการดำเนินชีวิต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายของความอดทนได้
2. วิเคราะห์คุณค่าและการแสดงออกถึงความอดทนเห็นประโยชน์ได้
3. เสนอแนวทางการพัฒนาตนและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของความอดทน
2. คุณค่าของความอดทน
3. แนวทางการพัฒนาตน เพื่อปฏิบัติให้มีความอดทน

กระบวนการจัดการเรียนรู้(ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคี)

1. ชี้นำ
 - 1.1 สวดมนต์ไหว้พระทำสมาธิประมาณ 5 นาที
 - 1.2 แจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง ความอดทนเพื่อทดสอบความรู้พื้นฐาน

1.4 เร้าความสนใจ โดยครูเล่าประสบการณ์ การแสดงออกถึงความอดทนให้นักเรียนฟัง ให้นักเรียนอภิปรายถึงคุณค่าของความอดทนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มๆละ 6-7 คน โดยคละนักเรียน กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน ให้แต่ละกลุ่มเลือกตั้ง ประธานและเลขานุการกลุ่ม แจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 4 เรื่อง หลักธรรม ขรവാธรรม (ความอดทน) เพื่อความเข้าใจในสาระ องค์ประกอบต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ในแต่ละกลุ่ม ตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.3.1 ขั้นทบทวน

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม อ่านเอกสารประกอบการเรียนที่ 4 เรื่อง พระเตมีย์ใบ้ เมื่ออ่านจบให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่พบในเรื่อง โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการ และเลขานุการกลุ่ม จดบันทึกการอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ขั้นสมมุติ

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่พบในขั้นทบทวน และวิเคราะห์สรุปลงในแบบฝึกที่ 4 การคิดตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.3.3 ขั้นนิโรธ

นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ค้นคว้าหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางการแก้ปัญหา เพื่อไปสู่เป้าหมาย ในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

2.3.4 ขั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหาที่เก็บรวบรวมได้ในขั้นนิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุดเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทนนำเสนอแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคนทำแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่า โทษและทางออก เรื่องที่ 4 พร้อมส่งตัวแทนออกมานำเสนอการอภิปรายหน้าชั้นเรียน

3. ขั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งแบบฝึกที่ 4 การคิดตามขั้นตอนของอริยสังคีติเรื่อง พระเตมีย์ใบ้เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหาตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

3.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา เพื่อสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักธรรม เรื่อง ความอดทน ไปใช้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนฉบับที่กลงสมุด

3.3 ครูเฉลยการฝึกทักษะการคิด พร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง ความอดทน เพื่อทดสอบความรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อน/หลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้ที่ 4 เรื่อง ความอดทน
3. เอกสารประกอบการเรียนที่ 4 เรื่อง พระเคมีย์ใบ้
4. แบบฝึกที่ 4 การคิดตามขั้นตอนอริยสังคี
5. แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ทดสอบก่อน หลังเรียน
2. ตรวจแบบฝึก
3. ทดสอบทักษะการคิด

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน
2. แบบฝึก
3. แบบฝึกทักษะการคิด

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนใช้เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกตามขั้นตอนของอริยสังคีใช้เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 80
3. แบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน
2. ห้องสมุดกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. สิ่งพิมพ์ เช่น บทความ นิทาน

เอกสารประกอบความรู้ที่ 4
เรื่อง หลักธรรม (ความอดทน)

ความอดทน มาจากคำว่าขันติ หมายถึงการรักษาปกติภาวะของคนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบด้วยสิ่งอันพึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความหนักแน่น ไม่หวั่นไหว ประคับประคองกายและจิตใจให้อยู่ในสภาพเหมือนเดิมได้

ประเภทของความอดทน

1. อดทนต่อความลำบากตรากตรำ เป็นความอดทนต่อสภาพธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ อดทนต่อการทำงาน ไม่โทษเทวดาฟ้าดิน แล้วอ้างเหตุเหล่านี้แล้วไม่ทำงาน
2. อดทนต่อทุกข์เวทนา เป็นความอดทนต่อความเจ็บป่วย ความไม่สบายกาย เมื่อเจ็บป่วยจะไม่ร้องครวญคราง หงุดหงิด ญนเถียงง่าย รู้จักรงับอารมณ์ไว้ได้
3. อดทนต่อความเจ็บใจ อดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ กิริยาวาจาไม่งาม การบีบบังคับจากผู้บังคับบัญชาหรือลูกน้อง คนรอบข้าง ไม่แสดงอาการโกรธออกมา หรือระงับอารมณ์ไว้ได้
4. ความอดทนต่ออำนาจกิเลส เป็นการอดทนต่ออารมณ์อันน่าใคร่ น่าเพลิดเพลินใจ อดทนต่อสิ่งที่เราอยากทำแต่ไม่ควรทำ เช่นอดทนไม่เที่ยวเตร่ ไม่เล่นการพนัน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่คอร์รัปชัน เป็นต้น

วิธีฝึกให้มีความอดทน

1. ต้องคำนึงถึงหิริ โอตตัปปะให้มาก เมื่อมีความละเอียดต่อบาป ความอดทนย่อมจะเกิดขึ้น ดังเรื่องของพระเทมียีไ้
2. ต้องรู้จักตั้งอารมณ์ที่กระทบให้สูงขึ้น
3. ต้องฝึกสมาธิมากๆ เพราะทั้งขันติและสมาธิเป็นคุณธรรมที่เกี่ยวพันกัน
4. มีความสันโดษ พอใจในสิ่งที่ตนมี ตนเองได้ ตนเองเป็นอยู่ในขณะนั้น
5. ใช้ปัญญาพิจารณาว่าสิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควรทำ
6. นำหลักธรรมมาปฏิบัติ เช่นทศพิธราชธรรม ไตรสิกขา

ประโยชน์ของความอดทน

1. ทำให้เป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักใคร่ของคนทั้งหลาย
2. ทำให้ชีวิตมั่นคง ประสบความสำเร็จในชีวิต ทำให้การทำงานลุล่วงไปอย่างสะดวก ไม่ติดขัด ไม่ตกเป็นทาสของสิ่งชั่วร้ายซึ่งอาจทำให้เสียคนได้ง่าย

3. ทำให้ออกกำลังกายและร่วมทำงานด้วย ทำให้ผู้อื่นอบอุ่นใจเมื่อได้ร่วมงาน
ครอบครัวญาติพี่น้องก็สบายใจที่ได้อยู่กับคนออกนอก

4. ออกทนต่อสิ่งชั่วร้าย ไม่หลงในสิ่งผิดทั้งปวง ป้องกันความหายนะได้
โทษของการไม่ออกนอก

1. ทำให้ชีวิตไม่มั่นคง คนที่ไม่มั่นคงจะไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต เป็นคนที่
หนักไม่เอาเบาไม่สู้ ทำงานไม่ลุล่วงไปด้วยดี ไม่สามารถยับยั้งชั่งใจ ไม่ให้ตกเป็นทาสของสิ่ง
ชั่วร้าย จึงทำให้เกิดความเสียหายได้ง่าย

2. เป็นคนงูวาม ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ ไม่มีใครอยากร่วมงานด้วย ไม่มีความไว้
เนื้อเชื่อใจ ไม่สามารถให้ความอบอุ่นมั่นคงแก่บุคคลอื่นได้

3. ไม่มีสง่าราศรี ไม่น่าเกรงขาม เพราะจะใช้อารมณ์ แสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสม
ออกมาเสมอๆ เช่นเมื่อโกรธก็มักจะกล่าววาจาหยาบคาย

เอกสารประกอบการเรียนที่ 4
เรื่อง พระเทมีย์ใบ้

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง “พระเทมีย์ใบ้” แล้วดำเนินการตามขั้นตอนของอริยสงฆ์

เรื่อง พระเทมีย์ใบ้

เมื่อครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงบำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์อยู่ ชาติหนึ่งพระองค์ประสูติเป็นโอรสกษัตริย์ ทรงพระนามว่าพระเทมีย์ ขณะมีพระชนม์ได้ 6-7 ชันษา ได้เห็นพระราชบิดาสั่งประหารโจรโดยใช้ไฟพรอกให้ตาย ด้วยบุญบารมีที่ทำมาดีแล้ว ทำให้พระเทมีย์ระลึกชาติได้ว่าภพในอดีตพระองค์ก็เคยเป็นกษัตริย์และก็เคยประหารโจร ทำให้ตกนรกอยู่ช้านาน จึงคิดว่าถ้าชาตินี้ ถ้าเราต้องเป็นกษัตริย์อีก ก็ต้องฆ่าโจรอีก แล้วก็จะตกนรกอีก

ตั้งแต่นั้นมา พระเทมีย์จึงแกล้งทำเป็นใบ้ ทำเป็นง่อยเปลี้ยเสียขาไม่ขยับเขยื้อนร่างกาย พระราชบิดาจะเอาขนมเอาของเล่นมาล่อ ก็ไม่สนใจ จะเอามาได้ไรมากัด เอาไฟมาเผารอบตัวให้ร้อน เอาช้างมาทำท่าจะแทงก็เฉย ครั้นเมื่อถึงวัยหนุ่ม เอาสาว ๆ สวย ๆ มาล่อ ก็เฉย เพราะคำนึงถึงภัยในนรก หิริ โอตตัปปะเกิดขึ้นเต็มที่ จึงมีความอดทนอยู่ได้

นานวันเข้าพระบิดาเห็นว่า ถ้าเอาพระเทมีย์ไว้ก็จะเป็นกาลกิณีแก่บ้านเมือง จึงสั่งให้คนเอาไปประหารเสียนอกเมือง เมื่อออกมาพ้นเมืองแล้ว พระเทมีย์ก็แสดงตนว่าไม่ได้พิการแต่อย่างใด มีพลังกำลังสมบูรณ์พร้อม แล้วก็ออกบวช ต่อมาพระราชบิดา ญาติพี่น้อง ประชาชนก็ได้ออกบวชตามไปด้วย และได้สำเร็จงานสมาบัติกันเป็นจำนวนมาก

แบบฝึกที่ 4 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่
--

ชื่อกลุ่ม.....

ชั้น.....

.....ประธานกลุ่ม

สมาชิก 1.....2.....

3.....4.....

5.....6.....

1. ขั้นทุกข์

- จากเนื้อเรื่องพระเตมีย์ใบ้ได้รับความทุกข์อย่างไร

.....

2. ขั้นสมุทัย

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุใด

.....

3. ขั้นนิโรธ

- มีวิธีการใดบ้างที่จะแก้ปัญหาในข้อ 2 ได้ ถ้าแก้ปัญหาได้จะเกิดผลคืออย่างไรบ้าง

.....

4. ขั้นมรรค

- ให้เลือกวิธีที่ดีที่สุดและเสนอแนะแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาเพื่อให้บรรลุผลในข้อ 3

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ความอดทน

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ความอดทนมีความหมายอย่างไร
 - ก. มีความมั่นคงหนักแน่น
 - ข. โกรธง่ายหายเร็ว
 - ค. นับหนึ่งถึงสิบจึงตอบได้
 - ง. การยับยั้งชั่งใจตนเองก่อนตัดสินใจ
2. การฝึกความอดทนควรนำหลักธรรม หิริ โอตตัปปะมาใช้เสริมจิตใจอย่างไร
 - ก. ฝึกทำให้ให้มีสมาธิ
 - ข. บินคิดพอใจกับสิ่งที่ตนมีอยู่
 - ค. ละอายเกรงกลัวต่อบาป
 - ง. ใช้ปัญญาไตร่ตรองว่าสิ่งใดควรทำไม่ควรทำ
3. ข้อใดเป็นพฤติกรรมของผู้ที่มีความอดทน
 - ก. ยิ้มแย้มแจ่มใส
 - ข. ไม่ช่างพูดกับบุคคลอื่น
 - ค. ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
 - ง. จิตใจสงบเบิกบาน
4. บุคคลใดต่อไปนี้จะได้รับประโยชน์จากการอดทนมากที่สุด
 - ก. สุดสวຍอดทนต่อการทำงานหนัก
 - ข. สุดเอื้อมอดทนต่อการเล่นเกมส์
 - ค. สุดใจอดทนต่ออากาศหนาวเย็น
 - ง. สุดศรัทธาอดทนต่อการเข้าแถวซื้อสินค้าลดราคา
5. ความอดทนจะได้รับคุณค่าอย่างไร
 - ก. ช่วยให้เล่นดนตรีเก่งขึ้น
 - ข. ช่วยให้เป็นคนประหยัด มัธยัสถ์ขึ้น
 - ค. ช่วยให้มีคนรักใคร่ มีเสน่ห์
 - ง. สำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม

6. บุคคลในข้อใดได้นำความอดทนไปฝึกปฏิบัติ
 - ก. แก้วฝึกตนให้อึดเข้มแข็งไม่เสถียร
 - ข. ก้อยฝึกข่มจิตใจของตนเอง
 - ค. เก่งไม่สนใจเรื่องของคนอื่น
 - ง. สัมอยู่ในที่เงียบๆคนเดียว
7. พฤติกรรมที่แสดงถึงความอดทนต่ออำนาจกิเลสมีลักษณะอย่างไร
 - ก. สมศรีไม่ซื้อเสื้อผ้าเงินผ่อน
 - ข. สมศักดิ์อดทนไม่ไปเรียนพิเศษ
 - ค. สมควรอดอาหารประท้วงทางการเมือง
 - ง. สมชายอดทนต่ออากาศหนาว
8. บุคคลจะได้รับประโยชน์จากการฝึกอดทนต่อการทำงานหนักอย่างไร
 - ก. บิคา-มารดา ปลื้มใจ
 - ข. เพื่อนฝูงเอาแบบอย่างได้
 - ค. คนในสังคมสรรเสริญ
 - ง. มีความสำเร็จในการทำงานฐานะมั่นคง
9. ข้อใดตรงกับสุภาษิต ของผู้มีความอดทน
 - ก. หนักเอาเบาผู้
 - ข. ช้ำ ช้ำ ได้พร้าวเล่มงาม
 - ค. เขียนเสือให้วัวกลัว
 - ง. เขียบขี้ไก่ไม่ฝ่อ
10. ถ้าคนในสังคมมีความอดทนต่อการดำเนินชีวิตจะเกิดผลดีต่อสังคมโดยรวมอย่างไร
 - ก. ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน
 - ข. การทำงานมีประสิทธิภาพมีผลสำเร็จ
 - ค. ไม่มีปัญหาอาชญากรรม
 - ง. ทุกข้อที่กล่าวมา

แบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง ความอดทน
--

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ไก่ขยับขี้ขั่งใจตนเอง ก่อนตัดสินใจ ตรงกับความหมายข้อใด
 - ก. ความอดทน
 - ข. ความซื่อสัตย์
 - ค. ความไม่ประมาท
 - ง. ความมัธยัสถ์
2. หลักธรรมในข้อใดที่นำไปฝึกความอดทนเพื่อเสริมสร้างจิตใจ
 - ก. พรหมวิหาร
 - ข. สังคหวัตถุ
 - ค. ทิหิสุข
 - ง. หิริ โอตตัปปะ
3. ข้อใดต่อไปนี้เป็นไม่ใช่ลักษณะของผู้ที่มีความอดทน
 - ก. เปลี่ยนงานบ่อยๆ
 - ข. จิตใจสงบเบิกบาน
 - ค. เพื่อนอยากทำงานด้วย
 - ง. บิดา-มารดามีความสุข
4. ลักษณะบุคคลใดต่อไปนี้เป็นผู้ขาดความอดทน
 - ก. อ้าพลอดทนต่ออากาศร้อน
 - ข. ประไพโรเฝ้าไข้มารดาที่โรงพยาบาล
 - ค. อรทัยระงับอารมณ์ไม่ได้ใช้คำพูดว่าเพื่อน
 - ง. อำนางเรียนรู้วิชาพลอย่างใส่ใจ
5. คุณค่าที่จะได้รับจากการเป็นผู้มีความอดทนคือข้อใด
 - ก. มีความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม
 - ข. มีผู้นับถือในสังคม
 - ค. มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก
 - ง. ช่วยให้นายจ้างเชื่อถือ

6. ข้อใดต่อไปนี้ไม่ใช่ลักษณะผู้ที่มีความอดทน
 - ก. จอบร้องไห้เมื่อมีเรื่องกระทบใจ
 - ข. วิวอดอาหารเพื่อประท้วงนางงาม
 - ค. ชิงชัยไม่รู้จักข่มจิตใจให้ร้ายผู้อื่น
 - ง. นีวอดทนอ่านหนังสือทั้งคืนเพื่อสอบ
7. สมสวยไม่ซื้อเสื้อผ้าเงินผ่อนที่มีผู้เสนอขาย เป็นผู้อดทนด้านใด
 - ก. อดทนต่อคำพูดเมื่อมีผู้เสนอขาย
 - ข. อดทนต่อความรู้สึกที่มากกระทบ
 - ค. อดทนต่ออำนาจกิเลส
 - ง. อดทนต่อศีลธรรมที่สวยงาม
8. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของความอดทน
 - ก. ไม่มีสง่าราศรี เพราะใช้อารมณ์
 - ข. เป็นคนรู้ว่าไม่มีใครอยากเข้าใกล้
 - ค. ชีวิตไม่มั่นคง ไม่ประสบความสำเร็จ
 - ง. ทุกข้อที่กล่าวมา
9. คำว่า “หนักเอาเบาสู้” เป็นสุภาษิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมเรื่องใด
 - ก. อดทนต่อการทำงาน
 - ข. อดทนคำนิทา
 - ค. อดทนต่อคำวิจารณ์
 - ง. อดทนต่อความเจ็บป่วย
10. ถ้าคนในสังคมขาดความอดทนจะเกิดผลเสียต่อสังคมโดยรวมอย่างไร
 - ก. ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม
 - ข. มีผู้ประพฤติผิดศีลธรรม
 - ค. มีปัญหาครอบครัว
 - ง. ทุกข้อที่กล่าวมา

<p>เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง ความอดทน</p>
--

ก่อนเรียน

1. ก
2. ค
3. ง
4. ก
5. ง
6. ข
7. ก
8. ง
9. ก
10. ง

หลังเรียน

1. ก
2. ง
3. ก
4. ค
5. ก
6. ค
7. ค
8. ง
9. ก
10. ง

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5

สาระ พระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง หลักธรรม (สัมมาอาชีวะ) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สัมมาอาชีวะคือการเลี้ยงชีพที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง การเลี้ยงชีพคือการดำเนินชีวิตด้วยการผลิต การจำหน่ายและการใช้สอย พอเพียงคืออย่างเหมาะสมถูกต้อง สัมมาอาชีวะเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายและประเภทของสัมมาอาชีวะได้
2. วิเคราะห์ถึงโทษของการประกอบอาชีพทุจริตและคุณค่าของอาชีพที่ดีได้
3. นำหลักธรรมสัมมาอาชีวะไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

สาระการเรียนรู้

ความหมายและประเภทของสัมมาอาชีวะ

1. โทษของการประกอบอาชีพทุจริต
2. ประโยชน์ของการประกอบอาชีพสุจริต
3. แนวทางการปฏิบัติตนในการประกอบสัมมาอาชีวะ

กระบวนการจัดการเรียนรู้(ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ)

1. ชำนาญ
 - 1.1 สวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิ 5 นาที
 - 1.2 ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
 - 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐาน
 - 1.4 นำเสนอรูปภาพผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพต่างๆและข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ที่ประกอบอาชีพทุจริตและได้รับโทษ

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มละ 7-8 คนโดยคละนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน ให้นักเรียนเลือกตั้งประธาน และเลขานุการกลุ่ม แจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 5 เรื่อง สัมมาอาชีวะความเข้าใจในสาระ องค์ประกอบต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละกลุ่มตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.3.1 ขั้นทุกซ์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม อ่านเอกสาร ประกอบการเรียนที่ 5 เรื่อง อาชีพค้ำมนุษย์ เมื่ออ่านจบให้สมาชิกแต่ละกลุ่มช่วยอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่พบในเรื่อง โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการ และเลขานุการกลุ่มบันทึกการอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ขั้นสมุทัย

ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุ ของปัญหาที่พบในขั้นทุกซ์ วิเคราะห์ สรุปลงในแบบฝึกที่ 5 ตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

2.3.3 ขั้นนิโรธ

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ค้นคว้าหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อไปสู่เป้าหมาย ในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

2.3.4 ขั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ที่เก็บรวบรวมไว้ได้ในขั้นนิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทนนำเสนอแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคนทำแบบฝึกทักษะ การคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก ส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้น

3. ขั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งแบบฝึกที่ 5 การคิดตามขั้นตอนของอริยสังคีติ เรื่อง อาชีพค้ำมนุษย์ เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ตามขั้นตอนของอริยสังคีติ

3.2 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาเพื่อสร้างความคิดรวบยอดที่เกิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้ นักเรียนจดบันทึกลงสมุด

3.3 ครูเฉลยแบบฝึกทักษะการคิด พร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง สัมมาอาชีพะ เพื่อทดสอบความรู้ตามผล
การเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่

สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้ที่ 5 เรื่อง สัมมาอาชีพะ
3. เอกสารประกอบการเรียนที่ 5 เรื่อง อาชีพค้ามนุษย์
4. แบบฝึกที่ 5 การคิดตามขั้นตอนอริยสังคี
5. แบบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ทดสอบก่อน/หลังเรียน
2. ตรวจแบบฝึก
3. ทดสอบทักษะการคิด

เครื่องมือวัดประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน
2. แบบฝึก
3. แบบฝึกทักษะการคิด

เกณฑ์การวัดผลประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียนใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกตามขั้นตอนของอริยสังคีใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80
3. แบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก ใช้เกณฑ์ผ่านร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียนห้องสมุดประชาชน
2. หนังสือสิ่งพิมพ์ต่างๆ
3. สิ่งพิมพ์ เช่นบทความ นิทาน

เอกสารประกอบความรู้ที่ 5
เรื่อง สัมมาอาชีวะ

สัมมาอาชีวะ เป็นหัวใจของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ สัมมาอาชีวะมักจะมากคู่กับ สัมมาวาจาและสัมมากัมมันตะ สัมมากัมมันตะคือการประกอบการทำงานที่สุจริต ไม่มีโทษ ไม่ผิดศีลธรรมเป็นงานที่หามาด้วยหยาดเหงื่อแรงงานของตนเองตามหลักการหาทรัพย์ที่ดีในพระพุทธศาสนา คือ

1. การขยันทำงาน (อุฏฐานสัมปทา)
2. การประหยัดคอดออม (อารักขสัมปทา)
3. รู้จักคบเพื่อนที่ดี (กัลยาณมิตตา)
4. เลี้ยงชีวิตอย่างเหมาะสม(สมชีวิตา)ตรงกับคำว่า สัมมาอาชีวะในมรรค 8

สัมมาอาชีวะคือการเลี้ยงชีวิตที่เหมาะสมถูกต้องแปลอีกอย่างหนึ่งว่าเศรษฐกิจพอเพียง การเลี้ยงชีวิตก็คือการดำเนินชีวิตด้วยการผลิต การจำหน่าย การใช้สอย คำว่าพอเพียงคืออย่างเหมาะสมถูกต้อง สัมมาอาชีวะเป็นชีวิตที่ประสบความสำเร็จ

อาชีวะสมบัติหมายถึงการเลี้ยงชีวิตหรือมีอาชีพที่ดี ซึ่งตรงกันข้ามกับการเลี้ยงชีวิตที่ไม่ดี เรียกว่าอาชีวะวิบัติ เป็นการประกอบอาชีพที่ไม่ดี อันจะนำชีวิตและจิตใจใกล้เข้าไปสู่หายนะ

อาชีพวิบัติแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. อาชีพวิบัติโดยงานคืองานชนิดนั้นไม่ได้อยู่ในตัวของมัน เช่นการปล้นฆ่า การลักทรัพย์ การค้าของเถื่อน ค้าอาวุธ ค้าสารเสพติด ค้ามนุษย์ เป็นต้น
2. อาชีพวิบัติโดยการกระทำ คืองานดีแต่คนทำชั่ว เช่นงานราชการดีแต่ข้าราชการทุจริตคอร์รัปชัน งานไม่เสียแต่เสียที่คนทำ

วิธีแก้ไข คือจะต้องเลือกงานที่สุจริตและทำด้วยความตั้งใจไม่คดโกง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยสัมมาอาชีวะ หรือเศรษฐศาสตร์แนวพุทธอย่างชัดเจน

สัมมาอาชีวะเป็นการเลี้ยงชีพชอบ การทำมาหากินด้วยอาชีพที่สุจริตคือ

1. งดเว้นจากการประกอบอาชีพที่ใช้วิธีโกงหรือการหลอกลวง การประจบสอพลอ การบีบบังคับขู่เข็ญ
2. งดเว้นการประกอบอาชีพ 5 ประเภท อันได้แก่ ค้ามนุษย์ ค้าอาวุธ ค้าสุราและยาเสพติด การค้ายาพิษและการค้าสัตว์เพื่อฆ่าเป็นอาหาร

สัมมาอาชีวะ เป็นความเพียรแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ คุณข้อนี้จัดเป็นธรรมที่สำคัญของบุคคลที่รักษาศีลและจัดเป็นเครื่องผูกมัดสิกขาบทที่ 2 ให้มั่นคงยิ่งขึ้น เมื่อไม่

มีเครื่องเลี้ยงชีพ ร่างกายก็ขอมกทนอยู่ไม่ได้ ต้องตาย บางคนต้องอาศัยทรัพย์ของเก่าที่มีอยู่ แต่
ถ้าไม่มีรายได้ จะต้องหมด ต้องหันไปสู้ความเป็นคนเลว จึงให้มีความหมั่นขยันแสวงหาเครื่อง
เลี้ยงชีพ ในทางที่ชอบธรรม

เอกสารประกอบการเรียน
เรื่อง อาชีพค้ามนุษย์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเอกสารประกอบการเรียนเรื่อง อาชีพค้ามนุษย์ แล้วแก้ปัญหา ตามขั้นตอนของอริยสงฆ์ในแบบฝึกที่ 5

ณ บ้านโนนสะอาด จังหวัดบุรีรัมย์ สภาพอากาศที่ร้อนจัด ของเดือนเมษายน สภาพความแห้งแล้งขาดน้ำได้รับการกล่าวถึงจากข่าวในโทรทัศน์บ่อยๆ เพื่อรายงานสภาพความแห้งแล้ง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หลังจากช่วงฤดูทำนาผ่านพ้นไปแล้ว งานในหมู่บ้านไม่มีให้ทำ ในช่วงปิดภาคเรียนจึงมีคนแก่ เด็กๆที่ปิดภาคเรียนอยู่บ้าน

ดวงเดือนและดวงดาว 2 พี่น้อง ที่มุ่งหน้าไปยังกรุงเทพเพื่อหางานทำ ดวงเดือนนั้นมีการครอบครัวและมีบุตร 1 คน และหลังจากแยกทางกับสามี การขาดหัวหน้าครอบครัวจึงเป็นภาระที่จะต้องต่อสู้เลี้ยงดู คนในครอบครัว ส่วนดวงดาวหลังจากจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังไม่ได้เรียนเนื่องจากปัญหาการเงินและต้องการที่จะมีงานทำเพื่อช่วยเหลือครอบครัว 6 โมงเย็นหลังจากภาระครอบครัวเสร็จสิ้นในวันนั้น จึงมาขึ้นรถยนต์โดยสารที่สถานีขนส่งประจำอำเภอ เพื่อมุ่งหน้าเข้ากรุงเทพ

5.40 น ของวันใหม่ หลังจากรถถึงสถานีขนส่งหมอชิต จึงเข้าห้องน้ำเพื่อทำธุระส่วนตัว จึงได้พบหญิงวัยกลางคน 2 คนเข้ามาตีสันทิปุดคุย และหลังจากนั้นก็ไม่ได้สติอีกเลย มารู้สึกตัวอีกครั้งเมื่ออยู่บนเรือประมง ที่ลอยอยู่ในน่านน้ำซึ่งก็ไม่ทราบเวลาที่ใดและถูกบังคับให้ขายแรงงาน นานกว่า 6 เดือน โดยไม่ได้ค่าแรงงานและไม่รู้ว่าจะหันหน้าไปพึ่งใคร จึงรวบรวมภาพเหตุการณ์ที่ตนมาอยู่ในเรือจึงรู้ว่าตนนั้นถูกคดขยี้โดยพวกที่มีอาชีพค้ามนุษย์ โดยไม่หวั่นเกรงต่อกฎหมายบ้านเมืองและศีลธรรมใดๆ หากินบนความทุกข์ยากของผู้อื่น บุคคลเหล่านี้จะทำการขบวนการมีหลายคนและทำเป็นขั้นตอน จากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์จะพบว่าพวกค้ามนุษย์ ที่พบเห็นยังมีอีกหลายรูปแบบ อย่างเช่นที่พบข่าวกลุ่มมรดผู้จะตระเวนลักเด็ก โดยไปตามหมู่บ้านและเห็นเด็กเล่นอยู่ มีการเอาขนมเข้าล่อ ให้เงิน และจับตัวขึ้นรถ เพื่อนำเด็กไปกระเวนขอกทานหรือขายต่อแก่ พ่อ-แม่ ที่ไม่มีบุตรและต้องการเด็กมาเลี้ยงดูอุปการะในต่างประเทศ ได้เงินจำนวนมากและที่แปลกกว่านี้พวกค้ามนุษย์ยังมีเป้าหมายไปยังผู้ใหญ่หรือคนแก่ เพื่อล่อลวงหรือตระเวนไล่จับไปขายผ่าตัดเอาอวัยวะในแก่ผู้ที่ร่ำรวยที่รอการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะที่เจ็บป่วย หญิงสาวพวกค้ามนุษย์ก็จะล่อลวงโดยวิธีต่างๆและบังคับค้าประเวณี และขายส่งต่อไปยังต่างประเทศ

สองพี่น้องได้โอกาสเมื่อเรือขึ้นฝั่งได้หนีเพื่อขอความช่วยเหลือและได้นำความไปแจ้งเจ้าหน้าที่ได้รับทราบจึงพบว่าตนเองอยู่ยังต่างประเทศๆหนึ่งและการติดต่อเพื่อขอส่งตัวเธอกลับยัง

ประเทศบ้านเกิดคือเมืองไทยที่เธอบอกถึงความอบอุ่นที่จะได้รับเมื่อมองอีกมุมหนึ่งกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พวกค้ำมนุษย์ที่เห็นเพียงประโยชน์ของตนเอง ซึ่งไม่สมควรที่จะอยู่ในพื้นแผ่นดินไทย

สำนักงานแรงงานแต่ละจังหวัดเป็นหน่วยงานที่ให้ข้อมูล การมีงานทำในแต่ละประเภท มีการสมัครงานและส่งต่อที่ถูกกฎหมายและปลอดภัย ได้ค่าตอบแทนตามขั้นตอนของเงินค่าจ้าง แรงงานตั้งแต่ขั้นต่ำและมากขึ้นตามความสามารถและประสบการณ์ มีสถานที่ฝึกทักษะพัฒนาฝีมือ แรงงานเพิ่มเติมในแต่ละสาขาเพื่อให้มีความรู้ในการทำงานมากขึ้น จะได้ไปทำงานให้เต็มความสามารถ ได้ค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น

จากประสบการณ์ตรงที่เธอได้รับในครั้งนี้ เธอควรจะได้รับช่วยเหลือจากทางราชการ อย่างไม่และและแก้ไขปัญหาชีวิตให้ดำเนินไปได้อย่างไรเพื่อครอบครัวที่อยู่รอดและตั้งกรมอบข้างที่เป็นอันตรายที่จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของนักค้ำมนุษย์

แบบฝึกที่ 5 การคิดตามขั้นตอนของอริยัจจสี่
--

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....
ประธานกลุ่ม

สมาชิก 1..... 2.....
 3..... 4.....
 5..... 6.....

1. **ขั้นทุกข์**

- จากเนื้อเรื่อง อาชีพ้ามนุชย์ดวงเดือนและดวงดาว ได้รับความทุกข์อย่างไร

.....

2. **ขั้นสมุทัย**

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุอะไร

.....

3. **ขั้นนิโรธ**

- มีวิธีการใดบ้างที่จะแก้ปัญหาและถ้าแก้ปัญหาเหล่านี้ได้จะเกิดผลคืออะไร

.....

4. **ขั้นมรรค**

- ให้เลือกวิธีและเสนอแนวทางการปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง สัมมาอาชีพะ

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดต่อไปนี้เป็นความหมายของสัมมาอาชีพะ
 - ก. การประกอบอาชีพทุจริต
 - ข. การประกอบอาชีพที่ตนชอบ
 - ค. การประกอบอาชีพทำได้ทุกวัย
 - ง. การเลี้ยงชีพโดยชอบ
2. บุคคลในข้อใดที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมสัมมาอาชีพะ
 - ก. วัชระลักลอบส่งคนเพื่อขายแรงงาน
 - ข. วัชระซื้อสัตว์ต่องานในหน้าที่ได้รับเงินเดือนเพิ่ม
 - ค. วัชระต่อลงหญิงสาวเพื่อค้าประเวณี
 - ง. วราซึ่งผลไม้ให้ลูกค้าน้ำหนักขาดทุกครั้ง
3. นุณเลี้ยงได้ชื่อว่าประกอบอาชีพด้วยความขยันขันแข็งตรงกับหลักธรรมใด
 - ก. สมชีวิตา
 - ข. สัมมาวาจาเมะ
 - ค. อุตฺถานสัมปทา
 - ง. อารักขสัมปทา
4. นารีทุจริตต่องานในหน้าที่มักหลบเลี่ยงงาน ทำงานไม่เต็มความสามารถ จะมีผลต่อคนอย่างไร
 - ก. เพื่อนร่วมงานไม่อยากทำงานด้วย
 - ข. งานออกมามีประสิทธิภาพ
 - ค. นายจ้างไว้ใจให้เงินเดือนเพิ่ม
 - ง. ผู้อื่นเอาเป็นแบบอย่างได้
5. ข้อใดต่อไปนี้มี ความถูกต้องสอดคล้องกัน
 - ก. สัมมาอาชีพะ : การทำงานเลี้ยงชีวิตไม่ดี
 - ข. อาชีพะวิบัติ : การเลี้ยงชีวิตอาชีพทุจริต
 - ค. อาชีพะวิบัติ : การเลี้ยงอาชีพสุจริต
 - ง. สัมมาอาชีพะ : เศรษฐกิจพอเพียง

6. หลักธรรมที่สอดคล้องกับการประกอบอาชีพที่ดีคือข้อใด
 - ก. ความซื่อสัตย์
 - ข. การพึ่งตนเอง
 - ค. ความมั่งคั่ง
 - ง. ความไม่ประมาท
7. อาชีพวิบัติ โดยการกระทำคืออะไร
 - ก. งานที่ทำดีแต่บุคคลที่ทำงานนั้นไม่ดี
 - ข. ทั้งงานและผู้ที่ทำงานนั้นดี
 - ค. งานนั้นไม่ดีและคนทำงานไม่ดี
 - ง. งานไม่ดีแต่คนทำงานดี
8. ผลเสียของผู้ประกอบอาชีพทุจริตคือข้อใด
 - ก. บิดา-มารดาเสียใจในการกระทำ
 - ข. เพื่อนบ้านไม่อยากคบด้วย
 - ค. ถูกตำรวจจับเพราะทำผิดกฎหมายบ้านเมือง
 - ง. ไม่ได้งานทำเพราะทำผิดกฎหมายบ้านเมือง
9. บุคคลในข้อใดนำหลักธรรมสมาอาชีวะไปใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. ลุงบุญชูมีอาชีพปลูกไม้ประดับจำหน่าย
 - ข. ป้าแหวดาวคอยรับใช้ส่งอาหารให้นักการพนัน
 - ค. ลุงบรรจงล่าสัตว์ป่ามารับประทาน
 - ง. ลุงประจักษ์ถอบตัดไม้เพื่อสร้างบ้าน
10. การประกอบอาชีพสุจริตย่อมเกิดผลดีต่อสังคม หรือประเทศโดยรวมอย่างไร
 - ก. มีผู้อพยพเข้ามาประกอบอาชีพมากขึ้น
 - ข. สังคมสงบสุขไม่มีปัญหาอาชญากรรม
 - ค. ประเทศชาติมีพลเมืองที่ดี สังคมมีสุข ไม่คอร์รัปชัน
 - ง. คนในสังคมร่ำรวย มีเศรษฐกิจดี

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง สัมมาอาชีพะ

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. สัมมาอาชีพะหมายถึงข้อใด
 - ก. การประกอบอาชีพที่สุจริตมีความสำเร็จ
 - ข. การประกอบอาชีพยึดแนวทางสมัยโบราณ
 - ค. การประกอบอาชีพทุจริตมีความสำเร็จ
 - ง. การประกอบอาชีพก้าวหน้าทันสมัยในยุคปัจจุบัน
2. ข้อใดต่อไปนี่ที่ปฏิบัติคนเหมาะสมสอดคล้องกับสัมมาอาชีพะ
 - ก. สุภาพระกอบอาชีพปลูกไม้ประดับขาย
 - ข. ทองดีซื้อขายของหนีภาษีใกล้ชายแดน
 - ค. ทองมี ทำ วี ซี ดี ปลอมขายในราคาสูง
 - ง. เรวดีล่อลวงเพื่อนหญิงเพื่อค้าประเวณี
3. ใครคือบุคคลที่รู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้
 - ก. วัชรินทร์ไม่ชอบเล่นการพนัน
 - ข. วิวัฒน์ชวนเพื่อนลงทุนเล่นหุ้น
 - ค. วัชรานำเงินไปเที่ยวเตร่บ่อยๆ
 - ง. วสันต์ชอบเล่นพนันฟุตบอล
4. วันทนา ทำเอกสารปลอมเบิกจ่ายเงินไปใช้ส่วนตัว เมื่อถูกจับได้จะมีผลอย่างไร
 - ก. เพื่อนๆเห็นใจเพราะยากจน
 - ข. ถูกแจ้งข้อหายกยอกทรัพย์
 - ค. หลายคนแปลกใจที่สามารถทำได้
 - ง. พนักงานอื่นเอาเป็นแบบอย่าง
5. สัมมาอาชีพะแปลอีกอย่างหนึ่งว่าเศรษฐกิจพอเพียง หมายความว่าอย่างไร
 - ก. ดำเนินชีวิตด้วยการผลิต จำหน่ายอย่างเหมาะสม
 - ข. ผลิตสินค้าจากโรงงานเพื่อส่งออกเท่านั้น
 - ค. ดำเนินกิจการ โดยกู้เงินจากต่างประเทศ
 - ง. ผลิตด้วยมือเป็นสินค้าหัตถกรรมส่งออก

6. ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมในข้อใดสอดคล้องกับการประกอบอาชีพที่ดี
 - ก. สมรใช้เวลาว่างพิมพ์งานที่รับจ้างในบริษัท
 - ข. สุภาพมาทำงานสายและกลับบ้านก่อนเวลา
 - ค. วจีเป็นลูกจ้างที่ซื้อสตัคค์ตลอด 10 ปี
 - ง. บุญมีทะเลาะวิวาทกับเพื่อนร่วมงาน
7. อาชีพวิบัติโดยการกระทำหมายถึงอะไร
 - ก. งานที่ทำไม่ดีแต่คนทำงานเป็นคนดี
 - ข. งานที่ทำดีแต่คนทำคอรัปชั่น
 - ค. งานที่ทำดีคนทำงานเป็นคนดีซื้อสตัคค์
 - ง. งานที่ทำไม่ดีคนทำงานทุจริต
8. อาชีพวิบัติโดยงานหมายถึงข้อใด
 - ก. งานที่ไม่ได้อยู่ในงานนั้น
 - ข. งานที่ดีอยู่ในตัวของมันเอง
 - ค. งานนั้นมีทั้งดีและไม่ได้อยู่ในตัว
 - ง. ไม่มีข้อใดถูกต้อง
9. การประกอบอาชีพทุจริตทำให้เกิดผลเสียอย่างไร
 - ก. บิดา-มารดาเสียใจต่อการกระทำของบุตร
 - ข. มีฐานะร่ำรวย มั่นคง
 - ค. มีผู้ยกย่องนับถือในสังคม
 - ง. ครอบครัวมีความสุข จากการมีทรัพย์สิน
10. บุคคลในข้อใดนำหลักสัมมาอาชีพะไปใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. สมส่วนเปิดร้านให้นักเรียนเล่นเกมส
 - ข. สมศักดิ์เปิดให้เช่าวัดอุโมงค์ราคาแพง
 - ค. สมชายทำสวนองุ่นที่ตนชอบ
 - ง. สมหวังให้กู้ยืมเงินดอกเบี้ยร้อยละสิบ

เฉลยแบบทดสอบ
เรื่อง หลักกรรมสัมมาอาชีวะ

ก่อนเรียน

1. ง
2. ข
3. ก
4. ก
5. ง
6. ก
7. ก
8. ค
9. ก
10. ค

หลังเรียน

1. ก
2. ก
3. ก
4. ข
5. ก
6. ค
7. ข
8. ค
9. ก
10. ค

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6

สาระ พระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง หลักกรรม (สุขของคฤหัสถ์) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

สุขของคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือน ประกอบด้วยกรรมมีหลักทรัพย์เป็นหลักประกันชีวิต โดยกำลังความขยันหมั่นเพียร การบริโภคใช้จ่ายทรัพย์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น สุขเกิดจากการไม่มีหนี้และความประพฤติที่ไม่มีโทษ การขาดหลักธรรมย่อมทำให้ขาดสุข การนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย่อมส่งผลดีทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายของสุขของคฤหัสถ์ได้
2. วิเคราะห์ถึงโทษของการขาดและคุณค่าของการมีหลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ได้
3. นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของสุขของคฤหัสถ์
2. ประโยชน์ของผู้ปฏิบัติตามและผู้ขาดหลักธรรมสุขของคฤหัสถ์
3. แนวทางการปฏิบัติตนตามหลักธรรม การนำไปใช้

กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสัจสี่)

1. ชำนาญ

- 1.1 สวดมนต์ไหว้พระ ทำสมาธิประมาณ 5 นาที
- 1.2 การแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
- 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง สุขของคฤหัสถ์ เพื่อทดสอบความรู้

พื้นฐาน

- 1.4 นำเสนอข่าวในเหตุการณ์ปัจจุบัน สุขของคฤหัสถ์ (สุขจากการไม่มีหนี้) แล้วให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

2. ชั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสังคี

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มๆละ 6-7 คน โดยคละนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อนนักเรียนเลือกตั้งประธานและเลขานุการ แจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 6 เรื่อง สุขของคฤหัสถ์ เพื่อ ความเข้าใจในสาระ องค์ประกอบต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละกลุ่มตามขั้นตอนของอริยสังคี

2.3.1 ชั้นทุกข์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านเอกสาร ประกอบการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง การมีหนีเป็นทุกข์ในโลก เมื่ออ่านจบให้สมาชิก แต่ละกลุ่มช่วยอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่พบในเรื่อง โดยประธานกลุ่ม ดำเนินการและเลขานุการกลุ่มบันทึก การอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ชั้นสมุทัย

ให้นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุ ของปัญหาที่พบในชั้นทุกข์ และวิเคราะห์สรุปลงในแบบฝึกที่ 6 ตามขั้นตอนของอริยสังคี

2.3.3 ชั้นนิโรธ

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ที่เก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน อภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อไปสู่เป้าหมาย ในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

2.3.4 ชั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ที่เก็บรวบรวมไว้ได้ในชั้นนิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทนมานำเสนอวิธีปฏิบัติ ในการแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคน ทำแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก พร้อมส่งตัวแทนมานำเสนอผลการอภิปรายหน้าชั้นเรียน

3. ชั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่ม ส่งแบบฝึกที่ 6 การคิดตามขั้นตอนอริยสังคี เรื่องสุขของคฤหัสถ์(การไม่มีหนี้) เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ตามขั้นตอนของอริยสังคี ที่ใช้การสอนแบบอริยสังคี

3.2 ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา เพื่อสร้างความคิดรวบยอด ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงได้ นักเรียนจดบันทึกลงสมุด

3.3 ครูเฉลยแบบฝึกทักษะการคิด พร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่องสุขของคฤหัสถ์ เพื่อทดสอบความรู้ ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อน หลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้เรื่อง สุขของคฤหัสถ์
3. เอกสารประกอบการเรียนที่ 6 เรื่อง การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก
4. แบบฝึกที่ 5 การคิดตามขั้นตอนแบบอริยสัจสี่ เรื่องการมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก
5. แบบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. ตรวจสอบแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. ตรวจสอบแบบฝึก
3. ตรวจสอบแบบวัดทักษะการคิด

เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน
2. แบบฝึกที่ 5
3. แบบวัดทักษะการคิด

เกณฑ์การวัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียนใช้เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกการคิดแบบอริยสัจสี่ใช้เกณฑ์การผ่าน ร้อยละ 80
3. แบบทดสอบทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน
2. ห้องสมุดกลุ่มสาระ สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม
3. สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ บทความ นิตาน

เอกสารประกอบความรู้ที่ 6
เรื่อง สุขของคฤหัสถ์

สุขของคฤหัสถ์ 4 คือผู้ครองเรือนสี่ประการ

1. อตติสุข สุขจากการมีทรัพย์ มีหลักประกัน โดยกำลังความขยันหมั่นเพียร
2. โภคสุข สุขจากการบริโภคหรือใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ ให้เกิดประโยชน์ทั้งตนและผู้อื่น
3. อนณสุข สุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ ไม่ต้องทุกข์ใจเป็นกังวล
4. อนวัชชสุข สุขเกิดจากการประพฤติน่าเป็นโทษ

ความสุขของผู้ครองเรือน

เป็นหลักธรรมสำหรับฆราวาสหรือผู้ครองเรือน เพื่อให้เกิดประกอบสุขทั้งแก่ตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ประเทศชาติ ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ

1. สุขจากการมีทรัพย์ เพราะได้จากอาชีพที่สุจริตและรู้จักรักษาทรัพย์ที่หามาได้
2. สุขจากการใช้ทรัพย์ ใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ เพื่อบำรุงความสุขของชีวิตตามสมควร
3. สุขจากการไม่มีหนี้ ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว จนเกินกำลังที่จะชดใช้ได้
4. สุขและความประพฤติน่าไม่มีโทษ เช่น ไม่หมกมุ่นอบายมุข ไม่คบนักเลงพนัน

สุขของคฤหัสถ์ (กามโภคีสุข) 4 คือ

1. อตติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือมีความภูมิใจ เอิบอิ่มและอุ่นใจว่าตนมีโภคทรัพย์ ที่ได้มาด้วยนำพิกน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตนและโดยชอบธรรม
 2. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรมนั้น เลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัว เลี้ยงผู้ที่ควรเลี้ยงและบำเพ็ญคุณประโยชน์
 3. อนณสุข สุขเกิดเกิดจากการไม่เป็นหนี้ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่า ตนเป็นไทยไม่มีหนี้สินใคร
 4. อนวัชชสุข สุขจากความประพฤติน่าไม่มีโทษ คือความภูมิใจ เอิบอิ่มใจว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใครติเตียนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ
- จำนวนสุข 4 อย่างอนวัชชสุขมีค่ามากที่สุด

เอกสารประกอบการเรียนที่ 6
เรื่อง การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเอกสารประกอบการเรียน แล้วแก้ปัญหาตามขั้นตอนของอริยสัจสี่ ในแบบฝึกที่ 6

รู้เป็นบุตรคนที่ 4 ของครอบครัว จากจำนวน 5 คน บิดาเสียชีวิตไปแล้ว ส่วนมารดาที่แก่ชราอาศัยอยู่กับลูกๆ อาชีพปัจจุบันเธอเปิดร้านขายของชำ ตึกแถว 2 ชั้น เผื่อครุ่นคิดถึงเรื่องในครอบครัวปัญหาเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้ท้อใจจากหนี้สินที่เกิดขึ้น และได้หวนคิดถึงข้อความที่บิดาเขียนไว้ว่า “การเป็นหนี้เป็นทุกข์ในโลก” จากบ้านหลังเดิม บนไม้กระดานข้างฝาบ้าน เป็นการเขียนเตือนใจลูกๆ ให้นำมาใช้ในการดำเนินชีวิต แต่รู้ก็ไม่สามารถนำมาใช้อย่างเป็นผล

หลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและรอสอบบรรจุเข้าทำงาน จากการใช้ความพยายามหลายครั้งก็ไม่ประสบความสำเร็จ ต่อมาเธอได้แต่งงานมีครอบครัวและได้ติดตามสามี ซึ่งบรรจุเข้ารับราชการที่อำเภอแห่งหนึ่งในต่างจังหวัด เธอจึงติดตามสามีไปทำหน้าที่แม่บ้าน ในขณะที่นั้นจึงมีรายได้จากสามี การเป็นหนี้เริ่มแรกของครอบครัว เป็นเงินสวัสดิการที่หน่วยงานให้กู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวและญาติพี่น้องที่เดือดร้อน จึงทำให้เงินเดือนแต่ละเดือนเหลือจ่ายน้อยลง หลังจากทำงานได้ระยะหนึ่ง จึงคิดหาอาชีพให้กับตนเอง สามีจึงนำครอบครัวย้ายมาที่บ้านเกิด พร้อมกับลูกเล็กๆอีก 1 คน

การเริ่มต้นหาอาชีพให้แก่ตนเอง ย่อมต้องใช้เงินเพื่อการลงทุน ซึ่งก็จะมีที่ดินของครอบครัว พ่อแม่ซึ่งเป็นส่วนรวม ได้นำเข้าธนาคารเพื่อผ่อนตึกแถว 2 ชั้น ทำเลดี จำนวนเงิน 900,000 บาทและส่งเงินกับธนาคาร และนำเงินส่วนหนึ่งลงทุนซื้อของเข้าร้าน และต้องซื้อรถยนต์เพื่อเป็นพาหนะในการซื้อของเข้าร้าน การค้าเริ่มแรกไปได้ด้วยดี ต่อมาระยะหลังเศรษฐกิจซบเซา มีร้านค้าใหญ่ๆ เปิดขึ้นหลายร้าน เงินที่ส่งธนาคารมีปัญหา เธอจำเป็นต้องหมุนเงินนอกระบบและบัตรเครดิต มาใช้ จำนวน 500,000 บาท เพื่อลงทุนซื้อของเข้าร้าน และดอกเบียธนาคาร

ทุกวันนี้รู้มีชีวิตที่ขาดอิสระภาพ เธอเล่าว่าไม่มีเงินไม่มีเวลาที่จะไปพักผ่อนทั้งกับลูกๆ และสามี ต้องเผื่อร้านขายของ แม้อายุจะเพิ่มขึ้น เมื่อไม่สบายบางครั้งต้องอดทนเปิดร้าน ทำงานทำบัญชี ในแต่ละเดือนต้องใช้หนี้อะไรบ้าง และจะต้องหาเงินเข้าร้านเดือนละเท่าไร จึงจะเพียงพอกับดอกเบี้ยและเงินต้นที่จะลดลงบ้าง

ปัจจุบันเธอมีหนี้สินประมาณร่วม 3 ล้าน เธอจะอย่างไรกับหนี้สินนี้ที่จะปลดปล่อยให้ชีวิตในบ้านปลายได้มีความสุขแบบพอเพียง เธออยากจะทำภาระหน้าที่ ตรงหน้าเพื่อค้นหาความสงบสุขด้านจิตใจ ไม่ต้องเจอภาระที่หนักอึ้งเหมือนปัจจุบัน เธอควรจะดำเนินชีวิตอย่างไร

แบบฝึกที่ 6 การคิดแบบขั้นตอนของอริยสัจสี่
เรื่อง การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....
.....ประธานกลุ่ม

สมาชิก

1.....2.....

3.....4.....

5.....6.....

1. ขั้นทุกข์

- จากเนื้อเรื่อง ได้รับความทุกข์อย่างไร

.....
.....
.....

2. ขั้นสมุทัย

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุอะไร

.....
.....
.....

3. ขั้นนิโรธ

- มีวิธีใดบ้างที่จะแก้ปัญหาและถ้าแก้ปัญหาเหล่านั้นได้จะเกิดผลดีอย่างไร

.....
.....
.....

4. ขั้นมรรค

- ให้เลือกวิธีและเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

.....
.....
.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง สุขของภฤหัสถ์

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดหมายถึงสุขของภฤหัสถ์
 - ก. การเข้าถึงความสุขของผู้ครองเรือน
 - ข. ความสุขจากการใช้จ่ายทรัพย์
 - ค. ความสุขจากการไม่มีหนี้สิน
 - ง. ความสุขจากการมีญาติมิตรดี
2. ข้อใดไม่ใช่ผลจากการประพฤติตามหลักธรรมสุขของภฤหัสถ์
 - ก. แวดวงสุขจากการขายเครื่องประดับ
 - ข. มยุรีมีความสุขจากการสร้างบ้านหลังใหม่
 - ค. มาลีทำงานขยันจึงได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้น
 - ง. สุรีมีมิตรที่ศึคคอยแนะนำตักเตือนไม่ให้ทำชั่ว
3. ข้อใดไม่ใช่การปฏิบัติตนตามคุณธรรมอนนสุข
 - ก. วิทยาพอใจในรถยนต์คันเดิม
 - ข. วาณิชอาศัยอยู่ในบ้านพักของทางราชการ
 - ค. สมชายเปิดร้านส้มตำรายได้ดี
 - ง. สมยศใช้จ่ายเงินเกินรายรับแต่ละเดือน
4. บุคคลที่ปฏิบัติตนตามหลักธรรมอนนสุข ย่อมจะเกิดผลอย่างไร
 - ก. ครอบครัวยมีความสุข ไม่ต้องกังวล
 - ข. ทุกข์ใจเมื่อมีเจ้าหนี้มาทวงหนี้
 - ค. ครอบครัวยไม่ปลอดภัยในการดำรงชีวิต
 - ง. เพื่อนฝูงไม่อยากคบด้วย
5. บุคคลใดต่อไปนี้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมโภคสุขได้อย่างเหมาะสม
 - ก. วัชรินทร์มีความสุขจากการซื้อรองเท้าคู่ใหม่
 - ข. วรรณานำบิดา-มารดา ไปทานข้าวนอกบ้าน
 - ค. สมชายพาเพื่อนไปตกปลาเพื่อเป็นอาหาร
 - ง. ถูกทั้ง ก. และ ข.

6. ลักษณะรอมณสุขที่สอดคล้องกับความพอเพียงคือข้อใด
 - ก. ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย
 - ข. สุขใจนอกจากความสงบไม่มี
 - ค. การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก
 - ง. ประทีปเป็นแสงสว่างแห่งชีวิต
7. ข้อใดต่อไปนี้เป็นกล่าวถึง โภคสุขไม่ถูกต้อง
 - ก. ซื้อสุราดื่มเพื่อความสุขกับเพื่อน
 - ข. บริจาคเงินแก่เด็กพิการบ้านปากเกร็ด
 - ค. นำเงินบริจาคสร้างวัดหนึ่งหมื่นบาท
 - ง. บริจาคที่ดินแก่โรงพยาบาล
8. ข้อใดต่อไปนี้เป็นควรจัดออกไปเพื่อนำลักษณะรอมณสุขมาใช้ได้อย่างได้ผล
 - ก. ความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย
 - ข. ความโลภอยากได้
 - ค. การปล่อยวาง
 - ง. ถูกทุกข้อ
9. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นนำหลักอรรถิสุขมาใช้อย่างไม่เหมาะสม
 - ก. มานะขยันขันแข็งในการจับสัตว์ป่ามาขาย
 - ข. มานีขายเสื้อผ้าตลาดนัดทุกครั้ง
 - ค. มานัดขายผลไม้ที่ตลาดทุกวัน
 - ง. มานีทำงานรับจ้างแม้แต่อากาศจะร้อน
10. ถ้าคนในครอบครัวใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่มีหนี้สิน จะเกิดผลคืออย่างไร
 - ก. ชุมชนเข้มแข็งประชาชนมีความสุข
 - ข. ครอบครัวขาดความสุขในการใช้จ่ายเงิน
 - ค. อนาคตของบุตรไม่ก้าวหน้า
 - ง. ครอบครัวไม่ทันยุคโลกาภิวัตน์

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง สุขของคฤหัสถ์

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. หลักธรรมสุขของคฤหัสถ์หมายถึงอะไร
 - ก. การเข้าถึงสุขของผู้ครองเรือน
 - ข. การเข้าถึงความสุขของนักบวช
 - ค. การเข้าถึงสุขของอุบาสก อุบาสิกา
 - ง. การเข้าถึงสุขของภิกษุณี
2. ทุกข้อเป็นความสุขของคฤหัสถ์ ยกเว้นข้อใด
 - ก. อคติสุข สุขจากการมีทรัพย์ที่หามาได้
 - ข. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์
 - ค. อนนตสุข สุขจากการไม่มีหนี้
 - ง. กัลยาณสุข สุขเกิดจากการมีมิตรดี
3. ข้อใดไม่ใช่ การประพฤตินให้มียุคุณธรรมข้ออนนตสุข
 - ก. ลงทุนทำร้านอาหารตามกำลังทรัพย์
 - ข. ปฏิบัติตนตามหลักธรรมการพึงตนเอง
 - ค. ยืมเงินเพื่อน เพื่อเที่ยวกลางคืน
 - ง. ใช้จ่ายเงินเหมาะสมกับรายรับ
4. ข้อใดกล่าวถึง โภคสุขได้อย่างถูกต้อง
 - ก. ใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์
 - ข. เลี้ยงดูเพื่อนฝูงบ่อยๆ
 - ค. บริจาคเงินเพื่อแข่งขัน
 - ง. ซื้อสุราดื่มเพื่อความสุข
5. ข้อใดไม่ใช่การปฏิบัติตน ตามคุณธรรมข้ออติสุข
 - ก. ขยันขันแข็งในการทำงาน
 - ข. ทำงานเต็มกำลังความสามารถ
 - ค. ไม่เลือกงานหนักเอาเบาผู้
 - ง. ค้าสิ่งผิดกฎหมายเพื่อให้มีเงิน

6. บุคคลใดได้รับโทษจากการประพฤติ วชิกรรมไม่เหมาะสม
 - ก. ก้องได้รับบาดเจ็บเมื่อด่าว่าเพื่อน
 - ข. ครูยกย่องเก่งที่พูดไพเราะ
 - ค. แจงไม่นินทาเพื่อน เพื่อนจึงไว้วางใจ
 - ง. วรณเพื่อนๆอยากให้เข้ากลุ่มทำงาน
7. บุคคลใด นำหลักโภคสุขมาใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. ชิดชนนำเงินฝากธนาคารทั้งหมด
 - ข. อัญชันไม่ชอบทำบุญ
 - ค. แวควาวไม่ต้อนรับผู้มาเยี่ยม
 - ง. นิ่มนวลฝากเงินสมทบกองทุนหมู่บ้าน
8. บุคคลกลุ่มใดควรนำหลักธรรมสุขของคฤหัสถ์ (ความไม่มีหนี้) ไปใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. หัวหน้าครอบครัว
 - ข. นักเรียน นักศึกษา
 - ค. ผู้บริหารประเทศ
 - ง. ทุกกลุ่มอาชีพ
9. บุคคลใด นำหลักโภคสุขมาใช้อย่างไม่เหมาะสม
 - ก. เก็บสะสมเงินไว้ที่บ้านเพื่อความสุข
 - ข. บริจาคเงินเข้ามูลนิธิเด็กค้อยโอกาส
 - ค. นำบิดา มารดาไปพักผ่อนต่างจังหวัด
 - ง. ชื่อนาฬิกาเป็นของขวัญให้ตนเองที่สอบผ่าน
10. ข้อใดเป็นผลการปฏิบัติตามคุณธรรมอนนุสุข
 - ก. มีอิสระในการดำเนินชีวิต
 - ข. มีผู้ปองร้ายเพราะไม่ใช่หนี้
 - ค. วิตกกังวลชีวิตไม่มีความสุข
 - ง. ขาดการวางแผนการเรียนแก่บุตร

เฉลยแบบทดสอบ เรื่อง หลักธรรม (สุขของคฤหัสถ์)

ก่อนเรียน

1. ง
2. ข
3. ง
4. ก
5. ง
6. ค
7. ก
8. ง
9. ก
10. ก

หลังเรียน

1. ก
2. ง
3. ค
4. ก
5. ง
6. ก
7. ง
8. ง
9. ก
10. ก

แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7

สาระพระพุทธศาสนา

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

เรื่อง หลักกรรม (ความมัจฉัตถ์) เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง

เวลา 2 ชั่วโมง

สาระสำคัญ

มัจฉัตถ์เป็นการไม่ทำอะไรเกินพอดี ไม่ใช่จ่ายเกินพอดี แต่ก็ไม่เร้นแค้น ไม่ได้ขาดแคลนจนเกินไป ความมัจฉัตถ์ที่เกี่ยวกับการใช้จ่าย คือการใช้จ่ายที่พอเหมาะ พอดี ประหยัด อดออม การทำบัญชีรายรับรายจ่าย เพื่อให้มีเงินเก็บไว้ใช้ในอนาคตเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้เงินในอนาคต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัวในอนาคต

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมายของมัจฉัตถ์ได้
2. วิเคราะห์ถึงประโยชน์ของมัจฉัตถ์ โทษของการขาดความมัจฉัตถ์
3. นำหลักกรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต

สาระการเรียนรู้

1. ความหมายของมัจฉัตถ์
2. ประโยชน์ของมัจฉัตถ์ โทษของการขาดความมัจฉัตถ์
3. การนำหลักมัจฉัตถ์ไปใช้ในการดำเนินชีวิต

กระบวนการจัดการเรียนรู้(ด้วยวิธีการสอนแบบอริยสังคีติ)

1. ชำนาญ
 - 1.1 สวดมนต์ ไหว้พระทำสมาธิประมาณ 5 นาที
 - 1.2 ครูแจ้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง
 - 1.3 นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง ความมัจฉัตถ์ เพื่อทดสอบ

ความรู้พื้นฐาน

1.4 นำเสนอ ตัวอย่างผู้ประสบความสำเร็จในชีวิต ที่รู้จักการประหยัดคอดออม
นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหา โดยการใช้ขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มๆละ6-7 คน โดยคละนักเรียน กลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง
กลุ่มอ่อน ให้นักเรียนเลือกตั้งประธานและเลขานุการกลุ่ม แจกเอกสารประกอบความรู้ที่ 7 ความ
เข้าใจสาระ องค์ประกอบต่างๆ

2.3 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละกลุ่มตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.3.1 ขั้นทุกข์

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม อ่านเอกสารประกอบการเรียนที่ 7 เมื่ออ่านจบให้สมาชิก
แต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปรายปัญหาต่างๆ ที่พบในเรื่อง โดยมีประธานกลุ่มดำเนินการและเลขากลุ่ม
บันทึกการอภิปรายและสรุปผล

2.3.2 ขั้นสมุทัย

ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุ ของปัญหาที่พบในขั้นทุกข์ และวิเคราะห์สรุปลง
ในแบบฝึกที่ 7 การติดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่

2.3.2 ขั้นนิโรธ

นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ค้นคว้าหาข้อมูล เก็บรวบรวม
ข้อมูล ร่วมกันอภิปรายหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อไปสู่เป้าหมาย ในการแก้ปัญหาที่ตั้งไว้ด้วยวิธีที่
หลากหลาย

2.3.3 ขั้นมรรค

แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ เปรียบเทียบแนวทางแก้ปัญหา ที่เก็บรวบรวมไว้ในขั้น
นิโรธ มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ส่งตัวแทน
นำเสนอแนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่เลือกนั้น หน้าชั้นเรียน

2.4 นักเรียนในกลุ่มแต่ละคนทำแบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณโทษและทาง
ออก ส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

3. ขั้นสรุปผล

3.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งแบบฝึกที่ 7 การติดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่ เรื่อง
ความมั่งคั่ง เพื่อตรวจสอบความสามารถในการแก้ปัญหา ตามขั้นตอนของอริยสัจสี่ ที่ใช้การ
สอนแบบอริยสัจสี่

3.2 ครูนักเรียนร่วมกันสรุปการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหา เพื่อสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดแก่ผู้เรียน ให้สามารถนำหลักกรรมไปใช้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจแบบพอเพียงได้ นักเรียนจดบันทึกลงสมุด

3.3 ครูเฉลยแบบฝึกทักษะการคิด พร้อมสรุปการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง ความมั่งคั่ง เพื่อทดสอบความรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. เอกสารประกอบความรู้ที่ 7 ความมั่งคั่ง
3. เอกสารประกอบการเรียนที่ 7 เรื่อง ความมั่งคั่ง
4. แบบฝึกที่ 7 การคิดตามขั้นตอนอริยสังคี
5. แบบวัดทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก

กระบวนการวัดและประเมินผล

วิธีการวัดผลและประเมินผล

1. ทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. ตรวจแบบฝึก
3. ทดสอบทักษะการคิด

เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล

1. แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน
2. แบบฝึกที่ 7
3. แบบฝึกทักษะการคิด

เกณฑ์การวัดและประเมิน

1. แบบทดสอบก่อนเรียน หลังเรียน ใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 60
2. แบบฝึกการคิดแบบอริยสังคี ใช้เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80
3. แบบฝึกทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าและทางออก เกณฑ์ผ่าน ร้อยละ 80

แหล่งการเรียนรู้

1. ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน
2. ห้องสมุดกลุ่มสาระ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
3. สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่นหนังสือพิมพ์ บทความ นิตาน

เอกสารประกอบความรู้
เรื่อง หลักกรรม (ความมัธยัสถ์)

มัธยัสถ์ เป็นคำที่มาจากภาษาสันสกฤตว่ามัชยส แปลว่าปานกลาง ตั้งอยู่ในท่ามกลาง หมายความว่าไม่ทำอะไรเกินพอดี ไม่ใช่จ่ายเกินพอดี แต่ก็ไม่ใช่ขาดสน ไม่ใช่ให้เร้นแค้น ไม่ใช่ให้ขาด แคนจนเกินไป ความมัธยัสถ์ที่เกี่ยวกับการใช้จ่าย จึงหมายถึงการใช้จ่ายที่ พอเหมาะ พอดี บรรดาสิ่งของเครื่องใช้ เครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนอาหารการกินทุกอย่าง ย่อมมีสิ่งที่ดีมากน้อยต่างกัน มีราคาถูกแพงต่างกัน ถ้าเรารู้จักเลือกของซื้อของกินที่มีราคาพอเหมาะกะฐานะ พอเหมาะกับการใช้งาน ไม่ฟุ้งเฟ้อใช้สิ่งแพงเกินไป ก็เรียกว่ารู้จักมัธยัสถ์ ความมัธยัสถ์ช่วยให้คน ดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดีด้วยความพอดี ที่เป็นวิถีทางที่ทำให้ชีวิตมีความสุขอย่างยั่งยืน

ตระหนี่หมายความว่าหวงไว้ไม่ยอมให้ใคร สิ่งที่หวงไว้ไม่ให้คนอื่นอาจจะเป็นทรัพย์สิน เงินทองหรือวิชาความรู้ก็ได้ คนที่ตระหนี่จะหวงเจ้าของทุกอย่างแม้สิ่งที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ก็หวง แม้จะบริจาคทรัพย์ทำบุญหรือทำทานคนตระหนี่ก็จะ ไม่ยอมและไม่อยากทำเพราะหวงทรัพย์สิน ของตน คนที่ตระหนี่มากๆอาจเรียกว่า ตระหนี่ถี่เหนียว หมายความว่าทั้งตระหนี่ทั้งถี่เหนียว เช่นคุณชายเป็นคนเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียวมาก จะทำอะไรต้องจ่ายเงิน คุณชายจะต้องคิดแล้วคิดอีก ว่าสิ่งที่ได้รับคุ้มค่างของเงินที่จ่ายไป

ประหยัดเป็นคำที่รับมาจากภาษาเขมรว่า บรยัตน แปลว่าระวัง ในภาษาไทยใช้เฉพาะ ในบางเรื่อง เช่นประหยัดค่า ประหยัดปาก แปลว่าระวังการพูดจา ไม่ให้กล่าวคำก้าวร้าวล่วงเกิน ผู้อื่น ระวังปากคือไม่ให้กล่าวคำร้าย คำเลว การระวังการใช้จ่ายหรือระวังการใช้สอย สิ่งต่างๆ ไม่ให้หมดเปลือง ไปโดยไม่สมควร ก็ใช้ว่าประหยัด เช่นประหยัดเงิน ประหยัดน้ำ ประหยัด น้ำมัน ประหยัดพลังงาน ประหยัดเวลา ประหยัดแรง ระวังการใช้จ่ายไม่ให้เกินฐานะ เกินรายได้ ของตน อาจใช้ว่าประหยัด เท่านั้นก็ได้ เช่นถ้าเราอยู่อย่างประหยัด เงินเดือนน้อยก็พออยู่กันได้ ไม่ขาดสน การประหยัดทำให้ชีวิตเป็นสุข เพราะไม่พะวงกับการเป็นหนี้ คำว่าประหยัด ถ้าไม่ระบุ ว่าประหยัดอะไร ก็มีความหมายว่าประหยัดเงิน ประหยัดค่าใช้จ่าย

เอกสารประกอบการเรียนที่ 7
เรื่อง อนาคตครอบครัวฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง อนาคตครอบครัวฉัน แล้วแก้ปัญหาตามขั้นตอนของอริยสงฆ์ในแบบฝึกที่ 7

1 เมษายน เป็นวันออมนเงิน ฉันหวนคิดถึงชีวิตในวัยเด็ก ในขณะที่แม่ประกอบอาชีพค้าขาย แม่มีลูกเพียงคนเดียวคือฉัน ส่วนพ่อเป็นยามรักษาความปลอดภัย พ่อเป็นคนดี ไม่มีเรื่องอบายมุข พ่อไม่ดื่มเหล้าหรือเล่นการพนันส่วนแม่จะเป็นคนขยันมาก นอกจากจะขายผักในตลาดตอนเช้า เมื่อกลับมาถึงบ้านตอนบ่ายๆ แม่ยังทำงานในไร่สูง ไปส่งในตลาดและเมื่อมีเวลาว่างเสาร์อาทิตย์ฉันได้ออกขายขนมตามบ้านใกล้ ๆ แม่ให้เงินฉันไปฝากเพื่อเป็นเงินออม ในทุกสัปดาห์ฉันจะนำเงินไปฝาก แม่จะพร่ำสอนให้ฉันรู้จักการประหยัด การใช้จ่ายให้รู้คุณค่า ไม่ใช่จ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น เพื่อเก็บสะสมเงินไว้ใช้ในยามจำเป็น ในเรื่องเรียนการซื้ออุปกรณ์การเรียน จนเมื่อฉันจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉันมีเงินเก็บจำนวนหนึ่ง ซึ่งในช่วงนั้นแม่ล้มป่วยไม่สามารถทำงานได้ ฉันได้สอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏได้ และได้นำเงินที่เก็บสะสมไว้มาใช้ในการลงทะเบียนและเข้าเรียนในครั้งแรก และเป็นเงินที่มีคุณค่าสำหรับฉันมาก เป็นอนาคตสำหรับฉัน และได้เข้าไปเรียนตามที่ตั้งความหวังไว้ และได้หางานทำในระหว่างเรียนด้วย ฉันจบการศึกษาและได้เข้าทำงานเป็นพนักงานราชการที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง และในเวลาต่อมาฉันก็มีครอบครัว สามีมีอาชีพค้าขายเขาชอบทานเหล้า ฉันอยากให้สามีเลิกดื่มเหล้า ซึ่งเขาจะทำอย่างนี้ทุกเย็นจะมีกลุ่มเพื่อนมานั่งร่วมวงเป็นประจำ เขาไม่เคยคิดวางแผนอนาคตไว้ให้ลูก เหมือนกับแม่ที่เคยทำและให้อนาคตที่ดีแก่ฉัน ไม่รู้จักการเก็บออม ปัจจุบัน เรามีบุตรที่ต้องเลี้ยงดูรับผิดชอบ 1 คน เราไม่มีบ้านอยู่เป็นของตนเอง ต้องเช่าบ้านอยู่ ฉันอยากที่จะให้บุตรได้เก็บออมเหมือนกับฉันในสมัยเด็กๆ แต่ก็ไม่ได้ทำ เพราะต้องมีค่าใช้จ่ายเกินกว่ารายรับที่เข้ามา หลังจากที่ทำบัญชีของครอบครัว ต้องมีทั้งค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าโทรศัพท์ ค่าใช้จ่ายรายวัน ส่วนเงินค่าแรงของสามีแทบไม่พอค่าเหล้า เครื่องดื่มที่บางครั้งคิดหนีจากร้านปากซอยเข้าหมู่บ้าน มาดื่มกินก่อน

สิ่งที่ฉันหวังในขณะนี้คือการมีบ้านหลังเล็กๆ สักหลังหนึ่ง ลูกได้รับการวางแผนเพื่อให้เขามีอนาคตที่ดี ได้เรียนหนังสือ แต่สามีก็ทำให้ฉันทุกข์ใจ ในเรื่องการใช้จ่ายที่ไม่พอเหมาะ พอค่าใช้จ่าย ในสิ่งไม่จำเป็น ฉันควรจะทำอย่างไรกับอนาคตดี

แบบฝึกที่ 7 การคิดตามขั้นตอนของอริยสัจสี่
เรื่อง อนาคตของครอบครัวฉัน

ชื่อกลุ่ม.....ชั้น.....
ประธานกลุ่ม

สมาชิก

1.....2.....

3.....4.....

5.....6.....

1. ขั้นทุกข์

- จากเนื้อเรื่อง อนาคตครอบครัวฉัน ฉันได้รับความทุกข์อย่างไร

.....

2. ขั้นสมุทัย

- ความทุกข์เหล่านั้นมาจากสาเหตุอะไร

.....

3. ขั้นนิโรธ

- มีวิธีใดบ้างที่จะแก้ปัญหาและถ้าแก้ปัญหาเหล่านั้น ได้จะเกิดผลดีอย่างไร

.....

4. ขั้นมรรค

- ให้เลือกวิธีและเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติในการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

.....

แบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง ความมั่งคั่ง

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดตรงกับความหมายของมั่งคั่ง
 - ก. สุมาลีรู้จักประหยัดคอคออม
 - ข. แก้วใจไม่ใช้จ่ายเงินซื้อของตามเพื่อน
 - ค. เงินจิตฝากธนาคารเพื่อแข่งขัน
 - ง. ชูชาติใช้บัตรเติมเงินที่ให้ส่วนลด
2. หลักธรรมในข้อใดที่เกี่ยวข้องกับความมั่งคั่ง
 - ก. มีสติพึงบรรจบให้ครบบาท
 - ข. นกน้อยทำรังแต่พอตัว
 - ค. ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์
 - ง. การมีหนี้เป็นทุกข์ในโลก
3. ข้อใดคือโทษของผู้ขาดความมั่งคั่ง
 - ก. ชีวิตเดือดร้อน ตกต่ำ
 - ข. ครอบครัวย่ำแย่
 - ค. ขาดคนยกย่องนับถือ
 - ง. ถูกทุกข้อ
4. ข้อใดคือหลักในการมั่งคั่ง
 - ก. การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย
 - ข. การออมเงิน
 - ค. ผ่อนบ้านผ่านธนาคาร
 - ง. ถูกทุกข้อ
5. ในวัยของนักเรียนควรประหยัดอย่างไรบ้าง
 - ก. การใช้บัตรเติมเงินเท่าที่ต้องการ
 - ข. การซื้อเสื้อผ้าวัยรุ่นตามสมัยนิยม
 - ค. การซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น
 - ง. การเที่ยวเตร่เพื่อพักผ่อน

6. บุคคลใดควรนำหลักความมั่งคั่งไปใช้
 - ก. หัวหน้าครอบครัว
 - ข. ผู้บริหารประเทศ
 - ค. นักเรียน นักศึกษา
 - ง. ทุกกลุ่มอาชีพ
7. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์ของผู้มีความมั่งคั่ง
 - ก. ซื้อยารักษาตนเองแทนการไปพบแพทย์
 - ข. มีหลักฐานมั่นคง มีผู้ยกย่องนับถือ
 - ค. มีบ้านที่ปลูกจากการสะสมเงิน
 - ง. ส่งบุตรเรียนจบมหาวิทยาลัย
8. หลักธรรมข้อใดที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสุข
 - ก. สัมมาอาชีวะ
 - ข. พรหมวิหาร 4
 - ค. สัมมาสติ
 - ง. ทิฏฐธรรมมิกัตถะ
9. บุคคลใดนำหลักมั่งคั่งไปใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. สมศรีมีเงินซื้อรถยนต์ที่เก็บจากเงินเดือน
 - ข. สมทรงใช้จ่ายเงินเพื่อรูปร่างที่สวยงาม
 - ค. สมหวังใช้เงินซื้อหอยรัฐบาลทุกงวด
 - ง. สมยศเช่าเวลาเล่นเกมทุกวันเพื่อให้ไม่ว่าง
10. ข้อใดไม่ใช่ประโยชน์การทำบุญในครอบครัว
 - ก. เพื่อทราบการใช้จ่ายในครอบครัว
 - ข. เพื่อวางแผนการใช้จ่ายในแต่ละเดือน
 - ค. เพื่อให้สมาชิกในบ้านประหยัดรายจ่าย
 - ง. เพื่อเสนอข้อมูลต่อส่วนกลาง

แบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง ความมั่งคั่ง

คำชี้แจง ให้กากบาท (X) ทับตัวอักษรที่หน้าคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดหมายถึงความมั่งคั่ง
 - ก. ชื่ออาหารเสริมแทนอาหารหลัก
 - ข. ประหยัดคอคออกรู้ใช้รู้จ่าย
 - ค. เก็บเงินทั้งหมดเพื่อให้มีฐานะ
 - ง. ชื่อของที่ห้างสรรพสินค้าช่วงราคา
2. มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท สอดคล้องกับข้อใด
 - ก. ความมั่งคั่ง
 - ข. ความซื่อสัตย์
 - ค. ความอดทน
 - ง. ความสันโดษ
3. บุคคลใดต่อไปนี้เป็นผลจากขาดความมั่งคั่ง
 - ก. สุวรรณภูมิเงินเพื่อเป็นค่าผ่าตัด
 - ข. มาณพถูกทวงหนี้ทุกเดือน
 - ค. อานนท์ถูกฟ้องล้มละลาย
 - ง. ถูกทุกข้อ
4. บุคคลใดมีวิธีมั่งคั่งไม่เหมาะสม
 - ก. สุดใจเก็บเงินเดือนเที่ยวต่างประเทศ
 - ข. สายใจให้บุตรทำบัญชีครัวเรือน
 - ค. สมควรฝากธนาคารให้บุตร
 - ง. สมหวังศึกษาธรรมในการดำเนินชีวิต
5. บุคคลใดในวัยนักเรียน รู้จัดการให้จ่ายเหมาะสม
 - ก. ชื่อหุ่นยนต์สนองความอยากรู้
 - ข. ชื่อหนังสือเตรียมสอบเข้าเรียนต่อ
 - ค. เข้าร้านเสริมสวยบ่อยๆ
 - ง. ชื่อเครื่องประดับแบบใหม่

6. ข้อใดไม่ใช่โทษของผู้ที่ขาดความมั่งคั่ง
 - ก. ครอบครัวยากจน มีหนี้สิน
 - ข. ไม่มีคนคบค้าสมาคมด้วย
 - ค. ไม่มีบ้านเป็นของตนเอง
 - ง. มีเงินลงทะเลเบียนเบียน
7. บุคคลกลุ่มใดนำหลักธรรมความมั่งคั่งไปใช้อย่างเหมาะสม
 - ก. พระภิกษุ นักบวช
 - ข. นักเรียน นักศึกษา
 - ค. ผู้รักชาติ อุบาสก อุบาสิกา
 - ง. ใช้ได้ทุกกลุ่ม
8. สุภาษิตที่กล่าวว่า “ มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์ มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจบ อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน ” ให้ข้อคิดเรื่องใด
 - ก. การใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด
 - ข. ได้ในสิ่งที่ต้องการเมื่อประหยัด
 - ค. การใช้จ่ายสุรุ่ย สุร่ายจะเดือดร้อน
 - ง. ถูกทุกข้อ
9. ผลเสียของผู้ขาดความมั่งคั่งคือข้อใด
 - ก. ขาดเงินสำรองในอนาคตเมื่อจำเป็น
 - ข. มีหลักประกันที่ดีในสังคม
 - ค. มีเครดิตในการใช้จ่าย
 - ง. เพื่อนๆคบค้าสมาคมด้วย
10. การทำบัญชีครัวเรือนสอดคล้องกับวิชาใด
 - ก. ประวัติศาสตร์
 - ข. ภูมิศาสตร์
 - ค. เศรษฐศาสตร์
 - ง. หน้าที่พลเมือง

เฉลยแบบทดสอบ
เรื่อง หลักกรรม(ความมีธยัสถ์)

ก่อนเรียน

1. ก
2. ก
3. ง
4. ง
5. ก
6. ง
7. ก
8. ข
9. ก
10. ง

หลังเรียน

1. ข
2. ก
3. ง
4. ก
5. ข
6. ง
7. ง
8. ง
9. ก
10. ก

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางระพีพรรณ ควงใจ
วัน เดือน ปี	8 มีนาคม 2503
สถานที่เกิด	อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2548
ตำแหน่ง	ครูชำนาญการพิเศษ